Riksdagens snabbprotokoll 2026/27:22

SVERIGES RIKSDAG

Onsdagen den 25 november 2026

Kl. 09.00–13.59
16.00–16.11

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

---

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 4 november justerades.

§ 2 Meddelande om återrapportering från Europeiska rådets möte den 26–27 november

Förste vice talmannen meddelade att *tisdagen den 1 december kl. 12.00* skulle återrapportering från Europeiska rådets möte den 26–27 november äga rum.

§ 3 Anmälan om granskningsrapport

Förste vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till trafikutskottet:
RiR 2026:29 It-system i staten – inköp, utveckling och förvaltning

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Propositioner
2026/27:20 till näringsutskottet
2026/27:21 till civilutskottet

§ 5 En förändrad abortlag

Socialutskottets betänkande 2026/27:SoU3
En förändrad abortlag (prop. 2025/26:271)
föredrogs.

Anf. 1 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! I dag är det Orange Day, en dag när vi uppmärksammar mäns våld mot kvinnor över hela världen.

Våld kan ta sig uttryck på många olika sätt. Det kan handla om fysiskt våld och sexuella övergrepp, det kan handla om ekonomiskt och kontrollerande våld och det kan också handla om psykiskt och digitalt våld. För det mesta pratar vi om våld i nära relationer, men våld kan också vara institutionaliserat. Att neka kvinnor möjligheten till abort är exempel på sådant våld.

I drygt 20 av världens länder är abort olagligt. I ytterligare ett hundratal länder är aborträtten starkt begränsad. I Sverige införde vi rätten till abort 1975 med utgångspunkt i varje kvinnas rätt att bestämma över sin egen kropp. Den rätten borde vara självklar för alla kvinnor i alla länder, men uppenbarligen är den inte det.

Fru talman! I dag debatterar vi betänkandet om en förändrad abortlagstiftning, som syftar till att ytterligare förtydliga, förbättra och förenkla möjligheten till abort i Sverige. Det är både bra och viktigt.

Från Centerpartiets sida välkomnar vi att abortlagen nu moderniseras, och vi har även varit starkt drivande i att aborträtten ska skrivas in i grundlagen. Nu är ett sådant grundlagsskydd precis beslutat av riksdagen. Från vår sida hade vi dock velat se ett starkare skydd än att bara hänvisa till vanlig lag. Vi hade också velat se ett skydd som tydligt omfattar alla som vistas i Sverige.

Av någon anledning, fru talman, gick regeringen nämligen fram med en skrivning i grundlagen som enbart garanterar svenska medborgare rätten till abort, vilket i praktiken innebär att skyddet för papperslösa, asylsökande och utländska medborgare enkelt kan tas bort genom ändring i vanlig lag. Detta är inte bara olyckligt och orimligt i sak utan riskerar också att skapa en osäkerhet i utsatta grupper om aborträtten verkligen gäller dem med.

Av den anledningen har Centerpartiet lagt fram ett förslag om att rätten till abort för utländska medborgare explicit ska skrivas in i abortlagen. Därmed behöver ingen tvivla på att det är en rättighet för alla, trots otydligheten i grundlagen. Glädjande nog, fru talman, har det här förslaget också vunnit majoritet i utskottet och kommer därför att resultera i ett tillkännagivande till regeringen vid voteringen här i kammaren i eftermiddag.

Från Centerpartiets sida anser vi att det är viktigt att ingen känner tveksamhet över om rätten till abort gäller just dem. Jag har precis klargjort att rätten till abort behöver tydliggöras även för utländska medborgare. På samma sätt skulle lagen behöva tydliggöra att den faktiskt gäller alla som kan bli gravida, oberoende av juridiskt kön.

I utredningen till lagen föreslogs samma formulering som i grundlagen, det vill säga ”den gravida” utan att nämna kön. I propositionen föreslås i stället formuleringen ”den gravida kvinnan”. Det finns goda skäl för båda dessa formuleringar. Rätten till abort är en central kvinnorättsfråga som är direkt kopplad till rätten att bestämma över sin egen kropp, sin reproduktiva hälsa och sitt eget liv. Därför är det också viktigt att ordet ”kvinna” nämns explicit i lagtexten. Samtidigt måste lagen vara tydlig och likvärdig för alla som kan bli gravida, oberoende av juridiskt kön.

Därför har Centerpartiet lagt fram förslag om att det i lagen behöver förtydligas så att kvinnor synliggörs i lagtexten, samtidigt som lagen tydligt omfattar alla som kan bli gravida. Även detta har majoriteten i utskottet enats om, varför riksdagen i eftermiddag kommer att besluta om att tillkännage detta för regeringen.

Med den nya abortlagen, fru talman, sker också en rad förbättringar och förtydliganden som har varit efterfrågade och som inte minst förenklar för abort, oberoende av var man bor. Nu skrivs det explicit in i lagen att abort ska tillhandahållas skyndsamt, och det gäller naturligtvis oberoende av region. Vidare öppnar lagen upp för barnmorskor att hantera medicinska aborter, vilket förenklar och ökar tillgängligheten. Lagen öppnar också upp för att genomföra abort i hemmet och i förlängningen för vård på distans. Allt det här är väldigt bra.

I den nya lagen förtydligas att rätten till abort gäller ovillkorligen fram till och med utgången av den 18:e graviditetsveckan. Därmed är det ingen annan än den gravida kvinnan själv som avgör om en abort ska genomföras. Vid senare aborter än så är det Socialstyrelsens rättsliga råd som gör bedömningen.

Den ordningen har dock ifrågasatts både i utredningen, från sjukvården och från ideella organisationer. Kritiken handlar till stor del om att besluten ofta är mycket kortfattade och inte på ett tydligt sätt förklarar vilka bedömningar som har gjorts. Därför blir det svårt både för vårdpersonal och för den enskilda kvinnan att förstå grunderna för ett avslag vid en sen abort. Samtidigt blir det svårt för forskningen att granska bedömningarna över tid. Att det inte går att överklaga det rättsliga rådets beslut är ytterligare en sak som har ifrågasatts.

Från Centerpartiets sida menar vi att det är dags att se över det nuvarande systemet med bedömningar av Socialstyrelsens rättsliga råd vid sena aborter. Frågan har dock inte beretts i propositionen, vilket gör att vi inte heller kan lägga fram förslag om det i kammaren här i dag. Från Centerpartiet avser vi därför att återkomma till frågan i andra sammanhang.

Fru talman! Rätten till abort är en central kvinnorättsfråga och hör till det som kvinnor runt om i världen har kämpat för och på många ställen fortfarande kämpar för. I Sverige har det varit en självklar rättighet sedan drygt 50 år tillbaka. Det handlar om rätten till självbestämmande, rätten till sin egen kropp, rätten till sin egen sexuella och reproduktiva hälsa – rätten till sitt eget liv.

Det är bra att aborträtten nu är inskriven i grundlagen, men det kunde ha gjorts bättre. Det är bra att vi nu moderniserar abortlagstiftningen, men även det kunde ha gjorts bättre.

För oss i Centerpartiet är utgångspunkten att Sverige ska tillhandahålla en fri, säker och tillgänglig abortvård, oberoende av var man bor eller vem man är, och att ingen någonsin ska behöva tvivla när det gäller rätten till abort i Sverige.

Med det, fru talman, stöder Centerpartiet utskottets förslag till beslut.

Anf. 2 JONAS LINDBERG (V) replik:

Fru talman! Tack, Christofer Bergenblock, för ditt inlägg!

Vi är ju helt eniga i dessa frågor, och det är väldigt positivt att vi har enats kring tillkännagivanden till regeringen om att lagen ska omfatta alla som kan bli gravida, oavsett juridiskt kön, och alla som vistas i Sverige. Centerpartiet har ett bra track record i dessa frågor och har ofta intagit en väldigt progressiv ställning.

Min fråga nu är hur ledamoten tänker sig att ni ska hitta en samsyn med ytterkantspartiet KD, som ni nu för samtal med i syfte att bilda regering – en regering som kommer att bli beroende av det ännu mer konservativa partiet SD. De partierna står ju knappast i mitten i svensk politik, och deras track record i frågor om hbtqi är raka motsatsen till ert och vårt. Som du ser är det de partier som ni för samtal med om regeringsbildning som också reserverar sig mot våra förslag här i dag. Så min fråga till dig är: Hur tänker du i denna fråga?

Anf. 3 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Jonas Lindberg för frågorna!

Centerpartiet samtalar naturligtvis med alla partier i Sveriges riksdag – det har vi alltid gjort. Vi driver vår politik, och i frågan om rätten till abort handlar det om just de självklara rättigheterna till fri abort, en abortlagstiftning som omfattar alla och ett ytterligare stärkt skydd i grundlagen och abortlagstiftningen. Ingenting i de diskussioner som Centerpartiet för med andra partier påverkar vår syn i dessa frågor, oavsett om vi pratar med Vänsterpartiet, Kristdemokraterna eller något annat parti.

Jag tror inte att det här är rätt ställe att diskutera regeringsfrågan, utan nu har vi en diskussion kring abortlagstiftningen. Från Centerpartiets sida är vi väldigt tydliga med vår position i den frågan.

Såvitt jag vet har vi ingen ny regering på plats i Sverige ännu. Vi kan diskutera vem som har hoppat av eller saboterat diskussioner. Men det är inte det vi ska prata om nu, utan nu pratar vi om kvinnors rätt till abort och hur vi kan stärka den rättigheten ytterligare och se till att ingen känner sig exkluderad. De frågorna svarar jag gärna på, om ledamoten har fler.

Anf. 4 JONAS LINDBERG (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Nej, precis – det är inte här vi reder ut regeringsfrågan. Jag konstaterar bara att de partier ni nu för samtal med, som kan ingå i en kommande regering för Sverige, i hbtqi-frågor och i synnerhet frågor gällande transpersoners rättigheter har positionerat sig på ett sätt som är raka motsatsen till ditt och mitt partis värdegrunder.

Den nuvarande regeringens högernationalistiska politik med kulturkrig mot framför allt transpersoner och människor på flykt har ökat otryggheten för väldigt många i det här landet. Vi ser hur utvisningarna av transpersoner har eskalerat. Attityderna hos många unga går tillbaka när det gäller synen på hbtqi och jämställdhet, och mest utsatta av alla är transpersoner. Det som är klart är att dessa attityder väldigt mycket hänger samman med den politiska utveckling som har varit de senaste åren.

Jag undrar genuint vad ledamoten har att säga till de transpersoner, hbtqi-personer och flyktingar som är här och som nu känner en reell oro över att ni överväger att kliva in i en högerregering som i varje omröstning i den här kammaren kommer att bli beroende av partier som har denna uppfattning.

Anf. 5 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Innan jag lämnar ordet till Christofer Bergenblock igen vill jag påminna ledamoten om att vi inte tilltalar varandra direkt i kammaren utan talar via talmannen.

Anf. 6 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag tror inte att någon som har följt Centerpartiet över tid från 70-talet och Thorbjörn Fälldins dagar, när han talade om alla människors lika rätt och värde, någonsin har behövt tvivla på var Centerpartiet står i de frågorna. Det kommer man inte att behöva göra framgent heller.

Centerpartiet utgår från att alla människor har samma rättigheter och ska ha samma möjligheter i det här samhället oberoende av bakgrund, etnicitet, kön, sexuell läggning eller vad det nu vara månde. Under de senaste fyra åren har vi tagit tydlig strid för dessa frågor och emot Tidöregeringen, som varit uppenbart destruktiv i det sammanhanget. Därför är det så bra att Tidöregeringen föll i det här valet och inte längre har en majoritet i Sveriges riksdag.

Återigen: Hur den nya regeringskonstellationen ska se ut kommer vi att få se framöver. Det är inte den vi har på bordet i dag, utan i dag är det människors rättighet till abort i Sverige. Centerpartiet kämpar för att ingen ska behöva tvivla på de rättigheterna. Det har vi gjort historiskt, det gör vi i dag och det kommer vi att göra framöver.

Anf. 7 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Jag måste ta tillfället i akt att försöka förklara lite för dem som kanske lyssnar och tittar på tv att det egentligen inte finns några större motsättningar i sak när det gäller det tillkännagivande som bland annat Centerpartiet står bakom, om att vi ska inkludera även juridiskt kön i lagstiftningen. Det man vill åstadkomma är exakt samma sak som redan finns i propositionen och det förslag som ligger på bordet, det vill säga att varje kvinna ska ha rätt till abort i Sverige och att som kvinna räknas den som kan bli gravid. Mig veterligen är det än så länge bara kvinnor i världen som kan bli gravida. Jag skulle vilja förtydliga det: Det finns egentligen ingen motsättning.

Men det tillägg som man avser att göra är egentligen i överkant, för det är ingen som exkluderas i dag. Det är heller ingen som exkluderas i dagens lagstiftning på grund av den härkomst man har. Det har inte varit så tidigare, och det är inte så i det nya förslaget heller. Detta är också egentligen en icke-fråga i någon mening. Det skulle faktiskt ha varit ett ganska dåligt förslag att exkludera människor från aborträtt i Sverige. Detta är vår starka övertygelse från Sverigedemokraternas sida.

Jag har en annan extrafråga som jag ändå måste ställa. Ledamoten har ju haft äran att bli utsedd till årets Centerkvinna 2021, en utmärkelse som jag givetvis vill gratulera ledamoten till. Mig veterligen är ledamoten fortfarande juridisk man. Man kan också läsa i en debattartikel att han själv definierar sig som man. Man har alltså från Centerpartiets sida ändå någonstans lyckats med att inkludera utan att behöva ändra själva benämningen kvinna eller man. Vad är det egentligen i den nuvarande föreslagna lagstiftningen som är så besvärande för Centerpartiet?

Anf. 8 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för den halva frågan!

Från Centerpartiets sida är det oerhört viktigt att alla känner sig inkluderade i den abortlagstiftning vi har. Vi beklagar att regeringen gick fram med en grundlagsskrivning som otydliggör utländska medborgares rätt till abort. Det är inte så att de i dag är exkluderade i grundlagen, utan det handlar om att man möjliggör en exkludering av utländska medborgare i grundlagen.

Utifrån kunskapen om Sverigedemokraternas historia och syn på utländska medborgare blir jag lite misstänksam mot vad som ligger bakom valet av en sådan formulering i grundlagen. Den möjliggör ju ändå att man i annan lag skulle kunna inskränka rätten till abort för asylsökande, papperslösa eller utländska medborgare på besök i Sverige. Man kunde ha skrivit in det tydligt och explicit i grundlagen, men man valde att inte göra det.

Från Centerpartiets sida vill vi därför tydliggöra i abortlagstiftningen att den gäller utländska medborgare. Ingen ska behöva tveka om detta.

Det är på samma sätt när det gäller juridiskt kön. Vi tycker att det är väldigt viktigt att det står i abortlagstiftningen att den gäller gravida kvinnor. Men det behöver också tydliggöras att den gäller andra gravida, det vill säga gravida som har det juridiska könet man. På det sättet vet man explicit att man är inkluderad i lagen och att rätten till abort inte kan ifrågasättas.

Om det nu, som ledamoten säger, inte är så dramatiskt och att vi egentligen tycker likadant är min motfråga: Varför kan inte Sverigedemokraterna ställa sig bakom utskottets förslag till tillkännagivanden till regeringen?

Anf. 9 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Tack så jättemycket, ledamoten, för ett antal frågor!

Jag försökte säga att det inte finns några motsättningar i sak. Alla inkluderas i lagstiftningen; rätten till abort i Sverige inkluderar alla som kan bli gravida. Jag tycker att det är ganska tydligt eftersom det också står i lagstiftningen: Alla som kan bli gravida har rätt till abort.

Mig veterligen är det ingen annan än den biologiska kvinnan som kan föda barn. Det handlar om kvinnokroppen och det existentiella och grundläggande: Det är kvinnor som kan föda barn och som kan bli gravida. Det är egentligen helt grundläggande.

Jag tror att vi gå behöver tillbaka, backa bandet lite och se vad det faktiskt är vi pratar om. Det är ganska enkelt. Detta betyder inte att man exkluderar någon, oavsett vad personen har för uppfattning om sin identitet. Jag tycker faktiskt inte att man gör det, fru talman.

Föreställningen att vi sverigedemokrater inte skulle tycka om människor från andra länder stör mig. Det är en ganska dryg ton i debatten, och det är inte alls detta det handlar om. Sverige har under lång tid fört en ansvarslös migrationspolitik som har skapat utanförskapsområden och starka spänningar i vårt land. Det är ett systemfel, och det är detta som är ett problem – inte den enskilda människan.

Det finns ingen i vårt parti som ogillar enskilda människor. Det är inte alls vad det handlar om, utan det handlar om ett systemfel. Detta har vi sverigedemokrater försökt komma till rätta med under mandatperioden, och jag skulle vilja påstå att vi har gjort ett bra arbete.

Vad är det då egentligen som ledamoten Bergenblock är så orolig för utifrån att alla som kan bli gravida ska ha rätt till abort i Sverige? Vilka är motsättningarna? Varför kan inte ledamoten tycka att det här är tillräckligt? Vad är det som gör att man tvunget behöver få in skrivningar om juridiskt kön i lagstiftningen?

Anf. 10 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag tror att jag var rätt tydlig med varför det finns anledning att explicit skriva in i lagstiftningen att den gäller både utländska medborgare och gravida, oberoende av juridiskt kön, samtidigt som man tydligt även nämner gravida kvinnor eftersom de ändå är utgångspunkten.

Anledningen är, återigen, att ingen ska känna sig exkluderad. Ingen ska behöva tvivla på att aborträtten gäller dem. Det är obegripligt att man inte kunde tydliggöra i grundlagen att aborträtten gäller alla, oberoende av medborgarskap.

Om det nu är så odramatiskt och om det är som ledamoten säger – att det inte finns någon motsättning i sak i frågan – undrar jag varför Sverigedemokraterna inte kunde skriva in detta på ett tydligt sätt i grundlagen. Rätten till abort är en grundläggande rättighet som gäller alla kvinnor som vistas i Sverige, oberoende av om man är papperslös, asylsökande eller utländsk medborgare på besök. Jag ser att den frågan är obesvarad.

På samma sätt är det lite svårt att förstå varför man inte skulle kunna tydliggöra i lagstiftningen att den gäller alla som är gravida. Då skulle man inte behöva hamna i någon form av tolkningsdiskussion över huvud taget. Vad är det egentligen Sverigedemokraterna har emot det här?

Nu kommer inte ledamoten att kunna besvara frågorna eftersom replikskiftet är avslutat, men hon kan ta med sig dem. De som lyssnar på debatten kan också ta med sig frågorna och fundera över vad det är som egentligen ligger bakom detta.

Anf. 11 LINDA LINDBERG (SD):

Fru talman! Jag ska försöka summera vad jag vill säga på åtta minuters talartid. Vi debatterar i dag socialutskottets betänkande *En förändrad abortlag*, och jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 1.

Det vi har hanterat i utskottet är en lagändring som syftar till att modernisera abortlagen språkligt och även anpassa den till den medicinska utvecklingen och till gravida kvinnors behov.

Lagändringarna innebär bland annat att det förtydligas att en kvinna som är gravid ska få göra abort till och med graviditetsvecka 18. Abort och avbrytande av graviditet ska få tillhandahållas inom ramen för ett allmänt sjukhus eller en annan hälso- och sjukvårdsverksamhet som är särskilt anpassad för ändamålet och som Inspektionen för vård och omsorg har godkänt.

Lagändringarna innebär även att medicinsk abort i hemmet möjliggörs genom att kravet i lagen på att abort eller avbrytande av graviditet bara får ske på ett allmänt sjukhus eller en annan sjukvårdsinrättning tas bort.

Kravet på att endast den som är behörig att utöva läkaryrket får utföra abort eller avbryta havandeskap tas också bort så att bland andra barnmorskor ska kunna tillhandahålla medicinska aborter.

Debatten har dock inte kommit att handla om det allra mest grundläggande, det vill säga kvinnans rätt till abort. Vi pratar i stället om vem som definieras som kvinna och vilka som kan inkluderas i kvinnans rätt till abort i Sverige.

Fru talman! Det finns något alldeles fantastiskt i människans biologi – i hur vi är skapade, hur våra kroppar fungerar och hur nytt liv kan uppstå. Män och kvinnor har mycket gemensamt, men vi har också biologiska olikheter. Det är olikheter som vi inte ska behöva förminska, förneka eller, för den delen, försöka neutralisera. Vi är olika, och det ska vi vara. Det är något vackert med det, fru talman. Kvinnokroppen är unik. Den kvinnliga reproduktiva biologin möjliggör graviditet, utveckling av ett nytt liv och födseln av ett barn.

Detta är ett biologiskt faktum. Det är inte ett politiskt ställningstagande, inte en ideologisk konstruktion och inte en fråga om vilka värderingar man har.

Det är också utifrån denna biologiska verklighet som Sveriges abortlagstiftning har vuxit fram. Den svenska abortlagen har tjänat Sverige väl under mer än 50 år. Den medicinska utvecklingen har gått framåt, och det sätt vi formulerar oss på i text har förändrats på 50 år – därav behovet av en uppdaterad och lite mer nutida lagstiftning. Syftet har aldrig varit att göra lagen könsneutral.

Den nya lagen skapar förutsättningar för en mer tillgänglig, flexibel och individanpassad abortvård. Det är dock viktigt att framhålla att det inte betyder ett minskat ansvar från samhällets sida. Rätten till abort i hemmet stärks, barnmorskors kompetens tas tillvara på ett bättre sätt och abort ska kunna tillhandahållas skyndsamt. Detta tydliggörs i lagstiftningen.

Det här är viktiga reformer som stärker kvinnans självbestämmande och möjlighet att få vård utifrån sina egna förutsättningar och önskemål.

Samtidigt måste vi säkerställa att den som behöver vårdens närvaro och trygghet också får det. För den som lever under hot, våld eller hedersförtryck är hemmet kanske inte alltid en trygg plats. Syftet är att abortvården nu ska erbjuda viss ökad valfrihet när det gäller kontakten med vården.

Jag välkomnar också att regeringen har valt att behålla ordet kvinna i abortlagstiftningen och att den gäller för den som kan bli gravid. Intentionen har aldrig varit att den frågan skulle omprövas, men här skiljer sig våra uppfattningar åt.

Fru talman! Ärendet om abortlagen väcker också en betydligt större och mer existentiell diskussion. Under senare år har vi haft en omfattande politisk och ideologisk debatt om kön, könsidentitet och könsneutralitet. I den debatten tycker jag att vi behöver ställa oss frågan: Vad är det egentligen vi vill uppnå? Är målet att män och kvinnor ska ha samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter? Eller är målet att betydelsen av våra biologiska olikheter i någon mening successivt ska tonas ned? För mig är det nämligen två helt olika saker, fru talman.

Fru talman! Jag delar heller inte uppfattningen att könsroller per definition är något negativt eller något som politiken har till uppgift att i någon mening bekämpa. Våra könsroller, traditioner och kulturella normer har vuxit fram genom generationer. De är en del av vårt kulturella arv och kan bidra till både identitet, trygghet och tillhörighet.

Jag ser ett värde i såväl manlighet som kvinnlighet. Jag ser ett värde i att män och kvinnor kan komplettera varandra utan att för den skull vara hänvisade till på förhand bestämda livsval. Varför skulle de traditionella livsvalen vara mindre värda än de som är mer normbrytande? Varför skulle en kvinna som uppskattar sin kvinnlighet vara mindre frigjord? Varför skulle en man som identifierar sig med traditionella manliga ideal behöva förändras?

För mig handlar frihet om människor och att de själva får välja hur de vill leva, inte om att politiken ska tala om vilka normer de måste bryta mot för att vara mer korrekta och känna sig lite mer accepterade i samhället. Det är skillnad på normer som människor frivilligt bejakar och normer som upprätthålls genom hot, tvång och förtryck, fru talman. Det är den senare typen av normer som samhället har ett ansvar att motverka.

När vi i dag debatterar abortlagstiftningen behöver vi också kunna erkänna att det finns biologiska skillnader mellan män och kvinnor och att ingen politisk teori kan upphäva dem. Jag känner en oro inför delar av den rödgröna idédebatten, där könsneutralitet och genusteoretiska resonemang enligt min mening ibland har fått ett alltför stort utrymme på bekostnad av det biologiska perspektivet.

När ambitionen att inkludera och utmana normer övergår i ett ifrågasättande av människans grundläggande biologiska förutsättningar måste vi också våga diskutera var gränsen går, fru talman. Allt behöver inte göras till föremål för ideologiska omtolkningar. Allt behöver inte problematiseras.

Det måste finnas grundläggande kunskap om människan som vi kan förhålla oss till även när vi har olika politiska uppfattningar. I alla andra sammanhang lyfts ofta vetenskap och beprövad erfarenhet fram, men det verkar ibland inte relevant här. Det finns män och det finns kvinnor, fru talman. Vi ska möta varje människa med respekt, men vi behöver inte för den skull göra biologisk kunskap till en politisk stridsfråga. Jag tycker att det är hög tid att återföra den här diskussionen till vetenskap, saklighet och sunt förnuft.

Inte minst behöver vi fundera över vad vuxenvärldens ständiga problematisering av kön och identitet betyder för våra barn och unga. Att växa upp är i sig en existentiell resa. Att försöka förstå vem man är, att hitta sin plats i tillvaron, att genomgå puberteten och att lära känna sin kropp är stora och ibland svåra delar av livet. Barn och unga behöver få tid att utvecklas. De behöver känna trygghet, närvarande vuxna och utrymme att vara sig själva.

Barn ska inte behöva passa in i snäva föreställningar om kvinnlighet eller manlighet som svensk

vänster har anammat och vill lära våra barn. Att små barn i förskolan får lära sig att det inte finns flickor och pojkar utan att man får vara lite som man vill – är inte det att dra det lite väl långt, fru talman? Jag tycker det.

Barn ska inte heller behöva känna att deras intressen, personligheter eller sätt att uttrycka sig måste säga någonting om deras könstillhörighet. Att som barn behöva reflektera över det mest grundläggande i livet är inte bra. Det har kommit att bli ett sjukligt fokus på könet, fru talman – något som man samtidigt å andra sidan vill göra neutralt. Det är svårt för mig som vuxen att förstå. Alltihop är smått surrealistiskt.

En flicka kan vara flicka och samtidigt ha vilka intressen, egenskaper och framtidsdrömmar som helst. En pojke kan vara pojke och samtidigt vara känslosam, omhändertagande och sårbar eller bara vara typiskt grabbig och gilla motorcyklar och grävmaskiner. Jag kunde faktiskt inte bry mig mindre. Existentiella frågor om kroppen, identiteten och människans tillblivelse är alldeles för viktiga för att bli föremål för politiska experiment.

Jag vet att jag överskrider min anmälda talartid lite grann, fru talman, men jag måste bara nämna några saker till.

Den här principiella diskussionen aktualiserades också i samband med debatten om den nya könstillhörighetslagen. Även om juridiskt kön, könsidentitet och biologiskt kön är olika saker måste lagstiftaren nämligen kunna hantera att biologiskt kön i vissa sammanhang har en avgörande betydelse. Här ska jag gå in på sjukvården lite snabbt.

Kvinnor och män har delvis olika medicinska förutsättningar. Vi kan drabbas av olika sjukdomar, uppvisa olika symtom och ha olika behov av vård och behandling. Under lång tid har kvinnor kämpat för att den kvinnliga kroppen ska uppmärksammas inom medicinsk forskning och sjukvård.

Det vore därför olyckligt om en långtgående strävan efter könsneutralitet skulle göra det svårare att synliggöra just dessa skillnader. Vem ska vården kalla till prostatavård? Vem ska vården till slut kalla till mammografi? Vem ska vården kalla till cellprov? Var ska juridiska fångar placeras? Vi måste sluta att göra vardagen tramsig, fru talman.

Det är därför naturligt att det biologiska väger tungt i svensk lagstiftning, att ordet kvinna finns kvar i abortlagstiftningen och att den säkerställer att alla som kan bli gravida omfattas av lagen. Lagen exkluderar ingen. Och än så länge är det mig veterligen bara kvinnor som kan bli gravida, fru talman – alldeles oavsett vad man för stunden känner sig eller titulerar sig som.

Vi kan förena en modern och inkluderande abortvård med respekt för människans biologi. Juridiskt kön är därför enligt min mening irrelevant i abortlagstiftningen. Det spelar ingen roll hur mycket en biologisk man vill vara kvinna eller registrera sig som kvinna; han kommer ändå aldrig att kunna vara föremål för abortlagstiftningen.

Låt oss ägna politiken åt att fixa sådant som behöver fixas, inte skapa något att fixa! Kan inte vi här i Sverige bara återgå till att vara lite lagom?
(Applåder)

I detta anförande instämde Andrea Kronvall och Kevin Sahlin (båda SD).

Anf. 12 KARIN SUNDIN (S):

Fru talman! Vi står här i dag för att det är dags att förändra abortlagen.

Dagens lagstiftning skrevs i en tid då alla framkallade aborter var ett kirurgiskt ingrepp som därför skulle, och behövde, utföras av en läkare. Det ska sägas att den lagstiftningen länge har tjänat oss väl. När Sveriges riksdag för drygt 50 år sedan fattade beslutet om kvinnors rätt till fri abort var det just sjukhusen, med sina steriliserade operationssalar och legitimerade läkare, som var garanten för en trygg och säker abort för alla kvinnor.

Vi känner till de olagliga aborternas historia. Den är lång. Den är full av skuld och skam, av smussel och stränga straff, av kvacksalvare och av fasansfulla berättelser om svavelstickor, strumpstickor, infektioner, infertilitet och död.

Det här var inte så länge sedan. Det var på min mammas tid. Det var på mormors tid, och det var på alla kvinnors tid före henne.

Beslutet om fri abort, om sjukhusvård och läkarkompetens gav alla kvinnor både frihet och trygghet att själva kunna välja om och när de skulle sätta barn till världen.

Med det sagt har mycket hänt sedan lagen skrevs. I dag är medicinska aborter med tabletter vanligare än kirurgiska aborter. Man tar ett läkemedel. Livmodern drar ihop sig, och fostret stöts bort. Vid ett första tillfälle ska man i dag ta läkemedlet på en mottagning. Vid en andra omgång kan man ta läkemedlet hemma, och då kallas det för hemabort.

Förslaget till ny lagstiftning innebär att kravet på att den första omgången tabletter måste tas på en särskild sjukvårdsmottagning tas bort. Kravet på att det alltid ska vara en läkare med tas också bort. Det innebär att kvinnor i högre grad kommer att kunna bestämma själva hur och var aborten ska ske. Om det inte finns medicinska eller andra skäl kommer hon att kunna vara hemma båda gångerna, om hon så vill, i lugn och ro och kanske i sällskap med någon som hon själv har valt. Men det är förstås viktigt att det också i framtiden ska gå att välja att göra en abort på en mottagning.

Med förslaget till ny lagstiftning kommer barnmorskorna att få en ny roll för kvinnornas reproduktiva hälsa. De har en stor roll i dag. När det inte finns krav på att det alltid ska finnas en läkare med kommer de också att kunna handlägga medicinska aborter på egen hand, och det är bra.

Fru talman! Det är med andra ord inget revolutionerande lagstiftningsförslag som ligger på vårt bord. Revolutionen har redan skett – med lagstiftningen

1974 och med den medicinska utvecklingen. Samtidigt har vi med oss kunskapen om att abortlagstiftningen inte är vilken lagstiftning som helst. Ingen annan lag ger kvinnan större makt att bestämma om och när och med vem hon ska bli förälder.

Vi vet hur det var på mammas och mormors tid. De kvinnor som ville avsluta en graviditet betalade ett högt pris i flera bemärkelser. Det fanns en marknad för illegala aborter, där det i bästa fall handlade om svarta pengar till medicinskt utbildade personer som trotsade lagen. Men det fanns också förmedlingar som organiserade och sålde vård utomlands, med större och mindre vinstmarginaler, och det fanns rent kvacksalveri.

Det ska också sägas att det fanns organisationer och ideella nätverk för fri abort som kom att organisera resor till framför allt Polen, där aborten var fri.

Jag vill i dag säga att det finns en särskild plats i vår historia för de politiska ungdomsförbunden, för folkpartisten Hans Nestius och för socialdemokraten Jacob Palme som drev på för den lagstiftning som vi i dag står i begrepp att förändra.

Jag påminner om det, för vi ser att i andra delar av världen krymper kvinnors möjligheter att välja själva hur och när de ska bli föräldrar. Konservativa krafter vill i dag inskränka och förbjuda kvinnors rätt att bestämma över sina kroppar och sina liv.

En gång i tiden, för inte så länge sedan, sökte sig svenska kvinnor till den fria aborten i Polen. I dag är detta förbjudet där. USA har i dag en mer restriktiv abortpolitik än tidigare, och många kvinnor behöver resa mellan delstater för att få tillgång till abort. I en tiondel av världens länder är det totalt förbjudet med abort – det finns inte ens undantag för våldtäkt eller incest eller när det är fara för kvinnans liv.

Vi lever fortfarande i en värld där det är farligt att vara kvinna. Vi ska värna aborträtten, för kvinnor vill styra sina egna liv. Undersökningar visar att antalet aborter inte är så mycket mindre i länder där de är förbjudna, men de sker illegalt och ofta under dåliga omständigheter.

Därför är det bra – vi välkomnar detta – att vi alldeles nyligen har fattat beslut i Sveriges riksdag om att rätten till fri abort ska skyddas i vår grundlag. Det gör svenska kvinnors liv friare och tryggare.

Fru talman! Det förslag som vi har på bordet innebär en modernisering också vad gäller språkbruket. Ur ambitionen att vara modern och inkluderande har det sprungit en debatt om vad vi egentligen ska kalla den som är gravid – vi hörde det nyss från talarstolen här. I den utredning som ligger till grund för propositionen föreslogs det neutrala begreppet ”den som är gravid”. Det är förvisso ett neutralt begrepp som täcker in vilken typ av patient det är som söker vård, men det är också ett begrepp som skymmer det faktum att det till största delen handlar om kvinnor. Och det skymmer det jag har pratat om här, att aborträtten är fundamental för kvinnors liv och frihet.

Regeringen landade i förslaget att använda begreppet ”kvinna”. Men vi kan inte bortse från det faktum att det finns personer som inte har det juridiska könet kvinna som också kan bli gravida. Det får inte finnas någon tvekan om att också de har rätt att besluta om huruvida de vill fullfölja eller avsluta en graviditet.

Vi socialdemokrater anser att begreppet ”kvinna” ska användas i lagstiftningen, men vi anser också att lagstiftningen behöver förtydligas så att den omfattar alla som kan bli gravida. Vi ser inte att det finns något motsatsförhållande här. Därför innebär förslaget på bordet att regeringen får återkomma med ett förtydligande på den här punkten.

Fru talman! Vi socialdemokrater menar också, precis om majoriteten i utskottet, att det ska vara tydligt att rätten till abort gäller alla som vistas i Sverige. Utländska kvinnor ska ha samma rätt till abort i Sverige som svenska kvinnor har. Den svenska hållningen och den svenska lagstiftningen ska vara glasklara. I Sverige får alla bestämma själva, fram till graviditetsvecka 18, om de vill fullfölja en graviditet eller inte. Och Sverige ska kunna vara en fristad för kvinnor som inte har den rätten i sitt eget land.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis understryka hur oerhört viktigt det är att det också i fortsättningen ska krävas tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg för den som ska tillhandahålla aborter och att det bara kommer att vara allmänna sjukhus och andra hälso- och sjukvårdsverksamheter som är särskilt anpassade för detta som kan få ett sådant tillstånd och som kan se till att kvinnor får möjlighet att göra abort.

De senaste åren har vi sett alltför många exempel på oseriösa aktörer och kriminella nätverk som inte drar sig för att utnyttja varje läge där det finns pengar att tjäna. Svensk abortvård får inte riskera att hamna i ett sådant läge. Vi kommer från Socialdemokraternas sida att följa utvecklingen på det här området väldigt noga.

Med det sagt vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 13 MATILDA EKEBLAD (M):

Fru talman! I dag behandlar vi betänkandet om en förändrad abortlag. Det är ett viktigt beslut som innebär att svensk lagstiftning moderniseras och anpassas till den medicinska utveckling som har skett under de senaste decennierna. Moderaterna står bakom propositionen och välkomnar de förändringar som regeringen föreslår.

Abortlagstiftningen är en av de mest centrala lagstiftningarna för kvinnors frihet och självbestämmande. Rätten att fatta beslut om sin egen kropp och sin reproduktion och kvinnors självbestämmande är grunden i ett fritt samhälle. Därför är det viktigt att lagstiftningen både värnar aborträtten och säkerställer att den fungerar i praktiken.

Den nuvarande abortlagstiftningen antogs redan 1974, och mycket har hänt sedan dess. Den medicinska utvecklingen har varit omfattande. Vårdens arbetssätt har förändrats. Och patienternas behov ser annorlunda ut i dag än vad de gjorde för 50 år sedan. Trots det har

lagstiftningen sett ungefär likadan ut. Därför är det välkommet att regeringen nu föreslår en modernisering.

För det första förtydligas rätten till abort till och med vecka 18. För det andra anpassas lagstiftningen till dagens vårdformer, och man ser till att medicinska aborter i större utsträckning kan genomföras i hemmet när det är medicinskt lämpligt och när kvinnan så önskar det. För det tredje öppnas möjligheten för att fler professioner inom vården, framför allt barnmorskor, ska kunna handlägga de medicinska aborterna utifrån den kompetens som de har.

Det här är reformer som stärker tillgängligheten till vård samtidigt som patientsäkerheten värnas och kvinnors rätt till sin kropp och till egna beslut om den stärks.

Fru talman! Många av de förändringar som nu skrivs in i lag motsvarar redan hur modern abortvård fungerar i sjukvården i dag. Det handlar därför inte om att förändra synen på aborträtten utan om att se till att lagstiftningen speglar verkligheten.

Möjligheten att genomföra medicinska aborter i hemmet handlar om att ge kvinnor fler möjligheter att välja och ge större trygghet. För många kan det vara mindre påfrestande att få genomgå delar av behandlingen i hemmets trygghet än att behöva göra fler vårdbesök än vad som är medicinskt motiverat. Samtidigt måste förstås vården finnas kvar. Stödsamtal ska fortsätta erbjudas, och vårdens ansvar för att upptäcka våldsutsatta kvarstår. Det här innebär enbart mer egenmakt till kvinnan.

När det gäller behöriga yrkesgrupper är Moderaternas utgångspunkt enkel. Svensk hälso- och sjukvård ska styras av kompetens och patientsäkerhet. Bedömningen är att barnmorskor har den kompetens som krävs för att självständigt handlägga medicinska aborter. Kirurgiska aborter ska dock även fortsättningsvis utföras av läkare. Det är en rimlig ordning som tar tillvara den stora kompetens som finns i svensk sjukvård i dag.

Jag vill passa på att yrka bifall till reservationerna 1 och 2 avseende utskottets två tillkännagivanden.

Den första gäller frågan om lagens formuleringar. Vi delar regeringens uppfattning att abort är en central kvinnorättsfråga. Samtidigt framgår redan av propositionen att lagen omfattar alla som kan bli gravida. Regeringen har alltså tydliggjort det som utskottets majoritet efterfrågar. Vi ser därför inget behov av ett tillkännagivande.

Den andra reservationen gäller utländska kvinnors rätt till abort. Även i detta fall är regeringen tydlig med att det inte finns några begränsningar inom nuvarande lagstiftning, vare sig i dagens lag eller i det som ska komma att bli lag. Vi anser att rättsläget är tydligt och att ett nytt tillkännagivande därför vore överflödigt.

Fru talman! Sammantaget innebär propositionen om en modernare abortlag att lagen blir bättre anpassad till dagens vård och den medicinska kunskap som utvecklats de senaste decennierna. Den stärker tillgängligheten, värnar patientsäkerheten och bekräftar kvinnors rätt till sin egen kropp och kvinnors rätt att fatta beslut om densamma, vilket kanske också är det viktigaste.

Jag yrkar som sagt bifall till reservationerna 1 och 2.
(Applåder)

I detta anförande instämde Thomas Ragnarsson (M).

Anf. 14 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Matilda Ekeblad, för anförandet!

Jag instämmer naturligtvis i mycket av det som ledamoten tar upp. Det här är en viktig lagstiftning genom att vi stärker rättigheten, möjliggör nya sätt och underlättar för människor att genomföra aborter också i hemmet och att barnmorskor får möjligheten att hantera medicinska aborter.

Det som jag reagerade på i inlägget var beskrivningen av att lagstiftningen inte innehåller några begränsningar och att det skulle vara juridiskt prövat. Det är det väl på ett vis eftersom det har gjorts bedömningar i både utredningen och propositionen. Det är dock inte lagakraftvunnet ännu. Det blir det först när vi har fattat beslut och det här träder i kraft vid årsskiftet.

Lagstiftningen är dock inte tydlig vad gäller utländska medborgare. Den är inte heller tydlig vad gäller personer med ett annat juridiskt kön än kvinna.

Jag undrar därför vad det är som är så svårt för Moderaterna att acceptera ett explicit tydliggörande i lagstiftningen om att den gäller utländska medborgare som är gravida och befinner sig i Sverige och att den gäller både gravida kvinnor och andra som är gravida. Vilken skada hade det gjort att tydliggöra det här? undrar jag, fru talman.

Anf. 15 MATILDA EKEBLAD (M) replik:

Fru talman! Tack för frågan, ledamoten Bergenblock!

Något jag har funderat på när jag har suttit här den senaste timmen och lyssnat på debatten är att oppositionen återkommande säger att man ska tala om ”kvinnor” och ”den som blir gravid”. Men i debatten säger man hela tiden bara ”kvinnor”.

Det är lite det som debatten går ut på. Vi ska självklart inte begränsa den som behöver eller vill göra en abort. Men i lagtexten i dag tycker vi att det ska vara tydligt och konsekvent. Då är det ”kvinna” som används.

I texten står det ingenstans att vi skulle neka den som är gravid att göra abort. Om en papperslös eller en asylsökande i dag vill göra abort finns möjligheten. Den här lagstiftningen möjliggör, den begränsar inte. Därför anser vi inte att lagstiftningen behöver förtydligas, utan den är bra som den är.

Fru talman! Jag kan dock återgälda frågan till ledamoten Bergenblock. Finns det fler lagstiftningar där vi

behöver lägga till något extra utöver ”kvinna” eller ”man”?

Anf. 16 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Det kan alldeles säkert finnas fler ställen där det behöver förtydligas, men jag har inget sådant exempel här. Nu debatterar vi den nya abortlagstiftningen och i viss mån även den nya grundlagsändringen.

I grundlagen har regeringen valt att gå fram med en skrivning om just ”den gravida”. Där står det inte ”den gravida kvinnan”. Det är till detta som det hänvisas till när man juridiskt gör bedömningen att abortlagstiftningen, som är underordnad, kommer att gälla alla som är gravida. I grundlagen var man tydlig om just ”den gravida” i förhållande till ”den gravida kvinnan”. I abortlagstiftningen pekar man explicit ut ”den gravida kvinnan”.

Det är naturligt att vi i huvudsak debatterar gravida kvinnor, eftersom de allra flesta är just kvinnor. Men vad var det som förhindrade ett tydliggörande, så att ingen ska behöva tveka om att abortlagstiftningen gäller dem?

Den svenska grundlagen gäller svenska medborgare, inte utländska. Varför kan Moderaterna inte tydligt i abortlagstiftningen sträcka sig till att skriva in att den gäller även utländska medborgare?

Anf. 17 MATILDA EKEBLAD (M) replik:

Fru talman! Vi pratar lite om två olika saker. Jag tycker att det finns en skillnad i formuleringarna ”den gravida kvinnan”, ”kvinnan” eller ”den som är gravid”. Återkommande använder man dem parallellt med varandra. Man diskuterar vilken man ska ha och vilken man inte ska ha. Ledamoten använder sig av båda.

Vi gör som vi gör för att regeringen har kommit fram till att det i den lagstiftning som vi ska fatta beslut om i dag uttryckligen står att de som väljer en abort för att avbryta sin graviditet kommer att få det. Det finns inget i dag som hindrar att den som kommer till Sverige och inte är svensk medborgare och vill genomgå en abort kommer att få göra det, och det kommer heller inte att finnas något sådant framöver.

Fru talman! Jag undrar om ledamoten Christofer Bergenblock vill ha formuleringen ”den gravida kvinnan”, som han pratar om, ”kvinnan” eller ”den som är gravid”. Jag blir lite förvirrad om vilket begrepp som egentligen gäller i den här debatten.

Anf. 18 JONAS LINDBERG (V):

Fru talman! Aborträtten är en frihetsfråga. När stora delar av omvärlden, med USA i spetsen, går åt ett annat håll är det glädjande att det i Sverige finns en bred uppslutning kring den svenska aborträtten. Men den svenska abortlagen är 50 år gammal, och den behöver moderniseras. Tillgången till abort behöver stärkas.

Förslaget till ny abortlag gör det möjligt att genomföra hela aborten hemma, vilket är ett steg i helt rätt riktning.

Den gamla lagen kom till i en tid när kirurgiska aborter var normen, men i dag är det de medicinska aborterna som är allra vanligast. Lagstiftningen behöver förändras utifrån den verkligheten. Det är därför positivt att den som är gravid och ska genomgå en abort inte måste påbörja den på ett sjukhus utan att båda läkemedlen kan tas hemma. Det är ett naturligt steg som ökar både trygghet och valfrihet.

Fru talman! I dag står det i lagen att endast läkare får utföra aborter. Det kravet vill regeringen ta bort, vilket Vänsterpartiet välkomnar. Det är också helt i linje med vad rekommendationerna från WHO säger. När barnmorskor självständigt kommer att kunna utföra medicinska aborter blir det lättare att garantera att den som behöver göra en abort slipper vänta i onödan. Barnmorskor har den kompetens och utbildning som krävs för att utföra medicinska aborter. Redan i dag utför de merparten av aborterna, men av formella skäl måste läkare kopplas in. För att kunna utföra aborter måste barnmorskor kunna skriva ut de läkemedel som aborten kräver, till exempel för smärtlindring. Det är därför mycket bra att regeringen gett Socialstyrelsen och Läkemedelsverket i uppdrag att se över hur denna förskrivningsrätt ska bli verklighet.

Enligt förslaget ska kravet på att ta det första läkemedlet på sjukhus eller klinik tas bort, men den som vill göra en abort hemma kommer fortfarande att vara tvungen att besöka en vårdinrättning, en abortklinik, för att hämta ut läkemedlen. Detta begränsar tillgången till abort i Sverige, särskilt för människor som bor på landsbygden eller långt från vården. För att stärka tillgången till abort behöver därför regeringen ge Läkemedelsverket i uppdrag att utreda hur läkemedel för medicinsk abort ska kunna hämtas ut på till exempel en vårdcentral eller ett apotek.

Fru talman! Vänsterpartiet välkomnar att abortlagen moderniseras och att aborträtten stärks. Men lagstiftningen bör också utformas så att den både synliggör aborträttens historiska och faktiska betydelse för kvinnors rättigheter och säkerställer att alla som kan bli gravida omfattas av lagen oavsett juridiskt kön.

Sedan 2013 tvingas transpersoner i Sverige inte längre sterilisera sig för att byta juridiskt kön. Det innebär att personer med manligt juridiskt kön som behållit sin reproduktiva förmåga kan bli gravida och behöva abortvård. Det gäller även icke-binära personer. Att alla som kan bli gravida ska omfattas av lagstiftningen är en fullständig självklarhet.

Detta är dock inte tydligt i liggande lagförslag. Det säger också flera remissinstanser. Bland annat menar Smer, Statens medicinsk-etiska råd, liksom RFSU och Jämställdhetsmyndigheten att det måste vara väldigt tydligt vilka lagen ska omfatta. Därför är det glädjande att en majoritet i socialutskottet med de rödgröna partierna nu står bakom ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag med kompletteringar som tydliggör att lagen omfattar

kvinnor och dem som kan bli gravida, oavsett juridiskt kön.

Förslaget till ny abortlag innehåller inga förslag om att begränsa utländska medborgares rätt att avbryta en graviditet. Det är korrekt. Men regeringen har inte uteslutit att det kan finnas anledning att genom bestämmelser i lag begränsa utländska medborgares rätt till abort.

Kravet på att vara svensk medborgare för att ha rätt till abort avskaffades så sent som 2008. Det har från regeringshåll sagts att det i dagsläget inte är aktuellt att återgå till den gamla ordningen men att det inte bör ställas upp några hinder för att göra just så. Jo, det bör det.

För att säkerställa att ingen ska avstå abort på grund av osäkerhet eller praktiska hinder behöver det därför tydliggöras i den nya abortlagen att rätten till abort gäller alla som vistas i Sverige. Därför är det – återigen – glädjande att den rödgröna majoriteten i socialutskottet enats om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag enligt vilket det tydliggörs i abortlagen att rätten till abort gäller alla som vistas i Sverige.

Fru talman! I dag måste den som behöver göra en abort efter vecka 18 få godkännande av Socialstyrelsens rättsliga råd. Det krävs synnerliga skäl för att aborten ska beviljas. I utredningen *En förändrad abortlag* föreslogs att det rättsliga rådet skulle ses över. Kritiken mot rådet är väldigt stor från många håll. I dag anses det stå för en föråldrad syn.

Ett beslut som får så stor inverkan på en persons rätt till sin kropp och framtid ställer höga krav på insyn och transparens. Detta saknar det rättsliga rådet. Avslagen motiveras inte, besluten kan inte överklagas och kriterierna för godkännande är inte tydliga. Både experter och politiker utan expertis i abortfrågor ingår i rådet.

Regeringen kommer inte med några sådana förslag i sin proposition. Vi menar att regeringen därför behöver tillsätta en utredning för att se över det rättsliga rådet. Vänsterpartiet kommer att återkomma med initiativ gällande detta. Frågan regleras inte i lag utan i förordningar, så översynen måste kritiskt granska rådets nuvarande sammansättning och arbetssätt och resultera i en modernare process för sena aborter.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag, inklusive de två tillkännagivanden som riktas till regeringen.
(Applåder)

I detta anförande instämde Carina Örgård (V).

Anf. 19 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru talman! Kristdemokraterna står fullt ut bakom svensk abortlagstiftning och rätten till abort. Den svenska lagstiftningen innebär en etisk avvägning mellan å ena sidan kvinnans rätt till självbestämmande, kroppslig integritet och hälsa och å andra sidan fostrets rätt till skydd. Det gör att man som kvinna har rätt att till och med graviditetsvecka 18 själv besluta om man vill göra abort. Därefter är det Socialstyrelsens rättsliga råd som beslutar om tillstånd för abort. Det är en ordning som vi kristdemokrater står bakom.

Självklart ska samhället – våra regioner och kommuner, våra ungdomsmottagningar och elevhälsan – arbeta förebyggande för att minska antalet oönskade graviditeter. Men möjligheten till lagstadgad och säker abort behöver samtidigt finnas. Att den ska finnas är för övrigt något som riksdagen nu har beslutat att grundlagsskydda.

Rätten till abort framstår med andra ord som självklar i ett land som Sverige. Den är inte hotad av vare sig folkopinionen eller något av våra riksdagspartier. Det betyder däremot inte att abort är en enkel sak. Att välja att avbryta en graviditet med vetskap om att den annars hade kunnat leda till ett barn och att man hade kunnat bli mamma kan vara omtumlande. Även allt vad en abort innebär rent praktiskt och fysiskt kan vara omtumlande.

Mot bakgrund av det är sjukvårdens bemötande av största vikt. De kvinnor som vänder sig till vården för att göra abort måste sjukvården ha förmåga att bemöta med största omsorg och respekt. Oavsett om en kvinna väljer att göra abort eller att fullfölja sin graviditet ska hon känna att vården och samhället finns vid hennes sida och att det finns stöd att få. Praktiska, ekonomiska eller sociala svårigheter ska aldrig behöva utgöra ett hinder att fullfölja graviditeten för den kvinna som vill behålla sitt barn. Bestämmer man sig för abort ska stöd ges både före och efteråt, och aborten ska kunna ske på ett tryggt sätt. Vi menar till exempel att aborten i större utsträckning än i dag ska kunna ske på en trygg plats vid en tidpunkt som kvinnan själv väljer.

Vid en medicinsk abort behöver den första tabletten i dag tas på en vårdinrättning framför en läkare. Det är den tabletten som startar själva aborten. Därefter tas en andra tablett ett par dagar senare, vanligtvis i hemmet. I och med den förändrade abortlag som har arbetats fram av Kristdemokraterna och regeringen och som vi i dag har att ta ställning till i och med detta betänkande kommer man som kvinna framöver även att kunna ta den första tabletten i hemmet. Det blir alltså möjligt för kvinnan att starta processen på en plats där hon kan känna sig trygg och vid en tidpunkt som passar med jobb och familjeliv så att hon kan få det stöd hon behöver från vänner och familj.

Den utökade möjligheten att genomföra aborten i hemmet, där man känner sig trygg, är kanske det viktigaste med dagens betänkande och regeringens förslag.

I övrigt innebär den nya lagen att det förtydligas att en kvinna som är gravid ska få göra abort till och med graviditetsvecka 18. Det innebär i praktiken inte någon skillnad jämfört med tidigare.

Kravet på att bara läkare får utföra aborter tas bort. Det ska ses som en anpassning till den medicinska utvecklingen. När den nuvarande abortlagen trädde i kraft 1975 förekom endast kirurgisk abort, men 2023 användes medicinsk abort i mer än 97 procent av fallen. Den föreslagna förändringen handlar om att andra

yrkesgrupper inom vården som bedöms lämpliga, exempelvis barnmorskor, också ska kunna hantera den här typen av medicinska aborter i och med att metoderna har förändrats.

Fru talman! Kristdemokraterna står bakom sin egen och regeringens proposition, men vi invänder mot utskottsmajoritetens förslag till tillkännagivanden. Det beror helt enkelt på att det inte finns några begränsningar i regeringens lagförslag när det gäller utländska kvinnors rätt till abort. Något förtydligande i det avseendet behövs inte. Låt mig också vara tydlig vad gäller det andra tillkännagivandet. Med ”kvinna” avses alla som kan bli gravida. Rätten till abort omfattar alla som kan bli gravida, alltså även de biologiska kvinnor som har bytt juridiskt kön till man. Det är väl för väl att det inte längre förs fram krav på att helt stryka ordet kvinna ur abortlagstiftningen!

De förtydliganden som de rödgröna partierna föreslår är inte nödvändiga eftersom regeringens lagförslag redan är tydligt i de avseendena. Kristdemokraterna stöder regeringens förslag om en förändrad abortlag. Vi röstar nej till förslagen till tillkännagivanden och yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 20 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Christian Carlsson, för anförandet!

Jag reagerade på resonemanget kring bedömningar av sena aborter, som ju enligt både den tidigare och den nya, förändrade lagstiftningen ska göras av Socialstyrelsens rättsliga råd.

Det är bra att det förtydligas i lagen att aborträtten sträcker sig till och med hela graviditetsvecka 18 utan att kunna ifrågasättas. Därefter får man vända sig till Socialstyrelsen för att få tillstånd att genomföra en sen abort. Det finns inga förslag på förändringar i betänkandet och inte heller i propositionen. Däremot fanns det förslag i utredningen om att se över systemet med det rättsliga rådet, eftersom det har riktats rätt mycket kritik mot hur det fungerar.

Systemet är inte transparent för vare sig den behandlande läkaren eller för kvinnan som vill avsluta en graviditet. Det beror på att bedömningarna är väldigt kortfattade. Om det blir avslag ges inte ett tydligt motiv, och det förs inga resonemang. Det blir otydligt för både läkaren och den gravida och även för eftervärlden när man vill forska om och titta på grunderna för att tillåta eller inte tillåta att en graviditet avbryts i ett sent skede.

Jag har lite svårt att förstå varför regeringen inte gick vidare med att se över det system vi har i dag, som ändå varit kritiserat, vilket lyftes fram i utredningen. Nu anar jag, utifrån det anförande ledamoten höll, att Kristdemokraterna till stor del ligger bakom detta. Min fråga till ledamoten är alltså varför Kristdemokraterna inte vill se över systemet med det rättsliga rådet.

Anf. 21 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Dagens lagstiftning bygger på den etiska avvägningen mellan å ena sidan kvinnans rätt att själv fatta beslutet och hennes rätt till kroppslig integritet och hälsa och å andra sidan fostrets skyddsvärde.

Tanken är att i takt med att fostret utvecklas ska skyddsvärdet öka. Därför har man valt att besluta om en lagstiftning som innebär att det fram till vecka 18 är fritt fram för kvinnan att helt självständigt välja. Men i takt med att fostret utvecklas behövs särskilda skäl och godkännande och beslut av Socialstyrelsen. Vi tycker att det är en rimlig avvägning.

Vi står bakom dagens abortlagstiftning och intentionerna bakom den. Det gör att vi inte avser att förändra Socialstyrelsens roll i det här avseendet. Hur det rättsliga rådet fungerar, vilka som sitter där och vad de använder för motiveringar för sina beslut är en annan sak. Det kan man säkert behöva titta på. Men konstruktionen – att just Socialstyrelsen ska godkänna de sena aborterna – står vi bakom.

Anf. 22 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Det är inte de etiska avvägningarna i sig som Centerpartiet ifrågasätter utan varför man från regeringens sida trots en uppmaning i utredningen inte är beredd att se över systemet med det etiska rådet, som har blivit tydligt kritiserat. Kritiken kommer från många håll – både från läkarkåren, från ideella organisationer inom kvinnorättsrörelsen och från exempelvis RFSU. Även på forskningssidan ifrågasätts det att man inte kan se hur bedömningar förändras över tid. Man får inga tydliga bedömningar att bygga sin forskning på. Det är väldigt kortfattade motiveringar.

Om det nu, som det låter på ledamoten, inte är så dramatiskt att göra en översyn av systemet – utan att ifrågasätta att det finns ett system för sena aborter – vill jag återkomma till min fråga. Varför tog regeringen inte chansen att sätta igång en utredning av om det etiska rådet arbetar på rätt sätt eller om det finns andra modeller, till exempel i våra nordiska grannländer, som vore bättre att jobba efter eller om det behöver ses över på något annat sätt? Varför tog man inte den chansen när det finns så tydlig kritik emot det etiska rådet, som inte minst uppenbarades i utredningen om en förändrad abortlagstiftning?

Anf. 23 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Bakgrunden till att regeringen tillsatte utredningen om en förändrad abortlag var det tillkännagivande som riksdagen var enig om. Det gällde att stärka möjligheten till abort i hemmet, eftersom det skulle kunna erbjuda mer trygghet för den kvinna som valt att genomföra en abort.

I utredningsdirektiven stod det ingenting om att se över systemet med det rättsliga rådet. Det var någonting som utredaren själv valde att lyfta in från sidan i utredningen. Som ledamoten vet kämpade regeringen hårt för att få fram en proposition och leverera utifrån

Tidöavtalet före valet. Propositionen hann läggas på riksdagens bord, och vi står här i dag och debatterar den. Hade man också hanterat att se över det rättsliga rådets arbetsmetoder i den här processen hade vi inte haft någon proposition på bordet i dag. Jag tror även att det rent praktiskt inte hade varit görbart. Det ingick inte heller i utredarens uppdrag.

För Kristdemokraterna är det viktigt att det rättsliga rådet finns kvar och att man fortsätter att behandla de sena aborterna på ett annat sätt än de tidiga, med största respekt. När det kommer till hur det rättsliga rådet ska vara sammansatt, vilka bedömningar de gör och möjligheten att granska deras beslut och ställa dem till ansvar har vi inga principiella invändningar mot att titta på frågan framöver.

Anf. 24 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Rätten till abort är en grundläggande frihets- och jämställdhetsfråga. Den handlar om kroppslig autonomi, hälsa, självbestämmande och alla människors möjlighet att forma sina liv.

Miljöpartiet välkomnar därför regeringens proposition om en förändrad abortlag, och vi ser positivt på flera av förslagen: att abort ska tillhandahållas skyndsamt, att abortvården moderniseras, att hemaborter möjliggörs och att det inte längre ska anges i abortlagen att endast läkare får utföra abort.

Fru talman! jag är också väldigt glad över att det nu finns en majoritet för den självklara linjen att språket i lagen måste vara inkluderande så att det är tydligt vilka som omfattas av aborträtten. Utredningens förslag på detta område var en helt könsneutral skrivning, precis som den vi nu har i grundlagen. Utskottsmajoriteten har landat i en kompromiss.

De flesta som behöver abortvård är ju kvinnor; abort är därför en central kvinnorättsfråga och en del av kampen för kvinnors mänskliga rättigheter. Samtidigt måste lagstiftningen vara tydlig och rättssäker för alla som omfattas av den. Kön i lagtext syftar på juridiskt kön, och det finns personer som har manligt juridiskt kön och en fysiologi som gör det möjligt att bli gravid. Dessa omfattas självklart också.

Vårdförbundet, RFSU och Statens medicinsketiska råd, Smer, har på olika sätt betonat behovet av en inkluderande och rättssäker lagtext. Smer framhöll att det inte får råda oklarhet om vem som omfattas av lagens bestämmelser och att det därför inte är möjligt att endast behålla ordet ”kvinna”.

Det är glädjande att majoriteten nu anser att skrivningen ska inkludera kvinnor och andra som har förmågan att bli gravida. Regeringen ska återkomma till riksdagen med ett lagförslag med kompletteringar som tydliggör att den som kan bli gravid oavsett juridiskt kön omfattas av lagen.

Fru talman! Nu ska jag fokusera på andra nödvändiga förbättringar av lagen som vi genast borde börja jobba med när vi har röstat igenom de förändringar som nu ligger på bordet.

Efter graviditetsvecka 18 krävs tillstånd för abort. Det gör Socialstyrelsens råd för vissa rättsliga, sociala och medicinska frågor, Rättsliga rådet, till en mycket viktig aktör för den enskildes möjlighet att få tillgång till abort. Här har flera remissinstanser pekat på behovet av en översyn: RFSU, RFSL, Lunds universitet och Uppsala universitet vill att Rättsliga rådets roll ses över, bland annat när det gäller rättssäkerhet, insyn, sammansättning, beslutsgrunder och möjligheten att överklaga beslut.

Även utredningen vars förslag ligger till grund för dagens debatt och beslut gör, trots att det inte ingick i utredningsuppdraget, bedömningen att det finns behov av en översyn av Rättsliga rådet. Utredningen menar att synpunkter som har framkommit under arbetet visar att frågan behöver lyftas.

Miljöpartiet delar denna bedömning. Beslut om abort efter vecka 18 fattas i mycket tidskänsliga och ofta svåra situationer. Då måste beslutsprocessen vara transparent, rättssäker och förutsebar. Regeringen bör därför snarast initiera en översyn av Rättsliga rådet i abortärenden.

Det finns skäl att överväga om Rättsliga rådet alls borde ha en roll vad gäller beslut om senare aborter. Är det verkligen befogat att domare och politiker år 2026 ska ha mandat att besluta om en person ska kunna avsluta sin graviditet eller inte?

Tidningen Ottar gjorde 2023 en granskning av Rättsliga rådet och visade då att det skett en dubblering av andelen avslag av sociala skäl sedan 2019. År 2022 avslogs 26 procent av ansökningarna medan det år 2019 var endast 13 procent. Rådets ordförande menade då att det som ser ut som en ökning i själva verket handlar om komplexiteten i hur varje ansökan bedöms. Orsaken till ökningen går dock inte att förklara utan ytterligare utredning, konstateras i en rapport från Rättsliga rådet publicerad i maj 2023. Enligt rådets ordförande var dock ingen sådan utredning aktuell.

Fru talman! Det finns inga data på hur det går för de kvinnor som nekas abort på denna grund och som därför tvingas fullfölja graviditeten. Avslagen följs inte upp. Men det är inte svårt att gissa att dessa beslut kan få förödande konsekvenser för såväl kvinnan som för det oönskade barnet. Det saknas också statistik över hur många som får sin ansökan beviljad andra gången efter avslag första gången.

Förutom själva grundfrågan om huruvida Rättsliga rådet alls ska vara inblandat i denna typ av beslut finns också andra problem med arbetssätt och praxis som väcker frågor om rättssäkerhet och transparens.

Till exempel kan nämnas följande: Abort efter den 18:e graviditetsveckan ska beviljas om ”synnerliga skäl” föreligger. Men det framgår varken av lagtext eller av förarbeten vari ”synnerliga skäl” består. Det har vuxit fram en praxis som inte finns dokumenterad, och när praxis ändras motiveras inte detta särskilt. Diskussionerna i rådet, där praxis utvecklas, nedtecknas inte, och mötesprotokoll saknas. Det enda som dokumenteras är namnen på föredragande och ordförande och om det finns en skiljaktig mening. Situationen innebär att kvinnorna själva inte kan förutse i vilken mån de

kvalificerar för att få tillgång till abort. Detta är högst rättsosäkert.

Abort efter vecka 18 av medicinska skäl godkänns enligt praxis i princip alltid. Det handlar för det mesta om fosterskador som upptäcks under den senare delen av graviditeten. Om kvinnan däremot vill genomgå abort av det som kallas sociala skäl, det vill säga det som har med hennes livssituation och bedömningen att hon av olika skäl inte kan ta hand om ett barn att göra, får hon alltså allt oftare avslag.

Det här är en utsatt grupp. Det kan röra sig om kvinnor som är hemlösa, är fast i missbruk, lever i en hederskontext eller lever i en våldsam relation och först i vecka 19 får möjlighet att söka abort för en oönskad graviditet. Då är risken allt större att dessa läkare, politiker och domare som kvinnan aldrig har träffat tycker att hon måste bära, föda och uppfostra ett barn, trots att det kan röra sig om en kvinna i mycket svåra livsomständigheter.

Det har hänt mycket sedan lagen kom 1974 i synen på kvinnors och andras rätt till självbestämmande över sina liv och sina kroppar och var beslut borde fattas. Frågan är då om det är rimligt att vi har ett organ som består av domare och politiker som tar livsavgörande beslut om gravida kvinnors och andra gravidas kroppar med en närmast total avsaknad av insyn och transparens.

Fru talman! Det finns fler åtgärder som behöver vidtas för att säkerställa tillgången till abortvård på ett likvärdigt sätt för alla oavsett till exempel bostadsort. Det gäller också tillgången till läkemedel. Läkemedelsverket fick för cirka ett år sedan ett uppdrag att tillgängliggöra läkemedel vid abort, men de genomförde inte hela uppdraget utan fokuserade på att utreda hur abortsökande kvinnor ska kunna få med sig läkemedel från en vårdinrättning för att utföra en medicinsk abort. Verket utförde inte den andra delen av uppdraget: att utreda om och i så fall hur läkemedel för medicinsk abort ska kunna förskrivas och hämtas ut mot recept på apotek, ungdomsmottagning eller vårdcentral.

Här behövs alltså ett nytt uppdrag. Läkemedelsverket har lämnat förslag på nya föreskrifter, men dessa adresserar inte problemet med tillgången till läkemedel för abortsökande som bor långt från en mottagning. Om dessa föreskrifter består blir den nya lagen tandlös, skrev RFSU med flera i en debattartikel i höstas. Regeringen borde därför snarast ge myndigheten ett nytt uppdrag.

Fru talman! Som avslutning vill jag säga att jag anser att också det andra yrkandet som den nya majoriteten har enats om – att säkerställa att utländska medborgare också fortsatt ska ha tillgång till abortvård i Sverige – är viktigt. Sedan 2008 är det så, men yrkandet har tillkommit på grund av en skrivning i förarbetena till grundlagsändringen om aborträtten där det öppnas för framtida begränsningar. Det anser jag är fel. Sverige ska även fortsatt vara ett land som står upp för aborträtten för alla som behöver den.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut, inklusive de två tillkännagivandena.

(Applåder)

Anf. 25 HANNA SCHÖLANDER (L):

Fru talman! I dag ska vi inte bara debattera en ändrad abortlag. För oss i Liberalerna är detta inte bara en lagteknisk modernisering; det är ett viktigt steg för att stärka kvinnors frihet, självbestämmande och rätt att forma sina egna liv. Aborträtten är en av de viktigaste frihetsreformerna för oss kvinnor som genomförts i vårt land. Den har gett oss kvinnor makten över vår framtid, vårt familjeliv, vår utbildning och vår ekonomi. Om rätten att bestämma över sin egen kropp inte finns blir friheten aldrig verklig. Det handlar om stopp, min kropp och mitt självbestämmande över mitt liv.

Därför välkomnar Liberalerna denna proposition.

Den nya lag som läggs fram anpassar regelverket till den medicinska utvecklingen och till den verklighet som människor – kvinnor och alla som kan bli gravida – lever i i dag. Den tydliggör rätten till abort till och med graviditetsvecka 18 och säkerställer att abort ska erbjudas skyndsamt. Detta stärker rättssäkerheten och tydliggör den för kvinnor och personer som kan bli gravida.

För oss i Liberalerna är det viktigt att lagstiftningen inte bara erkänner rättigheter i teorin utan också säkerställer att människor faktiskt kan utöva dem i praktiken.

Fru talman! En av de viktigaste förändringarna är möjligheten till medicinsk abort i hemmet. Det handlar om tillit till individen. Det handlar om att ge kvinnor möjlighet att i samråd med professionen fatta beslut om sin egen vård och sin egen kropp utan att staten lägger sig i mer än nödvändigt. Det är en viktig liberal reform. För många av oss kvinnor innebär det här ökad integritet, större flexibilitet och en mycket tryggare situation. Vård ska utformas utifrån människors behov, inte utifrån föråldrade regelverk.

En annan bra förändring i lagen är att också barnmorskor får möjlighet att självständigt handlägga medicinska aborter. Svensk hälso- och sjukvård bygger på hög kompetens. Vi i Liberalerna tror på kunskap, professionalism och ansvarstagande. Därför är det rimligt att kompetens, inte yrkestitel, ska vara vägledande för vem som utför olika insatser inom vården.

Genom att använda vårdens samlade kompetens bättre kan vi öka tillgängligheten, minska väntetiderna och skapa en mer flexibel vård, samtidigt som patientsäkerheten säkerställs.

Fru talman! Det går en tydlig röd tråd genom hela propositionen. Det är en utveckling från detaljstyrning till förtroende och frihet, från gamla strukturer till moderna lösningar och från systemets perspektiv till individens perspektiv. Det är också därför vi i Liberalerna välkomnar att abortlagstiftningen moderniseras utan att förlora sin grundläggande utgångspunkt. Aborträtten är en central fråga för kvinnors frihet och självbestämmande.

Vi har reserverat oss mot vissa förslag till ändringar eftersom vi bedömer att lagen redan ger de förtydliganden som behövs i en modern lagstiftning.

Fru talman! Liberal politik handlar om att ge människor makt över sina egna liv och att ge människor frihet. När staten litar på individen, när vården blir mer tillgänglig och när människor får större möjlighet att fatta egna beslut ökar friheten.

Reformen stärker kvinnors självbestämmande, moderniserar vården och flyttar makt från systemet till den enskilda människan. Det är en liberal seger.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 26 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Hanna Schölander, för anförandet! Jag håller med om mycket av det som ledamoten tog upp. Det handlar i grunden om allas rätt att bestämma över sitt eget liv och sin egen kropp och om en av de viktigaste frihetsreformer som har genomförts för kvinnor i Sverige och många andra länder.

När det gäller aborträtten skriver Liberalerna på sin hemsida att rätten till abort aldrig kan tas för given och att utvecklingen i flera länder visar att denna rättighet har begränsats när politiska majoriteter förändrats. Detta, fru talman, är en bra skrivning därför att den pekar på vikten av det grundlagsskydd som vi nu har infört för aborträtten.

Samtidigt gäller grundlagsskyddet just svenska medborgare, inte utländska medborgare, papperslösa eller asylsökande, vilket gör att möjligheten för utländska medborgare att ha kvar rätten till abort väldigt enkelt skulle kunna begränsas genom en ändring i abortlagstiftningen.

Det är lite förvånande att Liberalerna, som skriver att de värnar aborträtten och ser farligheten i om en majoritet skulle vilja inskränka den, ändå släppte igenom grundlagsskrivningen.

Nu vill vi från Centerpartiet och den övriga majoriteten i socialutskottet förtydliga abortlagstiftningen så att det inte råder någon tvekan om att den även gäller utländska medborgare. Varför kan Liberalerna inte ställa sig bakom den skrivningen och det som majoriteten i utskottet står bakom?

Anf. 27 HANNA SCHÖLANDER (L) replik:

Fru talman! Vi liberaler tycker att skrivningen i den nya lagstiftningen är tydlig, och vi ställer oss bakom den.

Vi ser att rätten finns där i dag för alla som är gravida och som befinner sig i Sverige, såsom asylsökande. Vi i Liberalerna tycker inte att det finns någon anledning att stödja de rödgrönas förslag. Vi tycker att det är tydligt som det är.

Anf. 28 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Även om man tycker att det är tydligt i lagen är det uppenbart att det är otydligt i grundlagen. Där står Liberalerna helt och fullt bakom regeringens proposition om grundlagsändringen.

Följdfrågan blir naturligtvis: Varför kunde Liberalerna inte vara tydligare i grundlagen om att det är en rättighet som gäller både svenska medborgare och dem som vistas i Sverige, oberoende av medborgarskap?

Vidare, fru talman, står det på Liberalernas hemsida att man vill grundlagsskydda aborträtten även på EU-nivå, stärka aborträtten i EU och säkerställa att EU-medborgare kan få abort i andra EU-länder. När man nu driver frågan så aktivt på EU-nivå blir det lite motsägelsefullt att man väljer att inte tydligt skriva in i den svenska grundlagen att aborträtten gäller alla EU-medborgare. Och om man nu inte skriver in det i grundlagen hade det varit naturligt att komplettera abortlagstiftningen och tydliggöra den så att ingen någonsin behöver tveka om att rättigheten gäller både svenska och utländska medborgare.

Min fråga, fru talman, är: Hur går det som Liberalerna driver på EU-nivå och det som Liberalerna driver i Sverige ihop när det gäller aborträtten? Och varför är det så farligt att vara tydlig med att rättigheten gäller både svenska och utländska medborgare?

Anf. 29 HANNA SCHÖLANDER (L) replik:

Fru talman! Vi i Liberalerna har verkligen kämpat för att få in aborträtten i grundlagen. Vi tycker att det är jätteviktigt att alla kvinnor och alla som kan bli gravida i Sverige får rätt till abort.

Ledamoten ställer intressanta frågor till mig. Vi i Liberalerna tycker att lagstiftningen, med den utformning vi har tagit fram, är tydlig.

Anf. 30 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Centerpartiet välkomnar förstås att abortlagen moderniseras.

Det är viktigt att komma ihåg varför abortlagen finns och har funnits i 50 år. Det handlar inte bara om en vårdinsats bland andra, vilket vi har hört alltför många gånger här i kammaren under tidigare debatter och även i dag. Det handlar om en grundläggande frihets- och rättighetsfråga – kvinnan själv ska ha makten över sin egen kropp.

Därför är det positivt att lagen anpassas till den medicinska utvecklingen och hur abortvården faktiskt fungerar i dag. Vi menar att hemaborter kan ge den abortsökande större självbestämmande och minska antalet onödiga besök. Men det måste förstås också finnas rutiner för att upptäcka våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck och annan utsatthet. Färre fysiska besök får inte innebära att vården missar signaler från en person som är utsatt eller pressad av någon annan. Därför är det angeläget att hemaborter införs med tydliga säkerhets- och skyddsrutiner.

Men, fru talman, den eviga frågan gäller fortfarande jämförelsen mellan den här abortlagen och den grundlagsändring som vi tidigare har antagit. Jag lyfter frågan igen: Vilka omfattas av lagen?

Regeringen har anfört att det redan i dag inte finns några begränsningar för exempelvis asylsökande och papperslösa. Trots det har regeringen i grundlagen öppnat upp för att undanta icke-svenska medborgare, inte i denna lag men som sagt i grundlagen. Hur logiskt är det? Många icke-svenskar vet i dag inte ens om sina

rättigheter och kanske kommer på det alldeles för sent. Denna otydlighet hjälper inte direkt i det fallet. Därför är det otroligt bra och viktigt för tydligheten att vi nu gör det här tillkännagivandet. Men vi noterar att Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Liberalerna reserverar sig mot denna tydlighet.

Det står i betänkandet att regeringen instämde i kommitténs bedömning ”att det inte kan uteslutas att det kan finnas anledning att genom bestämmelser i lag begränsa utländska medborgares rätt att avbryta en graviditet”. Jag frågar bara varför. Jag har ställt frågan i så många debatter. Varför öppnar man den här möjligheten? Jag får inget svar. I dag har vi hört allmängiltiga migrationsargument om parallellsamhällen, men det är väl knappast något som ska åläggas den gravida icke-svenskfödda kvinnan? Det är väl inte där problemet ligger? Är man rädd för någon sorts abortturism? Eller är man rädd att den utlandsfödda abortsökande kvinnan är spion? Vad är problemet? Jag har aldrig fått svar på det.

Jag vill också understryka vikten av att se över Rättsliga rådet. Det måste till en översyn. Bedömningarna kan vara medicinskt, etiskt och personligt mycket svåra. Då måste transparensen vara ett faktum. I stället möts den abortsökande i dag av en process som kan uppfattas som godtycklig när det handlar om en så avgörande fråga för den egna kroppen. Den som berörs måste kunna förstå på vilka grunder ett beslut fattas. Det behövs tydliga beslutsmotiveringar och kända bedömningsgrunder. I dag är det inte så. Det är dessutom ett myndighetsbeslut som inte kan överklagas. Det är konstitutionellt inte okej. Men så fungerar det i dag.

Vi pratar mycket om Rättsliga rådet här i dag. Jag har hört argument som att man också ska se till skyddsbehovet för fostret. Nej, så är det inte. Abortlagen och Rättsliga rådet finns för skyddet av kvinnan och hennes rättigheter. Fostret diskuteras i termer av livsduglighet, inte skyddsbehov.

Fru talman! Abortlagen ska skydda den abortsökandes frihet och rättigheter. De förändringar som görs i dag är välkomna, men mer behöver göras för att aborträtten inte ska urholkas i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 6 Ett nytt brott och andra åtgärder mot människohandel

Justitieutskottets betänkande 2026/27:JuU9
Ett nytt brott och andra åtgärder mot människohandel
(prop. 2025/26:313)
föredrogs.

Anf. 31 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! I dag debatterar vi övergångsregeringens proposition om ett nytt brott och andra åtgärder mot människohandel. Propositionen syftar till att genomföra ett nytt EU-direktiv om att förebygga och bekämpa människohandel och att stärka skyddet för dess offer.

Förslaget innebär bland annat att ett nytt brott, olaga nyttjande av tjänst, införs. Det ska bli straffbart att använda sig av en tjänst som utförs av en person som är utsatt för människohandel eller människoexploatering.

Propositionen innehåller också förslag om att Jämställdhetsmyndigheten ska få en nationell samordnande funktion för att hjälpa brottsoffer som behöver föras vidare mellan EU-länder.

Vi socialdemokrater välkomnar att lagstiftningen utvecklas och att Sverige genomför EU-direktivet. Men man ska också komma ihåg att det här i huvudsak handlar om att uppfylla de krav som EU ställer på sina medlemsländer. Det är ett steg framåt, men det är inte den kraftsamling som krävs för att på allvar komma åt människohandeln.

Fru talman! Människohandel innebär att människor rekryteras, transporteras eller på andra sätt tas om hand för att sedan utnyttjas. Det handlar om sexuellt utnyttjande, tvångsarbete, tiggeri eller att människor tvingas begå olika typer av brott. Gärningspersonerna utnyttjar utsatta människors situation, exempelvis fattigdom, beroendeställning eller brist på möjligheter att själv påverka sitt liv. Det är en brottslighet som kränker människors frihet, värdighet och mänskliga rättigheter.

Människohandel och människoexploatering är en av de mest fruktansvärda och cyniska brottstyperna. Det försätter redan utsatta människor i en ännu extremare utsatthet. Det är oftast en del av den organiserade brottsligheten och den kriminella ekonomin. Vi måste med all kraft bekämpa den här typen av brottslighet. Det handlar om en lagstiftning som håller för lagföring, om att minska efterfrågan och om att ge brottsoffer skydd, stöd och upprättelse.

Med det sagt tror inte vi socialdemokrater att den här propositionen ensam kommer att stoppa människohandeln. Vi behöver ett betydligt bredare arbete, inte minst när det gäller arbetslivskriminaliteten.

Vi har ställt oss bakom det arbete som har tagits fram i Delegationen mot arbetslivskriminalitet. Det har varit viktigt att synliggöra hur människor utnyttjas på den svenska arbetsmarknaden, hur oseriösa aktörer tjänar pengar på andras utsatthet och hur organiserad brottslighet kan använda företag som verktyg. Här behövs starkare myndighetssamverkan, bättre kontroller och en tydligare uppföljning. Ingen ska kunna tjäna pengar på att människor arbetar under slavliknande förhållanden.

Fru talman! I dag är det den 25 november. Det är FN:s internationella dag för avskaffande av våld mot kvinnor. Därför vill jag säga något om människohandel för sexuella ändamål.

Den största kritiken ska självklart riktas mot de män som utnyttjar människor som sexslavar och som tjänar pengar på andra mäns lust och förmåga att köpa kvinnor för sexuella ändamål och mot de män som tar sig friheten att köpa utsatta kvinnors kroppar. Det här

vittnar om en människosyn och en kvinnosyn som inte hör hemma någonstans i samhället. Det är också ett fruktansvärt brott. Men kritik måste också riktas mot samhällets förmåga att bekämpa prostitution och människohandel.

Det har Riksrevisionen nu gjort i sin granskning. I rapporten *Arbetet mot människohandel för sexuella ändamål – otillräckligt och med bristande styrning* konstaterar Riksrevisionen att statens arbete inte är effektivt.

Granskningen visar bland annat att Polismyndigheten saknar en nationell styrning för arbetet mot människohandel. Det finns stora brister i organisation, resurser och kompetens. Det uppsökande arbetet bedrivs dessutom på alldeles för få arenor. Av 46 identifierade webbplatser där sexuella tjänster säljs omfattade polisens uppsökande arbete endast ett fåtal.

Riksrevisionen pekar också på allvarliga brister hos Migrationsverket och Åklagarmyndigheten. Det förekommer exempelvis att personer i prostitution sätts i förvar och avvisas utan att det först utreds om de kan vara offer för människohandel.

Det är allvarliga slutsatser. Det är också slutsatser som måste få politiska konsekvenser.

Fru talman! Sverige var det första land i världen som kriminaliserade köp av sexuella tjänster utan att göra det kriminellt att sälja. Det var ett viktigt vägval. Prostitution är en del av mäns våld mot kvinnor. Därför ska ansvaret ligga hos den som köper och utnyttjar, inte hos den människa som befinner sig i utsatthet.

Men vi får inte slå oss till ro. Vi socialdemokrater har länge drivit på för att den som utsätts för prostitution och sexuell exploatering ska betraktas som ett brottsoffer och få det stöd och de rättigheter som följer av detta.

Utredningen *Ut ur utsatthet*, som presenterades i december 2023, visade på brister i samhällets stöd till personer som lämnar prostitution och sexuell exploatering. Det handlar om bristande identifiering, otillräcklig kunskap och dåligt bemötande, men också om brist på vård, traumabehandling och fungerande samordning mellan myndigheter. Det är oacceptabelt att den som lyckas ta sig ur en sådan situation sedan möts av ett samhälle där stödet inte finns eller där ingen tar ansvar.

Civilsamhället gör enastående insatser för stöd till den enskilda, folkbildning och opinionsbildning, men det behöver långsiktiga och trygga förutsättningar att verka. Det behöver att våra samhällsinstitutioner växlar upp och tydligare krokar arm i kampen mot förövarna och för brottsoffrens rättigheter och upprättelse.

Fru talman! Människohandel handlar om att människor görs till en handelsvara – att deras kroppar, arbetskraft och utsatthet blir någon annans möjlighet att tjäna pengar. Det är en brottslighet som måste bekämpas med betydligt större kraft än i dag.

Vi behöver lagstiftning som håller, tillräckliga resurser, en polis med specialistenheter som har förutsättningar att agera, kunskaper i hela rättsväsendet, ett samhälle som minskar efterfrågan samt ett skydd och stöd som faktiskt når dem som utsätts. Det är så vi bekämpar människohandeln på riktigt.
(Applåder)

Anf. 32 ROGER HADDAD (L) replik:

Fru talman! Jag tror inte att någon i denna kammare kan acceptera något i dessa avskyvärda brott som Sofia Amloh beskriver. Ändå konstaterar jag när jag läser justitieutskottets betänkande att ni socialdemokrater varken har följdmotionerat, reserverat er i någon av beslutspunkterna eller lämnat något yttrande i ärendet.

Lyssnar man på Socialdemokraterna i kammaren kan man tro att ni inte står bakom regeringens förslag till skärpning när det gäller människohandelsdirektivet och några av de åtgärder som föreslås i betänkandet. Så är dock uppenbarligen inte fallet.

Min fråga, fru talman, är: Varför har ni inte följdmotionerat, reserverat er eller yttrat er och krävt olika typer av uppdrag eller skärpningar av det ena eller andra slaget?

Anf. 33 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna ledamoten om att vi varken säger du eller ni eller talar direkt till våra meddebattörer utan talar via talmannen.

Anf. 34 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Det framgick tidigt i mitt anförande tydligt att vi står bakom det regeringen har lagt på riksdagens bord.

Vi socialdemokrater har under en längre tid och i flera sammanhang beskrivit att det behövs ett bredare arbete för att komma åt människohandel och exploatering. Jag tycker att det finns utrymme att göra mer under det här EU-direktivet.

Inget av det som lagts fram tycker vi är fel eller dåligt på något sätt. Vi ställer oss bakom att det är bra. Dock ser vi att det behöver göras mer på området, och det hoppas jag att också ledamoten ser.

Vi har ingenting emot det som ligger på bordet. Vi ställer oss bakom det. Min fråga tillbaka till ledamoten är dock: Är det så att övergångsregeringen och ledamoten är nöjda med detta och tycker att det räcker för att bedriva arbetet mot människohandel och exploatering?

Anf. 35 ROGER HADDAD (L) replik:

Fru talman! Nu var det jag som ställde frågor och inte tvärtom.

Socialdemokraterna i justitieutskottet har inte lagt fram någon följdmotion, fru talman. De har inte krävt fler riktade uppdrag till polisen eller till Jämställdhetsmyndigheten. De har inte efterfrågat statistik. Ni har ställt er bakom regeringen, Liberalerna och utskottets majoritet.

Det var dock inte så det lät i talarstolen, fru talman. Jag tycker att man hellre hade kunnat vara mer rakt på sak: Vi gör för lite inom polisen. Vi gör för lite inom EU.

Jag har själv suttit i justitieutskottet och varit helt ensam – alla andra röstade ned oss – om att driva vissa punkter när det gäller det brottsförebyggande arbetet på europeisk nivå, just för att komma åt den gränsöverskridande brottslighet där människohandel är ett av brotten.

Men okej, då vet jag.

Anf. 36 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Vi ser fram emot att tillsammans med fler krafter, även här i kammaren, ta oss an ett bredare arbete mot människohandel och exploatering. Det som nu ligger på riksdagens bord är ett litet steg på vägen, och det välkomnar vi socialdemokrater.

(Applåder)

Anf. 37 MATS HELLHOFF (SD):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation nummer 2.

Det vi debatterar i dag handlar om det avskyvärda brottet att använda människor som handelsvara och att utnyttja dessa människor, som alltför ofta befinner sig i en mycket utsatt situation.

Människohandel är ett mångfasetterat brott. Som vanligt när det gäller brott och att utsätta andra människor för brott förefaller fantasin och kreativiteten fullständigt gränslösa. Det torde också krävas ett inte så litet mått av cynism för att agera inom denna brottskategori.

För att uppfylla Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktivet om förebyggande och bekämpande av människohandel och om skydd av dess offer, det så kallade ändringsdirektivet, föreslår regering några mindre lagändringar samt ett nytt brott: olaga nyttjande av tjänst.

Fru talman! Det nya brottet innebär att det blir straffbart att med uppsåt nyttja en tjänst som utförs av en person till följd av att personen är utsatt för människohandel eller människoexploatering. Straffet ska vara fängelse i högst fyra år. Även försök till olaga nyttjande av tjänst ska vara straffbart. För straffbarhet krävs att tjänsten utförs som en direkt följd av ett pågående människohandels- eller människoexploateringsbrott samt att den som nyttjar tjänsten förstår att utföraren utnyttjas på detta sätt.

Redan här inser en erfaren rättstjänare att det kan uppkomma svårigheter i bevishänseende. Utan att gå närmare in på detta kan man bara konstatera att det kanske inte blir så enkelt att fälla någon till ansvar för det nya brottet.

Vilka situationer är det som skulle kunna konstituera brottet? Här kommer några exempel.

Någon anlitar ett byggföretag eller arbetskraft till ett orimligt lågt pris, förstår att arbetarna tvingas arbeta utan skälig lön, saknar skyddsutrustning eller hålls kvar under hot och vilseledande.

Någon anlitar en städfirma eller enskild person för städning, trädgårdsarbete, bärplockning eller barnpassning där det framgår av omständigheterna att personen utnyttjas i tvångsarbete.

Någon besöker en nagelsalong, frisör eller massagesalong där personalen lever och arbetar under slavliknande förhållanden, exempelvis sover i lokalen, får sina pass beslagtagna och tvingas arbeta gratis eller för en bråkdel av avtalad lön.

Någon lämnar in bilen på en handbiltvätt eller verkstad där det är uppenbart att personalen utnyttjas under tvång eller beroendeställning till mycket låg eller ingen ersättning.

Ett företag eller en privatperson köper catering eller bokar personal via en underleverantör där kökspersonal eller diskare hålls i människoexploatering under orimliga arbetstider och villkor.

Ett företag köper in tjänster för skogsplantering, jordbruksarbete eller bärplockning från en aktör där arbetarna har vilseletts hit och tvingas arbeta under hot eller skuldsättning.

Som ni hör är området brett. Brottet kräver uppsåt, men så kallat likgiltighetsuppsåt kan räcka för fällande dom. Det gäller både privatpersoner och företagare. Bestämmelsen omfattar såväl konsumenter som nyttjar en tjänst för egen del som företagare och beställare i en leverantörskedja som nyttjar tjänsten för annans eller verksamhetens del. Brottet gäller endast tjänster, inte varuköp. Och som jag sa tidigare kan det bli svårt att bevisa att någon har begått brottet med uppsåt. Det skulle ju kräva att man kan komma in i den personens tankar och veta vad de tänker och vad de vet.

Fru talman! Låt mig säga några ord om Jämställdhetsmyndigheten.

Sverige sticker ut med sitt stora antal myndigheter i förhållande till övriga nordiska länder. Ett annat sätt som Sverige sticker ut på är just Jämställdhetsmyndigheten. Inget annat nordiskt land förefaller ha något behov av en sådan myndighet.

Det kan ju inte betraktas som något annat än en paradox att Sverige, som rankas som det mest jämställda landet i EU och 2026 utsågs till världens bästa land för arbetande kvinnor, 2018 inrättade en myndighet för jämställdhet. Ytterligare en paradox är ju att Jämställdhetsmyndigheten själv inte når upp till sina egna jämställdhetsmål. Enligt myndigheten själv bestod personalen vid utgången av 2025 till 82 procent av kvinnor och 18 procent av män. Bland de medarbetare som arbetar direkt med myndighetens kärnverksamhet var hela 91 procent kvinnor och 9 procent män. Myndigheten leds av en kvinnlig generaldirektör och har tidigare uppmärksammats för att ha haft en helt kvinnodominerad ledningsgrupp.

Sverigedemokraterna anser, bland annat på grund av vad jag just har sagt, att Jämställdhetsmyndigheten bör läggas ned. Följaktligen kan vi inte ställa oss bakom förslaget att ge Jämställdhetsmyndigheten uppdraget att vara kontaktpunkt för gränsöverskridande vidareslussning av brottsoffer för människohandel inom EU enligt direktivet – i synnerhet som myndigheten själv avstyrker att den funktionen placeras på myndigheten. Funktionen bör således, enligt vår reservation, placeras någon annanstans.

Anf. 38 CARINA ÖRGÅRD (V) replik:

Fru talman! Låt mig börja med min fråga.

Jag undrar om ledamoten delar vår syn på människohandel, det vill säga att det är bland det allvarligaste som någon kan utsätta en människa för. Är han nöjd med att det trots Tidöregeringens alla satsningar och åtgärder bara lagfördes fem individer under hela förra mandatperioden?

Fru talman! Detta tyder på att Tidöregeringens politik och vidtagna åtgärder inte fungerar. Där får ledamoten gärna förklara hur det har blivit så.

Sedan är det kanske inte så märkvärdigt att ledamoten inte vill lägga kontaktcentret i en myndighet som hans parti anser är överflödig. När jag har tittat närmare på ledamotens partikamraters tidigare ståndpunkter angående myndigheten har det visat sig att man i den här kammaren har uttryckt att den här myndigheten hyser redskap för genusideologiska experiment, att jämställdhetspolitiken har kidnappats av en radikalfeministisk rörelse och att det främjar radikala normbrytande vänsterteorier och bygger på ideologiskt snarare än vetenskapligt grundade resonemang. Detta, fru talman, är anledningen till att SD inte vill lägga kontaktpunkten där.

Jag ser fram emot att höra ledamotens förklaring till att man ser så på en myndighet.

Anf. 39 MATS HELLHOFF (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Tycker jag – tycker vi – att människohandel är ett avskyvärt brott? Svaret är definitivt ja på detta.

Det som man ska ta med sig här, och som jag nämnde i mitt anförande, är att det här inte är något enkelt brott att leda i bevis. Att ställa oss som samarbetsparti till regeringen till svars för Polismyndighetens resultat finner jag lite märkligt. Jag har svårt att föra myndighetens talan i det avseendet.

Hur ser vi på Jämställdhetsmyndigheten? Det har jag uttryckt tydligt. Den viktigaste faktorn i det här sammanhanget är vad myndigheten själv säger. Ska vi verkligen lägga en funktion på en myndighet som säger att man inte vill ha den, att man inte kan ha den? Vad blir resultatet av det arbetet, om myndigheten inte vill ha uppdraget? Därför tycker vi att uppdraget ska gå till någon annan myndighet. Det finns en rad myndigheter som skulle kunna ta uppdraget.

Jag har svårt att ta ansvar för och kommentera vad enskilda ledamöter har sagt i en svunnen tid. Jag vet inte vem som har sagt vad, i vilket sammanhang och så vidare. Därför passar jag på den frågan.

Anf. 40 CARINA ÖRGÅRD (V) replik:

Fru talman! Då kan jag informera ledamoten om att detta sades i augusti och i maj av ledamöter från ledamotens parti. Det är inte så svårt att hitta – och gäller alltså ämnet för dagen.

Du säger att du inte kan ta ansvar för hur Polismyndigheten bedriver sitt arbete. Det är en myndighet under regeringen, och det är väl ändå det som ledamoten kan göra.

När Polismyndigheten lade ned sina enheter som arbetade med frågor om människohandel för sexuella tjänster slutade man också att hitta de kvinnor – oftast – som blir exploaterade. Det direktiv och den möjlighet som därmed finns för att komma till rätta med dessa brott är det som man lyckas göra. Polismyndigheten har uppenbarligen inte resurser för att kunna göra det, utifrån det resultat som detta har lett till.

Jag måste ändå ställa frågan igen: Om ledamoten verkligen tycker att detta är ett så allvarligt brott att vi måste tillsätta alla resurser vi kan, varför gör inte den här regeringen, som ni är underlag för, det?

Det är ojämställt i samhället. Den yttersta konsekvensen är våldet och förtrycket. Var tredje vecka dödas en kvinna av en man. Det säger Brå, en annan av justitieutskottets myndigheter. Det finns många viktiga saker.

Hur kommer det sig att ni inte ens kan lägga nog med resurser till detta? Vi är redan försenade när det gäller att få till denna enhet. Det skulle ha gjorts i juli. Men nu står vi här.

Anf. 41 MATS HELLHOFF (SD) replik:

Fru talman! Jag vill upprepa det jag sa förut. Jag har svårt att ta ställning till uttalanden som jag inte själv har hört, som jag inte vet i vilka sammanhang de har gjorts och så vidare. Därför avstår jag från att göra det.

Jag vidhåller att vi tycker att det är ett allvarligt brott. Det är ett av de värsta brotten man kan begå. Men det är ett mångfasetterat brott.

När det gäller Polismyndighetens prioriteringar vet jag att det har pågått och pågår en diskussion om att man har mer eller mindre misslyckats med uppdraget när det gäller just människohandel. Det är min övertygelse att Polismyndigheten kommer att prioritera den brottsligheten i högre grad än man gjort hittills. Jag tror också att man hänvisar till den belastning man haft på grund av gängkriminalitet och liknande.

Det är det bästa beskedet jag kan ge.

Anf. 42 OLLE OLSON (M):

Fru talman! Ordet människohandel i sig rymmer en motsättning. Handel förutsätter att något har ett pris. Människovärdet förutsätter att det inte har det. Ändå finns det människor som betraktar andra människors frihet, kroppar och arbetskraft som handelsvaror och som ser en möjlighet till ekonomisk vinning där andra ser mänskligt lidande.

Bakom begreppet människohandel finns människor av kött och blod vars drömmar om ett bättre liv har förvandlats till ett liv i ofrihet. En människa kan ha kommit till Sverige med löfte om att få ett hederligt arbete men har i stället fått sitt pass beslagtaget, tvingats arbeta under orimliga förhållanden och försatts i en beroendeställning som hon inte kan ta sig ur. Det kan vara en kvinna som tvingas till prostitution. Det kan vara en människa som genom hot, våld eller vilseledande har berövats möjligheten att själv bestämma över sitt liv.

Det här sker inte bara långt bort, i andra delar av världen. Det sker också här i Sverige, på byggarbetsplatser, på skönhetssalonger, i restauranger och inom de gröna näringarna.

Fru talman! Den som gör sig skyldig till människohandel kan redan i dag dömas till långa fängelsestraff. Men det finns en lucka i vår lagstiftning när det gäller straffansvaret för den som nyttjar tjänster som utförs av exploaterade människor. I dag kan den som utan att själv göra sig skyldig till människohandel eller människoexploatering drar nytta av att en annan människa exploateras undgå straffansvar i vissa fall. Det vill regeringen ändra på.

Genom den proposition vi i dag debatterar och har att ta ställning till föreslås ett nytt brott: olaga nyttjande av tjänst. Straffbestämmelsen omfattar tjänster som någon utför till följd av människohandel eller människoexploatering. Straffet blir fängelse i upp till fyra år. Även försök till brottet kriminaliseras.

Straffansvaret förutsätter uppsåt, men det krävs inte att gärningspersonen med säkerhet vet att den som utför tjänsten är utsatt för brott. Även likgiltighetsuppsåt omfattas. Regeringens förslag går dessutom längre än EU-direktivet kräver genom att även omfatta människoexploatering.

Fru talman! Människohandel är inte bara ett hänsynslöst brott mot den enskilda människan. För kriminella aktörer är det också en stor inkomstkälla. Genom att angripa efterfrågan kan vi även minska de ekonomiska incitamenten bakom exploateringen. Brott ska inte löna sig. Det måste gälla hela kedjan.

Exploateringen får dessutom konsekvenser långt utanför den krets av människor som direkt utsätts för den. Runt om i vårt land finns framför allt företagare som arbetar hårt, betalar skatt, erbjuder rimliga arbetsvillkor och följer de lagar och regler som gäller på svensk arbetsmarknad. De ska inte behöva konkurrera med verksamheter vars lönsamhet bygger på andra människors ofrihet. Den som gör rätt för sig ska aldrig behöva stå tillbaka för den som systematiskt gör fel.

I propositionen föreslås även anpassningar av regelverket för offentlig upphandling till det skärpta EU-direktivet. Skattebetalarnas pengar ska inte finansiera verksamheter som bygger på exploatering.

Arbetet mot människohandel måste också handla om samhällets förmåga att hjälpa dem som utsätts. Människohandel är ofta en gränsöverskridande brottslighet. Därför behöver stödet till brottsoffren fungera också över nationsgränserna.

Jämställdhetsmyndigheten föreslås få ett särskilt ansvar som svensk kontaktpunkt för förmedling av stöd till brottsoffer över gränserna inom EU. Samtidigt stärks skyddet för känsliga personuppgifter. Den som har exploaterats ska inte behöva falla mellan stolarna på grund av nationsgränser eller myndigheters olika ansvarsområden.

Fru talman! Under perioden 2020–2025 gjordes i genomsnitt drygt 180 polisanmälningar om människohandel varje år. Antalet anmälningar om människoexploatering varierade mellan omkring 80 och 180 per år. Under hela denna sexårsperiod fattades emellertid endast elva lagföringsbeslut för människohandel och tio lagföringsbeslut för människoexploatering.

Det är en brottslighet som till stor del är dold för samhället. Många utsatta kommer aldrig i kontakt med våra rättsvårdande myndigheter. Beroendeställningen till förövarna, rädslan för repressalier och svårigheterna att säkra bevisning ställer stora krav på rättsväsendet.

Ingen enskild straffbestämmelse kommer att lösa alla dessa problem. Men med den nya straffbestämmelsen får rättsväsendet ytterligare ett verktyg för att lagföra personer som drar nytta av exploateringen.

Fru talman! Som lärare har jag haft förmånen att möta många unga människor. Att varje människa har ett okränkbart värde är en av de mest grundläggande principerna svensk skola vilar på. Det är en princip som måste genomsyra hela vårt samhälle, även vår lagstiftning. Människovärdet är inte förhandlingsbart. En människas utsatthet får aldrig bli en annan människas affärsidé.

Med den här propositionen tar regeringen ytterligare ett steg i arbetet mot människohandel och människoexploatering. Den som organiserar exploateringen ska kunna ställas till svars. Den som med uppsåt nyttjar de tjänster som exploateringen möjliggör ska också kunna ställas till svars.

En människa är inte och kan aldrig bli en handelsvara.

Med det sagt vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 43 CARINA ÖRGÅRD (V):

Fru talman! Vi står bakom regeringens lagförslag. Vi vill även lyfta fram våra två reservationer som vi har lagt fram i justitieutskottet.

I dag uppmärksammar vi Orange Day, den internationella dagen för att synliggöra och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Våldet tar sig många uttryck. Ett av de allvarligaste är när människor utnyttjas för andras vinning genom människohandel och människoexploatering.

Dagens beslut innehåller flera viktiga åtgärder i linje med Orange Days budskap. Det ger oss i dag extra anledning att betänka att kampen mot våld handlar om att bryta de strukturer som gör människor till handelsvaror. Ingen människa ska köpas, säljas eller utnyttjas för någon annans vinning. Det är ett ansvar vi bär tillsammans som lagstiftare och som samhälle.

Det gäller att bekämpa efterfrågan inom människohandel för exploatering. Jag påminner kammaren om den svenska sexköpslagen. Den är ett av våra bästa verktyg. Vi i Vänsterpartiet vill se en strategisk förstärkning av polisens arbete för att lagföra fler sexköpare.

Tyvärr har vi under de senaste åren halkat efter i det arbetet. I slutet av oktober samlade flera kvinnorättsorganisationer oss riksdagsledamöter till en hearing. De slog larm om hur Sverige sviker flickor och

kvinnor som utsätts för prostitution och människohandel. Budskapet var glasklart: Sverige har förlorat sin position som föregångsland i den kampen.

Människor som borde få skydd och stöd riskerar i stället att tas i förvar och utvisas, förövare går fria och de som vill lämna prostitution saknar tillgång till långsiktiga exitprogram.

Kvinnorättsorganisationerna menar att det är ett allvarligt systemmisslyckande som kräver omedelbar politisk handling. Vi i Vänsterpartiet håller med om det och tycker att det är hög tid att Sverige antar ett nationellt exitprogram för alla offer för prostitution och människohandel.

Vi begär därför att regeringen vidtar åtgärder i syfte att stärka Jämställdhetsmyndighetens förutsättningar att vara en nationell kontaktpunkt. Jämställdhetsmyndigheten är vårt flaggskepp mot allt könsförtryck, där sexuell exploatering är ett av de grövsta övergreppen. Det är därför mycket lovvärt att Sverige nu inför denna kontaktpunkt just där.

Där har vi en majoritet i riksdagen. Men vi i Vänsterpartiet anser att det är centralt att myndigheten också får bästa möjliga förutsättningar att utöva sitt nya uppdrag så att det inte bara blir ett slag i luften. Vi menar att regeringen därför bör vidta åtgärder i syfte att stärka Jämställdhetsmyndighetens förutsättningar för detta arbete.

Fru talman! Riksrevisionens rapport visar att brister i samordningen mellan de ansvariga myndigheterna redan i dag leder till att brottsoffren inte får adekvat skydd. För att dessutom uppfylla EU-direktivens krav anser vi i Vänsterpartiet att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder som stärker skyddet och stödet till brottsoffer. De förslag som regeringen nu lägger fram kommer tyvärr inte till rätta med alla dessa brister.

Vi ser att flera remissinstanser bedömer att det föreslagna regelverket och dess tillämpning inte heller uppfyller ändringsdirektivets hela krav utan i stället riskerar att försämra skyddet för offer för människohandel ytterligare om vi inte sätter in fler förstärkningar.

Det handlar bland annat om att dagens regler begränsar möjligheter att ge stöd till de offer för människohandel som saknar uppehållstillstånd. Jag vill se att vi i Sverige framöver tar ytterligare ett steg och ser den sexuella exploateringen som något särskilt jämfört med arbetsexploatering. Tyvärr tappar vi lätt det fokuset när vi nu har slagit ihop dem båda.

Det blir synligt när jag talar med regionkoordinatorerna. Deras statistik vittnar om att när polisen lade ned sina enheter mot sexuell exploatering slutade polisen också hitta de utsatta kvinnorna. Därmed sjönk talen i statistiken men inte utnyttjandet. Det är inte acceptabelt. Jag skulle därför vilja se enheter med exitprogram som särskilt arbetade enbart med sexuell exploatering. Låt mig återkomma om detta.

Vi i Vänsterpartiet ser exploatering av barn, kvinnor och män i sexuellt eller arbetsrelaterat utnyttjande som inte bara hot mot individens väl och ve utan också hot mot samhället i stort. Det handlar om vår människosyn. Den enskilda människans trygghet är allas vår trygghet. Det är angeläget att vi får gehör i våra tillkännagivanden till regeringen.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 3.
(Applåder)

Anf. 44 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Centerpartiet välkomnar att lagstiftningen mot människohandel stärks. Människohandel och människoexploatering är grova brott som tyvärr alltför sällan lagförs. De innebär att människor berövas sin frihet, sin kroppsliga integritet och möjligheten att bestämma över sina egna liv. Brotten begås ofta inom ramen för organiserad brottslighet och skapar stora ekonomiska vinster för människohandlare.

Men lagstiftningen måste fungera i praktiken. Det måste gå att upptäcka brotten, utreda dem, lagföra förövarna och samtidigt ge brottsoffer det skydd och stöd de har rätt till. Där brister vi i Sverige. Om en reform huvudsakligen fokuserar på straffrätt men inte på brottsoffrens möjlighet att lämna exploateringen riskerar vi att bara hantera en del av problemet.

Det är också därför som Centerpartiet välkomnar propositionens förslag om ett nytt brott. Den som beställer eller använder tjänster från någon som är utsatt för människohandel ska inte kunna gömma sig bakom påståendet att man inte kände till situationen, vilket vi har haft flera mediala exempel på i Sverige.

Om omständigheterna har varit sådana att man borde ha förstått att personen exploateras ska man lagföras. Det är ett viktigt steg för att utkräva ansvar av dem som drar nytta av människohandeln och inte rikta sig mot dem som redan befinner sig i utsatthet.

Fru talman! Centerpartiet anser att Jämställdhetsmyndigheten har en viktig roll i arbetet mot prostitution och människohandel. Myndigheten har redan ett nationellt samordningsansvar och arbetar genom den nationella samordningen mot prostitution och människohandel samt med regionala koordinatorer.

Utskottet ställer sig bakom att Jämställdhetsmyndigheten får uppgiften att vara nationell kontaktpunkt för gränsöverskridande vidareslussning av brottsoffer inom EU. Det är en rimlig placering, eftersom myndigheten har relevant kompetens och redan arbetar med stöd, samordning och kunskapsutveckling på området. Samtidigt måste förstås uppdraget följas av tillräckliga resurser, fungerande it-stöd och tydliga samverkansformer.

Det är sant att Jämställdhetsmyndigheten själv har invänt mot att få den uppgiften. Det måste regeringen naturligtvis ta på allvar. Jag som har lyssnat på Jämställdhetsmyndigheten inser att den har högst relevanta invändningar. Myndigheten har hittills inte hanterat personuppgifter, det vill säga uppgifter som har direkt personkoppling, men det betyder inte att den inte kan göra det. Men det krävs att det tillförs relevanta resurser.

Jag skulle vilja fråga Sverigedemokraterna och dem som eventuellt säger nej till att lägga uppgiften på

Jämställdhetsmyndigheten: Var ska den ligga, och vilka resurser vill man tillföra? Centerpartiet anser att myndighetens kapacitet måste stärkas om den ska kunna fullgöra uppgiften på ett rättssäkert och effektivt sätt.

Jag kan inte låta bli att göra några kommentarer om Jämställdhetsmyndigheten, eftersom den nämnts i debatten och vissa partier vill lägga ned den. Först och främst är Sverige inte längre världsledande på jämställdhet i Europa. Vi har halkat ned. Jag tror att vi är tvåa, eller ännu längre ned.

Det är lite intressant att Sverigedemokraterna tittar just på kvoteringsfrågan. Annars i debatten är det viktigast att man inte ska räkna antalet kvinnor och män, men här gör man det i argumenten.

Det är också intressant vem som ska ansvara för Jämställdhetsmyndighetens uppgifter. Regeringen, och övergångsregeringen fram till i dag, har dessutom tagit bort skrivningar om jämställdhetsintegrering i samtliga andra myndigheter. Det är inget annat än ett tecken på att jämställdhet inte har varit en prioriterad fråga för Sverigedemokraterna och kanske heller inte för Tidöregeringen i sin helhet.

Fru talman! Det som heller inte får gå förlorat i dagens debatt är frågan om exitprogram för personer som utsatts för prostitution och sexuell exploatering. Utredningsbetänkandet *Ut ur utsatthet* visade att det finns allvarliga brister i samhällets stöd. Det handlar om bristande identifiering, otillräcklig kunskap, svårigheter att få tillgång till vård och traumabehandling för människor som har varit utsatta för prostitution och människohandel samt brister i ansvarsfördelning och samordning. Många människor saknar en sammanhållen väg ut ur exempelvis prostitution.

Vad har då gjorts hittills åt detta? Jag tror att Socialstyrelsen har ett uppdrag att titta på ett exitprogram, men det går alldeles för sakta. Vad vi behöver göra är att fokusera på unga. Centerpartiet föreslår att vi ska satsa på ett exitprogram för just unga för att ta unga ut ur prostitution först.

Det är detta som måste bli verklighet. Det måste finnas ett konkret långsiktigt stöd: säkerhet, bostad, vård, behandling, ekonomiskt stöd, hjälp till utbildning eller arbete och en kontaktperson som håller ihop processen – ett lämnaprogram. På samma sätt som det finns program för kvinnor som är utsatta för våld måste det finnas program för människor som vill ut ur prostitution.

Vi måste också vara tydliga med var skulden hör hemma. Den som säljer sex eller utsätts för människohandel ska inte behandlas som en gärningsperson. Den svenska sexköpslagens grundläggande princip är att ansvaret ska ligga hos köparen och exploatören, inte hos den som utsätts. Därför är det djupt problematiskt om personer i prostitution riskerar att möta myndigheter främst som kontrollsubjekt, exempelvis genom utvisning, beskattning eller andra sanktioner, i stället för att få skydd och stöd.

Jag har vid flera tillfällen jobbat för att prostitution inte ska betraktas som vare sig bristande vandel eller som ett arbete som beskattas. Jag skulle också vilja fråga de som än så länge är regeringsföreträdare hur det går med den utredning som ska se över dagens situation där inkomster från prostituerade fortfarande är en grund för beskattning. Det innebär att staten beskattar mäns våld mot kvinnor och att pengar från kriminell verksamhet går in i det svenska skattesystemet och finansierar vår välfärd.

Det är viktigt att människor vågar söka hjälp. Om kontakten med myndigheter upplevs som ett hot mot den egna säkerheten, uppehållstillståndet eller ekonomin ökar risken att människor försvinner och att förövarna kan fortsätta.

Fru talman! Centerpartiet står bakom att riksdagen antar regeringens förslag. Men vi måste understryka att reformen inte är total och att vi kommer att fortsätta att jobba för de här frågorna i enlighet med bland annat det särskilda yttrande som vi lägger fram i dag.
(Applåder)

Anf. 45 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! I dag är det internationella dagen mot våld mot kvinnor. Jag letade förgäves i min garderob efter något orange, men jag ser att några andra ledamöter har varit mer framgångsrika än jag. Det här är en viktig dag för att uppmärksamma kampen mot mäns våld mot kvinnor. Jag vill därför fokusera mitt anförande på just de delar av människohandeln som är en del av mäns våld mot kvinnor.

Vi i Miljöpartiet har anslutit oss till Vänsterpartiets reservationer 1 och 3 som handlar om stöd och skydd till offer för människohandel och om ett uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten. Jag yrkar bifall till båda dessa reservationer.

Vi menar att det nuvarande regelverket och tillämpningen inte fullt ut uppfyller ändringsdirektivets krav och att kommande reformer ytterligare kan försämra skyddet för offer för människohandel, vilket också flera remissinstanser framhåller. Det handlar bland annat om att dagens regler begränsar möjligheten att ge stöd till de offer för människohandel som saknar uppehållstillstånd. Exempelvis tas dessa offer ibland i förvar och utvisas i stället för att få skydd och stöd.

Brister i samordningen mellan de ansvariga myndigheterna kan leda till att brottsoffren inte får det skydd och stöd som de har rätt till. Vi anser inte att de förslag som nu behandlas kommer till rätta med dessa brister fullt ut. Vi tycker därför att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder som stärker skyddet och stödet till brottsoffer utsatta för människohandel.

Under ett seminarium i riksdagen tidigare i höstas, som nämndes av tidigare talare, arrangerat av bland andra Centerkvinnor och S-kvinnor fick vi höra fruktansvärda historier om bristen på stöd till kvinnor som var utsatta för trafficking för sexuella ändamål. De kände inget förtroende för polisen och var rädda för att sättas i förvar och utvisas i stället för att bli omhändertagna som de brottsoffer de är, med möjlighet att till

exempel stanna i Sverige för att kunna vittna i en rättegång.

De hade också flera exempel på att detta de facto hade hänt kvinnor som de hade träffat. Det här är naturligtvis helt oacceptabelt och gör det omöjligt att komma åt förövarna. Det finns också rapporter från aktörer inom området som visar samma sak, och det finns inget som tyder på att vi automatiskt är på väg åt rätt håll.

Enligt Nationella samordningen mot prostitution och människohandel upptäckte myndigheterna under 2024 fler personer som var utsatta för människohandel för sexuella ändamål. De visar också att arbetet mot prostitution, sexuell exploatering och människohandel ligger efter det övriga arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Få kommuner prioriterar de här frågorna, och Sverige har få fällande domar för människohandel. För att upptäcka fler brott krävs ett mer aktivt polisarbete.

Även Riksrevisionen bedömer i en rapport från i höstas att arbetet mot människohandel för sexuella ändamål är ineffektivt. Migrationsverket, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten brister i styrning, samverkan och kompetens, vilket försvårar upptäckt, utredning och lagföring av brotten. Polisen arbetar inte tillräckligt aktivt med att identifiera offer, samtidigt som resursbrist och otydlig nationell styrning försvagar arbetet.

Riksrevisionen pekar också på det som framkom vid seminariet, nämligen att personer som utnyttjas i prostitution alltför ofta behandlas som vittnen i stället för målsägande, och att detta försämrar deras tillgång till stöd och skydd. Myndigheterna behöver därför enligt Riksrevisionen stärka sitt arbete på en rad områden, och regeringen bör se över regelverket för att förbättra skyddet för brottsoffer och öka möjligheterna att lagföra människohandlare. Miljöpartiet har, liksom bland annat Vänsterpartiet, flera gånger föreslagit att personer som utnyttjas för sexköp ska få tydlig målsägandestatus under både förundersökning och rättegång mot sexköpare för att förbättra chanserna till detta.

Fru talman! Jämställdhetsmyndigheten har i sitt remissvar avstyrkt att uppgiften att vara nationell kontaktpunkt för gränsöverskridande vidareslussning av brottsoffer placeras vid myndigheten. Med hänsyn till de uppgifter som myndigheten redan i dag ansvarar för instämmer vi dock i regeringens bedömning att Jämställdhetsmyndigheten är den myndighet som är bäst lämpad att vara nationell kontaktpunkt enligt ändringsdirektivet. Men det är förstås centralt att myndigheten får bästa möjliga förutsättningar i form av resurser att utöva sitt nya uppdrag. Regeringen bör därför vidta åtgärder i syfte att stärka Jämställdhetsmyndighetens förutsättningar att vara nationell kontaktpunkt för den gränsöverskridande vidareslussningen av brottsoffer.
(Applåder)

Anf. 46 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Människovärdet är okränkbart. Det är den självklara utgångspunkten för oss kristdemokrater. Varje människa, oavsett ursprung, ålder eller situation, bär på ett egenvärde som aldrig får förhandlas bort. Därför är människohandel och människoexploatering inte bara brott mot lagen utan även brott mot det mest grundläggande värdet i vår samhällsgemenskap, nämligen människovärdet – ett värde som är okränkbart för den enskilde. I dag behandlar vi ett betänkande som tar viktiga steg för att skydda de mest utsatta.

Någon av er kanske har stött på eller mött Natalia. Natalia är en 28-årig kvinna från ett land i Östeuropa. Hon rekryterades med löften om ett vanligt städjobb i Sverige och bättre lön än hon kunde få hemma. När hon kom hit togs hennes pass ifrån henne. Hon tvingades att arbeta långa dagar under usla villkor, fick knappt någon lön och bodde trångt tillsammans med flera andra i samma situation. Hon vågade inte söka hjälp eftersom hon var rädd både för dem som kontrollerade henne och för att bli utvisad.

Dessa rekryterare finns i större delen av världen, och de använder människors drömmar om ett bättre liv som ett sätt att själva tjäna pengar. De målar upp en bild av att du på ett enkelt sätt kan skapa dig ett bättre liv– bara de får guida dig rätt löser sig allt.

Natalia kom till Sverige med löften om ett bättre liv. Insatsen från henne själv skulle givetvis vara liten i förhållande till det hon skulle kunna skapa sig här. I stället hamnade hon i en situation där hon tvingades utföra arbete under villkor som ingen människa ska behöva acceptera. Hon blev en bricka i ett system där andra tjänar pengar på hennes utsatthet.

För Natalia, och för många som hon, har lagstiftningen hittills oftast stannat vid dem som organiserar exploateringen. De som utnyttjar tjänsterna har kunnat stå relativt ostörda, men nu förändras det.

För det första införs det nya brottet olaga nyttjande av tjänst, som vi har hört tidigare. Det blir straffbart att medvetet använda en tjänst som utförts av någon som är utsatt för människohandel eller människoexploatering. Vi som använder tjänsten fastän vi vet om det eller starkt misstänker det borde ha den moraliska kompassen att göra någonting åt det.

Nu får vi som medborgare en push i ändan att ta tag i det som vi annars blir medskyldiga till. Straffet kan bli upp till fyra års fängelse. Även försök kriminaliseras. Detta menar jag är ett uttryck för det ansvar som följer av att leva i en rättsstat som vilar på moraliska principer: Den som utnyttjar en annan människas nödsituation är medskyldig.

Genom att minska efterfrågan tar vi bort en del av den ekonomiska drivkraften bakom brotten. För Natalia betyder det att samhället inte längre blundar för dem som drar nytta av hennes utsatthet.

För det andra får Jämställdhetsmyndigheten som vi har hört en tydlig roll som nationell kontaktpunkt för gränsöverskridande vidareslussning av brottsoffer inom EU. Människohandel känner inga gränser. När Natalia behöver skydd, stöd och en säker väg vidare i livet får hon en myndighet som har mandat och möjlighet att samordna hjälpen över gränserna. Det är ett konkret uttryck för den solidaritet som ska prägla vårt

samhälle: Vi lämnar inte den svage ensam, utan vi bygger strukturer som fångar upp och skyddar.

För det tredje träder dessa förändringar i kraft den 1 januari 2027, tillsammans med nödvändiga justeringar i bland annat brottsbalken och sekretesslagstiftningen. Det ger myndigheterna den rättsliga grund som de behöver för att arbeta effektivt, samtidigt som personuppgifter hanteras med den integritet och omsorg som varje människa har rätt till.

Detta är en lagstiftning som jag menar sätter människan i centrum, skyddar den svage, ställer krav på den som utnyttjar och stärker samhällets förmåga att agera tillsammans. För Natalia och för alla som befinner sig i liknande situationer är det ett konkret steg mot ett mer rättvist och värdigt samhälle.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Jag vill dock påminna om att politik inte är ett projekt som har en tydlig början och ett tydligt slut. Politik är att hela tiden förbättra samhället så mycket man kan. Därför är detta ingen slutstation utan bara början.

Anf. 47 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, Larry Söder, för anförandet!

Det råder ingen tvekan om att vi i grund och botten är överens om de flesta av åtgärderna mot människohandel och det förfärliga brott som det faktiskt utgör.

Jag skulle vilja rikta ljuset mot exitprogram och den knepiga situation som vissa prostituerade hamnar i eftersom Skatteverket tycker att de behöver betala skatt, något som jag också tog upp i mitt anförande. Larry Söder är, som jag förstår det, den enda av den nuvarande regeringens ledamöter i den här debatten som var med förra året; därför riktar jag min replik till honom.

Två andra statliga utredningar i närtid har lyft det här problemet och sagt att åtgärder behöver vidtas, dels utredningen *Ut ur utsatthet,* dels utredningen som föregått propositionen *Ett nytt brott och andra åtgärder mot människohandel* som vi debatterar här i dag.

Mina kollegor i skatteutskottet kan vittna om att jag i flera motioner och initiativ i kammaren, bland annat i skatteutskottet, har lyft frågan om just Skatteverket eftersom det inte är en rimlig situation att prostituerades inkomster ska beskattas och gå in i den allmänna välfärden. Vi pratar alltså om ett brott, mäns våld mot kvinnor, där prostitution ingår. Skattemyndigheten skulle därför kunna välja att faktiskt se det så och inte som en näringsverksamhet. Skatteverket har också vid flera tillfällen sagt att vi behöver utreda den här frågan, och nu finns det också två utredningar som säger detta.

I våras vände regeringen, hör och häpna, och sa att man kanske ska se över det här. Anledningen var de förfärliga händelserna i Västernorrland som blev offentliga. Jag undrar därför helt enkelt om ledamoten vet något om på vilket sätt regeringen har initierat arbetet med att se över frågan så att prostituerade slipper beskattas.

Anf. 48 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Först kan jag säga att jag delar uppfattningen helt och hållet: Vi ska ha system som gör att kvinnor kommer ifrån en utsatt situation, inte ett system som främjar situationen. När man gör dem skattskyldiga blir de kanske fast där. På något sätt liksom accepterar myndigheterna som helhet situationen när vi tycker att Skatteverket ska kunna göra dem skattskyldiga. I den delen håller jag fullständigt med om att vi för det första borde se till att de inte är skattskyldiga.

Jag har inte den fulla informationen, men jag har uppfattat att regeringen som helhet vill göra någonting åt detta. Om vi vill göra någonting åt den situation som kvinnorna hamnar i måste vi se till att hitta mer stöd och lagstöd så att de kan komma ifrån prostitutionen i stället för att göra så att de fastnar där. Ett steg är då att se till att de får mer stöd och hjälp men också att de inte blir skattskyldiga, för det leder ju till en motsatt situation.

I mitt anförande sa jag att politik inte är ett projekt med en startpunkt och en slutpunkt. Jag menar att 2022–2026 inte utgör en start- och slutpunkt, utan vi måste fortsätta på något sätt. Eftersom vi har samma grundläggande värderingar när det gäller detta hoppas jag i min förhoppning och naivitet att Centerpartiet och Kristdemokraterna kan hjälpas åt att pusha på dessa frågor i en framtida regering. Jag tror att vi kan hitta vägar framåt.

Vi måste göra mer för dessa kvinnor, och jag tror att frågan kommer att bli mer och mer aktuell ju längre fram vi kommer i mandatperioden.

Anf. 49 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Med anledning av att regeringen faktiskt ändrade åsikt skulle jag vilja veta vad man faktiskt har gjort. Hittills har man ju konsekvent under föregående mandatperiod sagt nej när jag har lyft frågorna och menat att det inte behöver utredas. Man har sagt att det här är ett ansvar för Skatteverket att hantera.

Så kom händelserna i Västernorrland där en kvinna av sin man tvingades att sälja sex gång på gång, och anledningen till att det uppdagades var att Skatteverket hittade pengar hos kvinnan och faktiskt taxerade henne. Hon fick alltså skulder till Skatteverket.

Orimligheten i detta ledde alltså till att regeringen ändrade uppfattning. Hittills har Skatteverket också sagt att om det är fall av människohandel ska inkomsterna inte beskattas. Jag har ställt frågan hur Skatteverket kan avgöra det och om de har resurser till det. Nej, det har de inte, säger de naturligtvis, för det är ju polisen som avgör, och en sådan fin form av samverkan finns inte. Man säger alltså emot sig själv gång på gång, och därför var det så befriande när regeringen ändå sa att man måste se över detta.

Jag hör att jag inte får något svar på min fråga, och det hade jag kanske inte förväntat mig eftersom det var i slutet av mandatperioden. Men det är en otroligt viktig fråga.

Nej – politiken har inte en början och ett slut. Det här måste dock få ett slut, men det får det ju inte om man inte börjar utreda.

Detsamma gäller egentligen exitprogrammen, där man har gett ett uppdrag till Socialstyrelsen. Utredningen ska dock vara klar, tror jag, först i slutet av 2027.

Vi är alldeles för långsamma med det här. Om vi ska kunna rädda kvinnor, få dem bort från prostitution och lagföra förövarna måste vi ha lite action. Det har inte funnits tillräckligt mycket action i de här frågorna under förra mandatperioden. Vi får ta nya tag under denna mandatperiod.

Anf. 50 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Den situation som riksdag och regering befinner sig i visar på något sätt hur sårbart det är om vi inte kommer överens och får en regering på plats. Varje dag som går är en förlorad dag för den nya mandatperioden då vi kunnat göra någonting bättre för människor i Sverige.

Det första vi måste göra är alltså att se till att få en regering, alldeles oavsett hur den kommer att se ut. Allting stannar nu. En övergångsregering kan inte ge uppdrag om utredningar eller göra någonting åt detta, hur mycket vi alla 349 personer i riksdagen än vill det. Vi måste få till en regering.

När vi väl har det hoppas jag att det är en regering som kan driva frågan framåt. Jag som kristdemokrat och Helena Vilhelmsson som centerpartist kan nog enas om att vi behöver göra saker här och att vi behöver hjälpas åt framöver.

Vår konstitution och så som vi hanterar saker och ting gör att regeringen är primär i arbetet för att få fram nya lagförslag. Om vi inte har någon regering på plats blir det tråkigt för alla människor.

Jag måste ändå säga att det är anskrämligt att vi partier inte kan lösa detta på 72 dagar. Jag vill inte låta skuggan falla över någon, men för svenska medborgare är det 71 förlorade dagar.

Anf. 51 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Justitieutskottet behandlar i dag ett tillägg till brottsbalken om olaga utnyttjande av tjänst. Det är ett oerhört viktigt tillägg och innebär en utveckling av arbetet mot människohandel och exploatering av människor.

Regeringens bedömning är att vi på totalen generellt sett har en tillräckligt bra grundstruktur i brottslagstiftningen som tillmötesgår EU:s direktiv. En utmaning är dock att få alla andra länder inom unionen att införa direktivet så att det inte uppstår luckor som kan utnyttjas och missbrukas av kriminella personer som tyvärr rör sig inom hela Europeiska unionen.

Lagskärpningen har efterfrågats för att vi ska få ett tydligare straffansvar men även fler sanktionsnivåer. Målet är att efterfrågan på exploaterad arbetskraft ska motverkas. Därmed minskar incitamenten för människohandel, som sannerligen är gränsöverskridande och kräver ett omfattande inte bara europeiskt utan även internationellt samarbete.

Av de kvinnor som är mest utsatta för dessa fruktansvärda och avskyvärda brott kommer många från Thailand och Filippinerna men även från Ukraina, som ju hör till vårt relativa närområde. Några av kollegorna har redan varit inne på att det handlar om tvångsarbete, då man vilseleder människor med olika löften. Personer utnyttjas inom städ-, bygg- och frisörbranschen. De hamnar direkt i beroendeställning. Kanske arbetar de hemma hos någon annan, där de blir som slavar i och med att deras ekonomi kontrolleras och passen tas ifrån dem så att deras rörelsefrihet ska minska.

Det finns också personer som utnyttjas för sexuella ändamål. Det är den största gruppen bland de kvinnor och flickor som utnyttjas. Det är oerhört allvarligt. Två av tre av dem som utsätts för människohandelsbrottet är kvinnor.

Vi har också problem med tvång för att begå brott. Ligor använder och utnyttjar människor att begå brott så att de själva kan gömma sig bakom dem och bara titta på när någon rånar och utför stölder av olika slag.

Sedan har vi påtvingat tiggeri. De flesta som sitter med en bössa eller hatt utanför en affär och ber om pengar gör detta frivilligt och på eget initiativ, enligt Polismyndigheten. Men vi vet sedan tidigare att det tyvärr finns kriminella ligor och gängkriminella som utnyttjar människor systematiskt. De åker runt med personer, sätter dem på en plats, tvingar dem att tigga och samlar sedan in pengarna i slutet av dagen.

Extra allvarligt är att det finns ett stort mörkertal med brister i registrering och identifiering när det gäller människohandel och människoexploatering, och därför är denna reglering viktig. År 2024 utsattes enligt uppgift 430 personer för misstänkt människohandel, men noll blev dömda. Förra året kom bara två hovrättsdomar i hela landet, varav en gällde tiggeri och den andra gällde bärplockning.

Det här är viktigt att se när vi talar om denna lagstiftning. Det handlar inte bara om sexuella ändamål, det vill säga när människor utnyttjas sexuellt, utan det har spridit sig till bygg- och städbranschen men även till bärplockeri, något som uppmärksammats mycket de senaste två åren.

Fru talman! Det har slutligen efterfrågats uppgifter. Någon refererade till Riksrevisionens rapport. Det som sades är korrekt. Rapporten kom alldeles nyligen och innehöll synpunkter och kritik mot regeringen, men regeringen beslutade redan förra sommaren om att ge Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten i uppdrag att förbättra kompetensen och arbetsmetoderna och säkra specialistkompetensen. Det viktigaste var kanske att Polismyndigheten årligen skulle lämna en lägesbild till regeringen om arbetet mot människohandel och exploatering. Det är en viktig grund för det fortsatta arbetet.

Jag ställer mig avslutningsvis bakom förslaget i betänkandet och yrkar avslag på reservationerna.

Anf. 52 CARINA ÖRGÅRD (V) replik:

Fru talman! Jag undrar hur ledamoten och hans regering tänker när de menar att det inte kommer medföra några som helst merkostnader som påverkar en halvstor myndighet som Jämställdhetsmyndigheten. Det är märkligt anser vi.

Sekretess är givetvis centralt i de känsliga ärenden som kommer att komma till den nationella kontaktpunkten för gränsöverskridande vidareslussning av brottsoffer. Vid oerhört känsliga uppgifter måste man ta hänsyn till den enskilda personens integritet. Enligt en uppskattning kommer man att hantera ungefär 50 ärenden per år. De flesta förstår att det innebär kostnader om man ska ordna med system för detta. Det kommer dessutom att inrättas en speciell enhet för hela denna verksamhet.

I stället har ledamotens regering sänkt många skatter för rika. Vi ser också att barnfattigdomen ökar, och det kommer allvarliga rapporter från olika civilsamhällesorganisationer runt detta. Men det verkar inte ledamotens regering göra någonting åt.

Däremot har regeringen satsat mycket resurser på till exempel Polismyndigheten, något som vi också ställer oss bakom. De får 15,4 miljarder mer nu än 2022. Ändå hittar de färre kvinnor i sexuell exploatering.

Jag vill därför fråga även den här ledamoten: Är ledamoten nöjd med att endast fem personer har hittats och kunnat lagföras under hela mandatperioden?

Anf. 53 ROGER HADDAD (L) replik:

Fru talman! Budgetdebatter kommer vi att ha om ett par veckor. Då återkommer vi till rättsväsendet och budgeten.

Du ställde en fråga till Liberalerna. Vi har faktiskt varit pådrivande för att det ska finnas en jämställdhetsmyndighet. Vi har till och med motsatt oss och stoppat en nedläggning av Jämställdhetsmyndigheten när det har varit aktuellt och legat på riksdagens bord.

Nej, jag tror och hoppas att ingen ledamot är nöjd med det här utfallet, och inte något parti. Det var därför jag i den kanske viktigaste delen i slutet av mitt anförande lyfte upp de fyra fem uppdrag som gavs av vår regering, när vi fortfarande hade en ordinarie regering, till just polisen och åklagaren. Kritiken gällde inte Jämställdhetsmyndighetens kunskapsuppdrag och uppdrag utan att de övriga delarna av rättsväsendet inte arbetade tillräckligt effektivt. Till exempel framkom det att polisen relativt slentrianmässigt lade ned ärenden gällande människohandel. Åklagarna initierade utredningar, men de leddes inte alltid av specialkunniga åklagare inom detta område, vilket också tyvärr leder till den här statistiken; vi får inte tillräckligt många åtal som kan leda till fällande domar.

Detta tycker jag kanske är det absolut viktigaste att ta tag i. Sedan får vi se exakt vilka resurser som kan krävas i nästa steg.

Anf. 54 CARINA ÖRGÅRD (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för ett svar på min fråga!

Vi har ju i justitieutskottet nyligen träffat både Polismyndighetens och Åklagarmyndighetens generaldirektörer och pratat om bland annat dessa frågor. Vi hör att Åklagarmyndigheten har vidtagit åtgärder och nu har särskilda kompetenser när det gäller de här frågorna. Jag uppfattar dock inte att svaret är riktigt lika tydligt från Polismyndigheten. Vad gör ledamotens regering åt det?

Jag har pratat med regionkoordinatorer som vittnar om att polisen när man hade de här särskilda enheterna faktiskt hittade kvinnor i sexuell exploatering men att man nu har lagt ned de enheterna. Hur tänker ledamoten runt att polisen uppenbarligen har haft kunskap gällande detta men inte tycker sig ha resurser nog att ha de här enheterna? Ni har ju uppenbarligen råd att sänka skatter för de rika, men har vi inte råd att ha enheter för att hitta de mest utsatta i samhället, det vill säga kvinnor i sexuell exploatering?

Anf. 55 ROGER HADDAD (L) replik:

Fru talman! Tänk att vi lyckades både sänka skatten för företagare och på inkomsterna för personer som arbetar *och* prioritera skolan, polisväsendet och kriminalvården!

Polismyndigheten gör inte ens av med alla miljarder som den årligen får av riksdag och regering, utan de lämnar tillbaka pengar. Detta har alltså ingenting över huvud taget att göra med om de har råd eller inte.

Dessutom vill jag, fru talman, avråda från att enskilda ledamöter i kammaren berättar för en statlig myndighet exakt hur man ska organisera sig. Det måste de avgöra, inte minst rikspolischefen. Jag har stort förtroende för och tillit till henne. När rikspolischefen besökte oss i justitieutskottet häromdagen lyfte hon särskilt upp kvinnovåldet och arbetet mot mäns våld mot kvinnor och att hon gärna ser ett ökat samarbete med till exempel riksåklagaren.

Min regering, den regering som vi har varit en del av de senaste åren, gav just detta uppdrag till Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten, och de rapporterade om uppdraget så sent som den 1 oktober. Nu inväntar vi att vi förhoppningsvis får en ny regering som kan ta detta underlag vidare och göra verkstad av det. Det tror jag att både jag och ledamoten från Vänsterpartiet önskar.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 16.)

§ 7 Sveriges tillträde till avtalet inom ramen för FN:s havsrättskonvention om bevarande och hållbar användning av marin biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2026/27:MJU5

Sveriges tillträde till avtalet inom ramen för FN:s havsrättskonvention om bevarande och hållbar användning av marin biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion (prop. 2026/27:7)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 16.)

§ 8 En ny lag för ökad motståndskraft hos kritiska verksamhetsutövare

Försvarsutskottets betänkande 2026/27:FöU4
En ny lag för ökad motståndskraft hos kritiska verksamhetsutövare (prop. 2025/26:303)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 16.)

§ 9 Särskilda bestämmelser i systemet för tonnagebeskattning för företag som är föremål för återkrav av statligt stöd

Skatteutskottets betänkande 2026/27:SkU7
Särskilda bestämmelser i systemet för tonnagebeskattning för företag som är föremål för återkrav av statligt stöd (prop. 2026/27:3)
föredrogs.

Anf. 56 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! I dag debatterar vi betänkandet *Särskilda bestämmelser i systemet för tonnagebeskattning för företag som är föremål för återkrav av statligt stöd*. Eller debatterar och debatterar – vi är faktiskt helt överens. Samtliga åtta partier i skatteutskottet ställer sig bakom regeringens förslag om att ett företag inte ska kunna omfattas av tonnagebeskattning om det samtidigt är föremål för återkrav av statligt stöd efter beslut av Europeiska kommissionen, som förklarat ett stöd olagligt och oförenligt med den inre marknaden. Det innebär dels att en ansökan om godkännande av tonnagebeskattning inte ska godkännas om företaget är föremål för ett sådant betalningskrav, dels att Skatteverket ska återkalla ett godkännande för tonnagebeskattning om ett företag inte i tid har fullgjort en betalning enligt ett sådant betalningskrav.

Fru talman! Jag tror att väljarna uppskattar att vi står enade i en fråga som är så viktig för svensk sjöfarts konkurrenskraft. Frågan om tonnageskatten har varit aktuell under mer än två decennier och under både moderatledda och socialdemokratiska regeringar innan systemet för tonnageskatt började tillämpas den 1 januari 2017.

Om någon av åhörarna inte vet vad tonnageskatt är vill jag säga att det inte är någon vanlig skatt utan en frivillig sådan. Tonnageskatten innebär att rederiernas inkomst fastställs schablonmässigt utifrån fartygets tonnagevolym och inte utifrån de faktiska inkomsterna, vilket har fördelen att beskattningsbara inkomster är oberoende av faktiska vinster och förluster, som kan variera betydligt beroende på konjunkturen.

Fru talman! I somras beslutade riksdagen om förbättrade regler för tonnagebeskattningen. Dessa förbättrade regler ger bland annat rederier större möjligheter att hyra ut kvalificerade fartyg utan besättning inom ramen för tonnagebeskattad verksamhet. Tidigare fick så kallad bareboatcharter, alltså uthyrning av fartyg utan besättning, uppgå till högst 20 procent av den sammanlagda bruttodräktigheten för de kvalificerade fartyg som ingick i verksamheten. Efter riksdagens beslut höjdes den gränsen till 50 procent. Detta var ett viktigt steg för att säkra den svenska sjöfartens konkurrenskraft och ge branschen bättre möjligheter att hantera överkapacitet och konjunktursvängningar.

Dessvärre, eller snarare dessbättre, uppmärksammade ett av medlemsföretagen i Svensk Sjöfart därefter en tolkning från Skatteverkets sida som riskerade att motverka syftet med lagändringen. Eftersom den svenska lagstiftningen ställer krav på att den strategiska och ekonomiska ledningen för fartyget ska finnas i Sverige gjorde Skatteverket bedömningen att detta krav även skulle gälla fartyg som hyrs ut genom bareboatcharter. Konsekvensen blev att ett rederi som hyr ut ett fartyg utan besättning till en aktör i ett annat land riskerar att inte kunna omfattas av tonnagebeskattning för dessa intäkter eftersom kravet på strategisk och ekonomisk ledning i Sverige då inte längre anses uppfyllt.

Men, fru talman, detta står i direkt konflikt med själva tanken bakom bareboatcharter.

Definitionen av bareboatcharter innebär just att ägaren hyr ut fartyget obemannat till en fysisk eller juridisk person med hemvist utomlands och att nyttjanderätten övergår till hyrestagaren.

Om Skatteverkets tolkning skulle få genomslag skulle svenska rederier i praktiken hindras från att använda de möjligheter som riksdagen nyss beslutat att ge dem. Därför behövdes det ett förtydligande av reglerna. Lagstiftarens intention har hela tiden varit att underlätta för svenska rederier att hyra ut fartyg utomlands inom ramen för tonnageskattesystemet, inte att skapa nya hinder.

På grund av de begränsningar som gäller för en övergångsregering var regeringen förhindrad att agera. Utskottet valde därför att använda sin initiativrätt för att föreslå ett tillkännagivande till regeringen om en översyn av reglerna för tonnagebeskattning i syfte att säkerställa att uthyrning av kvalificerade fartyg utan besättning omfattas av regelverket, även när verksamheten bedrivs utanför Sverige.

Fru talman! Det är inte varje dag som ett utskottsinitiativ samlar ett så brett stöd som detta, men när en otydlighet i lagstiftningen riskerar att underminera riksdagens uttryckliga vilja är det vår uppgift att agera.

Tack till Eric Westroth, som väckte initiativet, och tack till skatteutskottets kansli! När behovet av ett snabbt förtydligande uppstod lyckades kansliet på ett både pragmatiskt och elegant sätt infoga utskottsinitiativet i det redan befintliga betänkandet. Det har gjort det möjligt för riksdagen att hantera frågan betydligt snabbare än vad som annars hade varit fallet.

Med dessa ord vill jag yrka bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 57 KALLE OLSSON (S):

Fru talman! Titeln på det här betänkandet är alltså: *Särskilda bestämmelser i systemet för tonnagebeskattning för företag som är föremål för återkrav av statligt stöd*.

Man kan förstå, fru talman, om man redan där riskerar att tappa någon lyssnare. Detta kanske inte låter så spännande, men vad det handlar om är att EU-kommissionen under beredningen av Sveriges anmälan om förändringar i tonnagebeskattningssystemet, som den här riksdagen tog beslut om i juni i år, begärt att vi ska komplettera med bestämmelser som innebär just att företag inte ska kunna tonnagebeskattas om de är föremål för betalningskrav på grund av ett beslut av kommissionen som förklarar ett stöd olagligt och oförenligt med den inre marknaden. Med detta betänkande omhändertas denna begäran.

Men det finns också en annan del i betänkandet. Ett enigt skatteutskott föreslår ett tillkännagivande till regeringen om att agera utifrån de uppgifter som har framkommit. Det handlar om att de nuvarande reglerna om att ett fartyg för att vara kvalificerat för tonnagebeskattning ska ha sin strategiska och ekonomiska ledning i Sverige kan tolkas så att intäkter från uthyrning av kvalificerade fartyg utan besättning, så kallad bareboatuthyrning, inte omfattas av tonnagebeskattning när verksamheten bedrivs utanför Sverige. Tonnagebeskattning är alltså ett frivilligt och, får man väl säga, förmånligt sätt att beskatta rederiverksamhet där man utgår från fartygens nettodräktighet i stället för faktiska intäkter och kostnader.

Skulle man gå på den här linjen skulle det i praktiken leda till att möjligheten att hyra ut fartyg på den öppna marknaden skulle begränsas till den väldigt begränsade svenska marknaden eftersom kravet på strategisk och ekonomisk ledning i Sverige annars inte skulle vara uppfyllt. Det finns alltså en uppenbar risk att syftet med de nyligen genomförda lagändringarna om uthyrning skulle motverkas.

Syftet med bareboatuthyrning är att rederier som till exempel tillfälligt har överkapacitet ska ha möjlighet att hyra ut fartyg som ett sätt att skapa en ökad flexibilitet i verksamheten. Med de nya reglerna för tonnagebeskattning utökades möjligheterna, som vi har hört, till uthyrning från 20 procent till 50 procent av tonnaget.

Eftersom utskottet har uppmärksammats på att reglerna för uthyrning kan komma att uttolkas på ett sätt som inte ligger i linje med lagstiftarens intentioner anser ett samlat utskott att regeringen bör se över regelverket om tonnagebeskattning och lämna förslag på ändringar som är nödvändiga för att säkerställa att uthyrning av kvalificerade fartyg utan besättning kan tonnagebeskattas.

Vad är det egentligen vi försöker säga – om vi slutar med det här fikonspråket? Jo, att det är viktigt att vi fortsätter att stärka den svenska sjöfartsnäringen. Här i riksdagen är vi överens om att vi vill se fler fartyg som seglar under svensk flagg. Runt 90 procent av Sveriges export och import kommer sjövägen. Och i dessa orostider får flaggningen en särskild betydelse. Tillgång till en nationell handelsflotta är avgörande för att upprätthålla samhällskritiska transporter vid eventuella störningar eller, ytterst, krig.

Det finns således starka skäl att jobba för att öka andelen svenskflaggade fartyg och bevara det svenska sjöfartskunnandet. Den positiva trend som vi har sett under en tid behöver fortsätta. Då måste vi också agera mot sådant som riskerar att bryta den positiva trenden. Osäkerheter kring reglerna för uthyrning av fartyg är ett exempel.

Det är, så att säga, viktigt att vi nu håller kursen och fortsätter jobba för att stärka den svenska sjöfartsnäringen eftersom vi vet, fru talman, att det också stärker Sverige.
(Applåder)

Anf. 58 ERIC WESTROTH (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi skatteutskottets betänkande SkU7 *Särskilda bestämmelser i systemet för tonnagebeskattning för företag som är föremål för återkrav av statligt stöd*.

Man kan väl börja med att konstatera att det inte direkt är en rubrik som får folk att kasta sig över kaffekoppen och bänka sig framför riksdagens webb-tv. Det låter, om jag ska vara ärlig, riktigt fnösktorrt. Men bakom den tekniska rubriken finns faktiskt en viktig fråga. Den handlar om svensk sjöfarts konkurrenskraft, företagande, skatter och inte minst Sveriges beredskap. Det finns dessutom en liten men ganska intressant detalj i betänkandet som jag tänkte återkomma till lite senare i mitt anförande.

Men låt mig först kort förklara vad tonnagebeskattning av ett fartyg innebär. Vid traditionell beskattning tittar man på företagets intäkter och kostnader och beskattar den vinst som uppstår. Tonnagebeskattning fungerar lite annorlunda. Här beskattas fartyget schablonmässigt, lite grann som ett investeringssparkonto, men utifrån fartygets bruttodräktighet, alltså fartyget totala inneslutna volym – det är förutom lastutrymme även brygga, maskinrum och personalutrymmen.

Men varför ska vi ha ett system för tonnagebeskattning i Sverige? Jo, för att svensk sjöfart under alltför lång tid har haft sämre konkurrensvillkor än många av sina internationella konkurrenter. Medan andra länder aktivt har skapat attraktiva villkor för sina rederier har svensk sjöfart fått kämpa med regelverk och skatter som inte alltid varit särskilt väl anpassade till en internationell och hårt konkurrensutsatt bransch.

Vi behöver inte gå särskilt långt för att se vad konkurrenskraftiga villkor kan betyda. Danmark har exempelvis lyckats skapa förutsättningar för internationellt framgångsrika rederier. Maersk är ett tydligt exempel. Det är ett privatägt rederi med en global verksamhet och med en omsättning i samma storleksordning som Ikeas.

Det är naturligtvis inte enskilda skatteregler som skapar sådana företag, men konkurrenskraftiga villkor spelar roll när företag väljer var de ska investera, var de ska bedriva sin verksamhet och under vilken flagg deras fartyg ska operera.

Det handlar faktiskt om mer än företagande, villkor och skatter. Det handlar också om Sveriges säkerhet.

Fru talman! Fartyg är avgörande för transporter av råvaror och förnödenheter. De är också en del av vår försörjningsberedskap och vår förmåga att fungera under kriser och, ytterst, ofred. Men man kan inte utgå från att alla fartyg som i dag trafikerar våra vatten under andra länders flagg kommer att stå till Sveriges förfogande när krisen kommer. De kan lätt omdisponeras, lämna vårt närområde eller få andra prioriteringar.

Fru talman! Tonnagebeskattningen har diskuterats och utretts under många år. År 2017 infördes till slut ett system i Sverige, men det var försett med betydande begränsningar. Branschen kritiserade begränsningarna, och systemet blev inte den attraktiva lösning för svensk sjöfart som många hade hoppats på. Därför riktade riksdagen våren 2022 på initiativ av Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna ett tillkännagivande till den dåvarande regeringen om att utveckla tonnagebeskattningen och se över den så kallade stämpelskatten.

När Tidöregeringen sedan tillträdde hösten 2022 tog vi arbetet vidare, vilket bland annat resulterade i utredningen *Vågade skatter*. Och arbetet stannade inte vid utredningar och skrivbordsprodukter. Under 2025 avskaffade vi stämpelskatten på inteckningar i fartyg – en fiskal skatt på 0,4 procent av inteckningarna som fördyrade finansieringen för rederierna. Under 2026 har vi dessutom öppnat för tonnagebeskattning av fartyg i inrikes trafik som är internationellt konkurrensutsatta. Vi har även förbättrat förutsättningarna för specialsjöfarten och stärkt möjligheterna för rederier att hyra ut sina fartyg. Det är inte kosmetiska förändringar. Det är konkreta reformer för att göra svensk sjöfart mer konkurrenskraftig.

Fru talman! När man förändrar regelverk kan det dock ibland uppstå problem i tillämpningen. Det är här vi kommer till betänkandets mest intressanta detalj, som jag nämnde inledningsvis för att behålla kammarens och webb-tv-tittarnas intresse.

Skatteutskottet har uppmärksammats på att Skatteverkets tolkning av regelverket – ett fartyg måste ha sin strategiska och ekonomiska ledning i Sverige för att omfattas av tonnagebeskattning – kan innebära problem vid så kallad bareboatuthyrning, det vill säga uthyrning av ett fartyg utan besättning till ett utländskt bolag. Det riskerar att begränsa uthyrningsmöjligheterna och därmed motverka syftet med de reformer vi nyligen genomfört. Vi har ju arbetat för att göra systemet mer flexibelt och förbättra möjligheterna för svenska rederier. Då vore det olyckligt om tillämpningen av regelverket i praktiken satte käppar i hjulen för just de möjligheter som lagstiftaren velat skapa.

Eftersom Sverige för närvarande har en övergångsregering, med begränsade möjligheter att ta nya politiska initiativ, valde Sverigedemokraterna att agera genom ett så kallat utskottsinitiativ. Vi föreslog ett tillkännagivande till regeringen om att se över regelverket och lämna förslag om de förändringar som behövs för att säkerställa att uthyrning av kvalificerade fartyg utan besättning inte i onödan hindrar fartyg från att omfattas av tonnagebeskattning.

Det gläder mig att konstatera att samtliga partier i skatteutskottet ställer sig bakom Sverigedemokraternas initiativ. Det är alltså ett enigt utskott som nu uppmanar övergångsregeringen och en kommande regering, oavsett färg, att arbeta vidare med frågan. Det visar att vi, trots politiska skillnader, kan samarbeta när det handlar om att förbättra villkoren för svenskt näringsliv, stärka svensk sjöfart och undanröja eventuella hinder som vi inte avsåg skulle finnas i lagstiftningen.

Fru talman! Sverige behöver en stark sjöfart. Vi behöver rederier som vågar investera och kan konkurrera internationellt och fartyg som kan bidra till vår försörjningsberedskap när världen blir alltmer osäker. Det kräver att det råder konkurrenskraftiga villkor, att vi vågar förändra gamla regelverk och att vi agerar när vi ser att något inte fungerar. Tidöregeringen tog flera steg för att stärka svensk sjöfart, och dagens betänkande är ytterligare ett steg i det arbetet.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet. Jag vill samtidigt rikta ett tack till skatteutskottets kanslipersonal för snabb och effektiv hantering av initiativet, ett tack till samtliga kollegor i utskottet för gott samarbete, med ett särskilt tack till Boriana Åberg, och slutligen även ett tack till fru talmannen för ordet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Andreas Ahlqvist, Mikael Eskilandersson och Liselotte Forsberg (alla SD).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 10 Nya förenklingsregler och andra kompletteringar i lagen om tilläggsskatt

Skatteutskottets betänkande 2026/27:SkU8
Nya förenklingsregler och andra kompletteringar i lagen om tilläggsskatt (prop. 2026/27:4)
föredrogs.

Anf. 59 MATHIAS TEGNÉR (S):

Fru talman! När vi debatterade tilläggsskatten för första gången på luciadagen 2023 tror jag inte att någon kunde gissa att den här produkten skulle ändras nästan varje år. När den första justeringen hanterades

här i kammaren året efter, 2024, konstaterade jag att det inte var den första och sannolikt inte heller den sista gången vi debatterade lagen om tilläggsskatt. På just den här punkten visade det sig att jag fick rätt. Tidigare i år gjordes nämligen nästa justering.

Nu står vi här återigen för att ännu en gång justera och komplettera en lagstiftning som riksdagen beslutade om så sent som för snart tre år sedan. I dag behandlar vi propositionen *Nya förenklingsregler och andra kompletteringar i lagen om tilläggsskatt*. Den skulle ha kunnat heta *Fjärde gången gillt för tilläggsskatten*.

Fru talman! I dag skulle jag vilja uppehålla mig vid tre frågor: Varför är tilläggsskatten i grunden viktig? Vilka problem ser vi socialdemokrater med dagens lagstiftning? Vad innebär den internationella politiska utvecklingen för möjligheterna att bekämpa skattefusk och skatteflykt?

Fru talman! Vi socialdemokrater är i grunden positiva till företagande, frihandel och internationell konkurrens. Konkurrens mellan företag är en viktig drivkraft för produktivitet, innovation och ekonomisk tillväxt. Men det finns anledning att skilja på konkurrens mellan företag och konkurrens mellan länder om vem som kan erbjuda de lägsta skatterna. Jag vill att svenska företag ska konkurrera med kunskap, innovation och hög produktivitet, inte genom att vara skickligare än sina konkurrenter på avancerad internationell skatteplanering.

Under flera decennier har vi sett hur länder successivt sänkt sina bolagsskatter, delvis som konsekvens av andra länders agerande. Det är det som på engelska brukar kallas ”race to the bottom”. Det problematiska är att det som verkar vara rationellt för varje enskilt land kan vara djupt irrationellt för länderna tillsammans.

Därför är OECD:s arbete med en global effektiv minimibeskattning i grunden välkommet. Även om lagen inte avskaffar skattekonkurrensen handlar det ytterst om att återupprätta en del av det politiska handlingsutrymme som nationalstaterna har förlorat i en globaliserad ekonomi. För oss socialdemokrater är 15 procent inte en normativ nivå för effektiv bolagsskatt utan ett golv. Det är därför lagen om tilläggsskatt är så viktig.

Fru talman! Samtidigt måste vi våga vara självkritiska, både här i Sveriges riksdag och i den tidigare regeringen, vad gäller hur den här lagstiftningen skapats. Lagen om tilläggsskatt skiljer sig i flera avseenden från hur vi traditionellt har utformat svensk skattelagstiftning. Den bygger på internationella modellregler och redovisningsmässiga begrepp och är dessutom beroende av ett internationellt regelverk som konstant förändras genom nya riktlinjer. Det innebär att vi har fått en ovanligt omfattande, komplicerad och föränderlig skattelag i lagen om tilläggsskatt.

Redan när lagen infördes påpekade vi socialdemokrater, liksom flera remissinstanser, att beredningen hade gått mycket snabbt och att lagstiftningen inte var tillräckligt genomarbetad. Vi menar att det vore olyckligt om slutresultatet av det här arbetet – ett internationellt arbete mot avancerad skatteplanering – blev att vi framför allt skapade merarbete för svenska företag som redan i dag gör rätt för sig medan fuskande företag kom undan.

Det är ju inte antalet sidor i lagboken, antalet timmar som svenska företag lägger på administration eller antalet konsulter som anlitas som är måttet på hur framgångsrik denna reform är. Då hade lagen om tilläggsskatt varit en succé. I stället måste måttet rimligen vara i vilken utsträckning vi faktiskt lyckas motverka skattefusk och skatteflykt och stoppa avancerad skatteplanering och illojal skattekonkurrens. Därför har vi socialdemokrater tidigare efterlyst en ordentlig konsekvensanalys av införandet av lagen om tilläggsskatt. Vi har tyvärr inte fått stöd för det här i Sveriges riksdag. Tidöpartierna har sagt nej, och det är vi socialdemokrater kritiska till.

Fru talman! Den politiska utvecklingen sedan vi senast debatterade dessa frågor har kanske varit bekymmersammare än den lagtekniska utvecklingen. En av Donald Trumps första åtgärder när han återvände till Vita huset var att ta avstånd från den internationella skatteöverenskommelse som brukar kallas OECD:s två pelare. Därefter hotade USA med repressalier mot alla länder som tillämpade delar av regelverket på amerikanska företag.

Vad gjorde Europa? Vad gjorde den svenska Tidöregeringen? Jo, man lade sig platt – platt som en pannkaka. Det är helt uppenbart att Tidöregeringen har varit alldeles för imponerad av USA:s president även när han hetat Donald Trump. Det är därför vi i dag har det så kallade side-by-side-regelverket, som ger amerikanska koncerner undantag från två centrala delar av den internationella minimibeskattningen: huvudregeln och kompletteringsregeln.

Detta betyder inte att amerikanska företag helt undantas från minimibeskattningen. Det betyder dock att vi frångår ambitionen om ett gemensamt regelverk och i stället accepterar parallella system, vilket riskerar att placera svenska och europeiska företag i underläge mot amerikanska. Detta är uppenbarligen problematiskt ur ett konkurrensperspektiv, men det är faktiskt också problematiskt ur ett mer principiellt perspektiv. Vad händer med andra länders vilja att upprätthålla internationella överenskommelser när världens största ekonomi kan förhandla sig till en särlösning genom att hota med repressalier och våld? Och vilket blir nästa land som kräver ett undantag?

Fru talman! Detta för mig till en bredare fråga om Tidöregeringens ambitioner under de senaste fyra åren när det gäller att bekämpa skattefusk och skatteflykt. Jag saknar det politiska engagemanget. Jag saknar initiativen. Jag saknar också den tydliga ambitionen att Sverige ska vara en pådrivande kraft i det internationella arbetet mot skattefusk och skatteflykt. Var finns initiativen för att täppa till kryphål i skattelagstiftningen? Var finns ambitionerna att stärka skattekontrollen och att ytterligare förbättra det internationella

informationsutbytet? Var finns den politiska viljan att försvara de gemensamma skattebaserna?

Att införa internationellt överenskomna regler och att genomföra EU-direktiv är naturligtvis viktigt, och detta har regeringen gjort. Det är dock inte detsamma som att bedriva en offensiv politik mot skatteflykt. Som lök på laxen tog Tidöregeringen bort kravet på Skatteverket att bedöma skattefelets storlek varje år.

För oss socialdemokrater är kampen mot skattefusk och skatteflykt ytterst en fråga om legitimiteten i det svenska skattesystemet. Den löntagare som varje månad betalar sin skatt ska kunna känna sig trygg med att också världens största företag bidrar, och den företagare som gör rätt för sig ska kunna känna sig trygg med att konkurrenterna inte skaffar sig fördelar genom avancerad skatteplanering och skatteflykt.

Avslutningsvis, fru talman: Vi socialdemokrater står bakom de förändringar som föreslås i dagens betänkande – de är nödvändiga. Vi är dock kritiska till att Tidöpartierna inte har velat ställa sig bakom en total genomlysning av lagstiftningen som säkerställer att den administrativa bördan för företagen inte blir orimlig. Vi är också kritiska till bristen på initiativ när det gäller skattefusk och skatteflykt.

Vi socialdemokrater kommer att fortsätta arbeta för en internationell beskattning som är enklare för de företag som gör rätt för sig, tuffare mot dem som utnyttjar systemets brister och mindre eftergiven gentemot världens ekonomiska och politiska makthavare.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet. (Applåder)

Anf. 60 ADAM REUTERSKIÖLD (M):

Fru talman! Sverige behöver fler företag som vill växa, fler företag som vågar investera och fler företag som väljer att förlägga sin verksamhet och sitt huvudkontor hit. Det är företagen som skapar de jobb som finansierar vår gemensamma välfärd. Det är företagens investeringar som driver innovation, produktivitet och tillväxt. Det är genom ett starkt och konkurrenskraftigt näringsliv som Sverige kan möta framtidens utmaningar. Därför måste vi ständigt ställa oss frågan: Ger våra skatteregler och vårt regelverk företagen rätt förutsättningar att verka, växa och konkurrera internationellt?

Fru talman! Mycket av det som jag kommer att ta upp i mitt anförande diskuterade vi också i går. Internationell företagsbeskattning diskuterades ju i går, och som vi hörde tidigare har det här ärendet debatterats under ett flertal år.

Det vi behandlar i detta betänkande är tilläggsskatt för stora internationella koncerner och den komplettering som behöver göras i svensk lagstiftning. Det globala systemet för minimibeskattning är resultatet av ett internationellt samarbete inom OECD och G20. Syftet är att motverka att stora multinationella företag flyttar vinster mellan länder för att undvika beskattning och att säkerställa en lägsta effektiv beskattningsnivå i alla länder.

Det finns naturligtvis en viktig balansgång här. Vi måste kunna motverka aggressiv skatteplanering utan att skapa ett regelverk som blir så komplicerat och administrativt betungande att det försämrar företagens konkurrenskraft. Ett sådant regelverk kan också försämra Skatteverkets möjligheter till uppföljning.

För oss moderater är den självklara utgångspunkten att skatteregler ska vara begripliga, förutsägbara och så enkla som möjligt att tillämpa.

Fru talman! Den svenska lagen om tilläggsskatt har varit i kraft sedan 2024. Sedan dess har det internationella regelverket utvecklats och kompletterats vid flera tillfällen. Detta innebär att även den svenska lagstiftningen behöver anpassas, och därför är de förslag vi behandlar i dag viktiga.

En central del är införandet av två nya förenklingsregler för koncerner vars moderbolag hör hemma i stater med godkända parallella system för minimibeskattning. Det handlar om att undvika att företag omfattas av flera överlappande regelverk när det redan finns ett godkänt system som uppfyller de internationella kraven. Detta är ett viktigt steg mot minskad onödig administration och minskat dubbelarbete. Företag ska inte behöva lägga resurser på att rapportera och beräkna samma förhållanden enligt flera olika system när det inte tillför något verkligt värde. De resurserna gör större nytta i verksamheten genom att de går till investeringar och produktivitetsutveckling och till att skapa nya arbetstillfällen.

Genom de nya reglerna blir det möjligt att under vissa förutsättningar behandla utgifts- och produktionsbaserade skatteincitament på ett sätt som minskar risken för att dessa missgynnas inom minimibeskattningssystemet. Det är betydelsefullt. Vi vill att Sverige ska vara ett land där det lönar sig att investera i forskning, utveckling, produktion och ny teknik. Skattesystemet måste kunna hantera olika former av investeringar på ett sätt som inte i onödan försämrar svenska företags internationella konkurrenskraft.

Fru talman! Jag ska också lyfta fram förlängningen av de tillfälliga förenklingsreglerna. Det kan vid första anblicken framstå som en teknisk justering, men för företag har det en stor konkret betydelse. När internationella skatteregler förändras behöver företag tid att anpassa sina system, sina rutiner och sin rapportering och att förlänga de tillfälliga förenklingsreglerna med ytterligare ett år innebär att företagen får bättre förutsättningar att hantera övergången.

Detta är exempel på viktiga principer i moderat näringspolitik. När vi inför nya regler måste vi också ta ansvar för hur de fungerar i praktiken. Det räcker inte att lagstiftningen ser bra ut på papperet. Det måste också vara möjligt att tillämpa den utan orimliga kostnader och administrativa bördor.

Fru talman! Det särskilda yttrandet från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet lyfter fram behovet av att följa upp hur regelverket fungerar och vilka konsekvenser det får för företagen. Det är en viktig fråga. Vi ska aldrig slå oss till ro med en lagstiftning och säga att den färdig bara för att riksdagen har fattat

ett beslut. Regelverken måste följas upp. Om det visar sig att regelverket skapar oändliga kostnader, dubbelarbete och osäkerhet måste vi vara beredda att förändra det.

Jag vill dock understryka att detta inte bara gäller tilläggsskatten. Det är en större fråga om Sveriges förmåga att vara ett attraktivt land för företagare och investeringar.

Vi vet att företag möter en omfattande regelbörda. Det gäller inte minst företag som verkar på flera marknader och som därmed måste förhålla sig till olika länders skattesystem. Varje timme som läggs på onödig administration är en timme som inte kan användas till att utveckla verksamheten, och varje onödigt komplicerad regel riskerar att göra Sverige mindre attraktivt som etableringsland. Därför måste regelförenkling vara en central del av den ekonomiska politiken.

Vi behöver färre onödiga regler, tydligare lagstiftning och bättre framförhållning när förändringar genomförs. Vi behöver också skapa en skattepolitik som stärker drivkraften att investera, anställa och växa.

Fru talman! Med de här lagändringarna tar vi ytterligare steg mot att anpassa den svenska lagstiftningen till det internationella regelverket samtidigt som vi skapar bättre förutsättningar för företagen att tillämpa reglerna. Det är viktigt att vi värnar den internationella ordningen där företag bidrar till samhället och där skattekonkurrensen sker på rimliga och förutsägbara villkor.

Det är dock lika viktigt att vi inte låter regelbördan växa på bekostnad av företagens möjligheter att utvecklas. Vår uppgift är inte att göra det svårare att driva företag i Sverige. Vår uppgift är att skapa förutsättningar för fler företag att starta, växa och anställa här. Det är så vi stärker svensk konkurrenskraft, det är så vi skapar fler arbetstillfällen och det är så vi långsiktigt säkrar resurserna till vår gemensamma välfärd.

Mot den bakgrunden yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 61 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Reuterskiöld för anförandet, och det gläder mig att vi är eniga i stora delar av politiken för företagande.

Om vi håller oss till produkten vi debatterar i dag, det vill säga lagen om tilläggsskatt, tror jag att ledamoten sa att det inte räcker att lagen ser bra ut på papperet. Sanningen är att denna lag inte ens ser bra ut på papperet, utan denna lag har ett antal inneboende problem eftersom den infördes i en väldig hast.

Jag är enig med ledamoten om att företagens samlade regelbörda behöver minska. Detta har också vi socialdemokrater arbetat hårt med, och jag hade själv förmånen att arbeta med dessa frågor i näringsutskottet mellan 2018 och 2022.

Några metoder vi vet fungerar är sektorsspecifika genomgångar av regelbördan och att arbeta inom ramen för EU eftersom EU ligger bakom 90 procent av företagens administrativa kostnader. Det handlar även om att stärka den inre marknaden, framför allt på tjänstesidan, där vi vet att det finns väldigt många inträdeshinder. När Mikael Damberg var näringsminister arbetade han också hårt med att hitta *en* väg in till olika myndigheter. Allt det här skulle förbättra förutsättningarna för svenska företag.

Men låt oss stanna vid lagen om tilläggsskatt. Som ledamöter i riksdagen och skatteutskottet har vi möjlighet att följa upp lagstiftningen när det gäller just tilläggsskatten eftersom vi vet att den infördes i all hast och att en del uttryck och begrepp faktiskt skapar problem för företagen.

Min fråga till ledamoten Reuterskiöld och Moderaterna är därför: Varför vill Moderaterna inte göra gemensam sak med oss socialdemokrater och se över denna lagstiftning för att minska den administrativa bördan för företagen?

Anf. 62 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Tegnér, för en uppfriskande debatt! Jag tror att det är fjärde gången vi debatterar exakt samma frågor, och det gläder mig att vi har möjligheten att debattera dem ännu en gång och även i denna form. Nästan varje gång har vi dock konstaterat att vi inte står så långt från varandra.

När det gäller ledamotens fråga konstaterar jag att en lagstiftning aldrig är färdig. Man kan inte säga att om man hade gjort rätt från början hade man inte behövt ändra någonting. Så funkar inte lagstiftning, och så funkar inte omvärlden. I företagens värld sker en ständig omdaning genom ny teknik, ny konkurrens och nya produkter. Då måste vi som lagstiftare vara beredda att ständigt anpassa lagstiftningen.

Det handlar också om ett internationellt samarbete. Syftet med denna lagstiftning är att skapa gemensamma regler, och det vore förmätet av oss i Sveriges riksdag att hävda att vi stiftar jättebra lagar och att alla andra får anpassa sig efter oss och att vi därför aldrig behöver anpassa oss. Det fungerar inte så. Det internationella samarbetet utvecklas, och jag tror att våra partier i många stycken gör gemensam sak i arbetet på EU-nivå.

Vi har kanske lite olika uppfattningar när det gäller att vara färdig med en lagstiftning. Jag tror att det är mycket bättre för oss, Sverige och företagen att vi är anpassningsbara och justerar där det behövs.

Anf. 63 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Reuterskiöld för svaret.

Ledamoten har delvis rätt. Givetvis måste vi alltid följa upp lagstiftning, och det är faktiskt ett krav vi har ställt på oss själva. Det finns lagkrav på att utskott i Sveriges riksdag ska följa upp sin lagstiftning. Så långt är vi eniga.

Bilden av kontinuerlig förändring känner jag också igen. Jag har själv under många år arbetat i framgångsrika företag som har agerat på en internationell marknad.

Lagen om tilläggsskatt togs dock fram i en väldig hast, vilket gör att lagstiftningen på just detta område bryter mot ett antal strukturer som annars finns i svensk skattelagstiftning. Detta gör att denna lagstiftning inte riktigt passar in i den svenska strukturen för skattelagstiftning, och den skapar extra administrativ börda. Därför finns det starka skäl att göra en genomlysning av lagen om tilläggsskatt. Min bedömning är att då skulle den administrativa bördan för företagen kunna minskas.

Detta innebär inte att vi tror att lagstiftning är perfekt och aldrig ska förändras, och eftersom just denna lag inte riktigt passar in finns det extra starka skäl att göra en genomlysning. Därför kommer jag varje gång jag får chansen att fråga ledamoten Reuterskiöld om det inte är dags för en sådan.

Anf. 64 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik:

Fru talman! Jag tackar åter ledamoten Tegnér för en uppfriskande debatt.

Vi delar mycket, både när det gäller uppfattningen om företagarnas bästa och erfarenheten av att jobba i stora internationella koncerner, vilket även jag har gjort. Jag förstår alltså verkligen hur regelkrångel påverkar i praktiken.

Det finns en anledning till att vi har jobbat med den här lagstiftningen under fyra år. Det är ju inte så att vi inte har gjort något. Det hade varit mycket sämre om vi hade sagt: ”Nu har vi skapat lagstiftning, och nu är det klart.”

Uppenbarligen kunde man ha gjort förändringar från början, men det är inte säkert att man hade den uppfattningen då. Mycket av vår teknologi har förändrats sedan dess.

Det är ändå uppfriskande med vår debatt i kammaren, hur tjatig den än kan uppfattas av andra. Vi i skatteutskottet tycker i alla fall att det är fantastiskt intressant och trevligt. I längden tror jag också att det skapar bättre förutsättningar för företagande.

Anf. 65 GUNILLA GOMÉR (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi skatteutskottets betänkande om nya förenklingsregler och andra kompletteringar i lagen om tilläggsskatt.

Det är ett tekniskt komplicerat regelverk som vi nu har att hantera, men bakom alla dessa bestämmelser, beräkningsmodeller och internationella överenskommelser finns ett syfte. Det handlar om att motverka avancerad internationell skatteplanering och att skapa mer rättvisa konkurrensvillkor mellan företag och mellan länder.

Den internationella överenskommelsen om en effektiv minimibeskattning på 15 procent för stora koncerner är ett resultat av ett omfattande arbete inom OECD och G20.

Det regelverk vi har nu infördes i januari 2024. Sedan dess har vi vid flera tillfällen haft anledning att återkomma till lagstiftningen för att göra justeringar, förtydliganden och kompletteringar.

Fru talman! Jag har förståelse för den kritik som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet framför i sitt särskilda yttrande. Införandet av lagstiftningen skedde under stor tidspress, och redan under beredningen uppmärksammades brister och oklarheter av såväl remissinstanser som oppositionen.

Det finns anledning att vara ödmjuk inför detta. Samtidigt behöver vi ha med oss att det handlar om ett internationellt regelverk av ovanligt komplicerad karaktär, där många länder med olika skattesystem och olika förutsättningar ska försöka enas om gemensamma principer.

Det internationella arbetet avslutades inte i och med att den svenska lagstiftningen trädde i kraft. Arbetet har fortsatt, och nya administrativa riktlinjer har tillkommit. Vi måste också vara lyhörda för de synpunkter som kommer från de företag och myndigheter som ska tillämpa regelverket.

Fru talman! Från Sverigedemokraternas sida är vi måna om att lagstiftningen inte blir mer komplicerad än vad som är absolut nödvändigt. Det ligger inte i någons intresse att skapa ett system där företag som redan gör rätt för sig får ägna orimligt mycket tid och resurser åt administration. Vår ambition måste vara att komma åt den avancerade skatteplaneringen, utan att för den skull skapa en oproportionerlig administrativ börda för seriösa företag.

Ett regelverk kan ha ett mycket gott syfte, men om det inte fungerar i praktiken riskerar vi att förlora dess effektivitet och förtroendet för det. De förändringar som nu föreslås är därför välkomna.

Bland annat införs två nya förenklingsregler som tar hänsyn till att vissa länder har godkända parallella system för minimibeskattning. Dessutom förlängs tillämpningen av vissa tillfälliga förenklingsregler och övergångsbestämmelser. Sammantaget är detta förändringar som syftar till att underlätta tillämpningen av det regelverk som vi infört.

Fru talman! Sverige är ett litet och exportberoende land med många framgångsrika företag som verkar på en internationell marknad. För dessa företag är det av stor betydelse att konkurrensvillkoren är så likvärdiga som möjligt. Vi behöver därför vara uppmärksamma på vilka konsekvenser det får när olika länder tillämpar olika system för minimibeskattning.

Vi ska värna våra svenska företags konkurrenskraft och deras möjligheter att investera, utvecklas och skapa arbetstillfällen i Sverige.

Jag vill också understryka vikten av att vi fortsätter att följa lagstiftningens konsekvenser. Vi behöver säkerställa att regelverket uppnår sitt ursprungliga syfte, att det fungerar i praktiken och att kostnaderna för att följa bestämmelserna står i rimlig proportion till vad vi vill uppnå. Om det visar sig finnas ytterligare brister ska vi naturligtvis vara beredda att åtgärda dem.

Fru talman! Avslutningsvis ser jag positivt på att vi i skatteutskottet, trots den kritik som framförts mot införandet och genomförandet av lagstiftningen, är eniga om de förändringar som nu föreslås. Jag uppfattar att vi i stora delar har en gemensam ambition. Vi vill ha

ett skattesystem som är rättssäkert, förutsägbart och effektivt, som motverkar avancerad skatteplanering och som samtidigt ger seriösa företag rimliga förutsättningar att bedriva sin verksamhet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Andreas Ahlqvist, Mikael Eskilandersson, Liselotte Forsberg och Eric Westroth (alla SD).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 11 Uppföljning av den brottsförebyggande strategin Barriärer mot brott

Justitieutskottets betänkande 2026/27:JuU6
Uppföljning av den brottsförebyggande strategin Barriärer mot brott (skr. 2025/26:272)
föredrogs.

Anf. 66 MATTIAS VEPSÄ (S):

Fru talman! Under lång tid har Sverige drabbats hårt av dödligt våld, och många känner oro för utvecklingen.

Här i dag är det viktigt att säga att vi ser positivt på att det dödliga våldet just nu trycks tillbaka och att tryggheten har ökat under det senaste året. Jag tänker att det har att göra med att SD-regeringen fortsatte på det inslagna spåret, där man byggde ut polisen och gav fler verktyg till de brottsbekämpande myndigheterna så att de kan komma åt den organiserade brottsligheten. I detta har vi gett konstruktivt stöd, särskilt när det kommer till insatser för att pressa tillbaka den organiserade brottsligheten.

Med detta sagt ser vi att den kriminella ekonomin omsätter 352 miljarder kronor per år, med brottsvinster på 180 miljarder, och att unga fortfarande står i kö till grov kriminalitet. Faktum är att polisen fortfarande säger att omkring 17 000 personer, varav många barn och ungdomar, finns i närheten av de kriminella gängen. Polisen bedömer att det är långt kvar innan kampen mot gängbrottsligheten är över.

I regeringens strategibarriär mot brott pekas tre riktningar eller så kallade barriärer ut: att arbeta brett förebyggande, att bryta negativ utveckling tidigt och att stoppa kriminella banor.

Vi välkomnade strategin när riksdagen debatterade detta för något år sedan, särskilt fokuset på att samla in, utvärdera och bygga stark kunskap om hur det förebyggande ska lyckas. Inte minst välkomnade vi ansatsen om ett brett förebyggande arbete, precis som strategin talar om.

Då som nu återstår dock vår oro. Det räcker inte med strategier, planer och ord om man på riktigt vill lyckas i den breda ansatsen om ett brett förebyggande arbete. Man kan inte prioritera bort resurserna och bara stifta lagar.

Sedan sommaren 2023 har kommunerna fått ett brottsförebyggande ansvar. Även det var något som vi drev på för och utredde och som vi har varit för. Det är superviktigt, och vi ser nu hur allt fler kommuner gör arbetet med strategier och kartläggningar och får på plats planer.

Samtidigt, fru talman, har SD-regeringen fört en ekonomisk politik som tvingat många kommuner och regioner till ett stålbad. Mitt under kostnadskrisen har man inte upprätthållit statsbidrag, och det har tvingat kommuner över hela landet till stora neddragningar. Menar man allvar måste man ju följa upp med resurser när man sätter strategier.

Socialdemokraterna har i varje budget prioriterat välfärden, skolan, socialtjänsten och sjukvården, för om vi ska lyckas med strategins innehåll och mål måste vi lyckas i det breda förebyggandet.

Lärarna i skolan behöver lagstödet för att dela och ta emot information, men det är fullständigt galet att klasserna tillåts vara stora och att vi accepterar att besparingar är vardag om vi menar allvar med att utbildning ska ge alla barn den bästa starten i livet. Det behövs mindre klasser.

Det är bra med en socialtjänstlag, men om socialtjänsten ska lyckas krävs det att vi anställer fler socialarbetare som kan göra det viktiga jobbet i verkligheten med hembesök, skolsocionomer, familjestöd och uppsökande verksamhet och som lyckas nå alla de unga som i dag riskerar att hamna snett.

När det gäller att bryta våldsspiraler i hemmet fastnade jag för en rapport från Barnombudsmannen 2025 som undersöker unga och barn i kriminella miljöer: *Det har alltid funnits våld, alltså när det har funnits problem*. Vi måste bryta våldet och mäns våld mot kvinnor i hemmet.

Under fyra år av högerpolitik har arbetslösheten tillåtits växa. Det drabbar inte minst unga. Många hamnar i arbetslöshet och tvingas möta vuxenlivet som arbetslösa.

Den materiella fattigdomen har fördubblats. Många barn lever i miljöer där föräldrarna tvingas låna för att kunna sätta näringsriktig mat på bordet eller klara barnens fritidsaktiviteter.

Självklart är fattigdom och ett växande klassamhälle drivkrafter för både den kriminella ekonomin och den grova organiserade brottsligheten och gängen. Vi kan inte acceptera en verklighet där barn tycker att löftet om snabba cash är viktigare än skolbänken eller ett jobb.

Jag kan konstatera, fru talman, att en kommande regering måste fortsätta arbetet med att bygga ut polisen och hålla i utvecklingen med strategier, lagstiftning och ökat samarbete mellan myndigheter, aktörer och civilsamhälle. Men vi måste följa upp med resurser. Jag vill se en kraftfull politik för ökad rättvisa. Det är dags att också laga revorna i välfärden.

Med det välkomnar vi den här strategin och intentionerna i den. Men vi vill se mer för att kunna följa upp de fina orden.
(Applåder)

Anf. 67 CHARLOTTE NORDSTRÖM (M):

Fru talman! Ingen föds kriminell, men någonstans börjar vägen dit. Ett barn som börjar skolka. En ungdom som allt oftare hamnar i konflikter. Lockelsen i snabba pengar. Ett barn som dras allt längre bort från skolan och familjen och från det samhälle som borde ha fångat upp signalerna i tid. Någonstans längs den vägen måste samhället kliva fram och inte blunda, inte vänta, inte skjuta ansvaret framför sig. När de kriminella nätverken knackar på dörren, ja, då ska samhället redan stå där.

Under alltför lång tid har det brottsförebyggande arbetet präglats av goda ambitioner men inte alltid av tillräcklig kunskap om vad som faktiskt fungerar. Resurser har satsats, och projekt har startats. Men gjorde det verkligen någon skillnad? ”Barnen är vår framtid” har upprepats som ett mantra i decennier. Ändå har vi stått här i kammaren och talat om 13-åringar som mördar. Det säger något om hur allvarliga konsekvenserna blir när samhället inte förmått agera tillräckligt tidigt.

Att minska brottsligheten och öka tryggheten i Sverige har varit en av regeringens främsta prioriteringar, och det brottsförebyggande arbetet är den centrala delen i detta. Den moderatledda regeringen nöjde sig inte med vackra ord. Den tog fram den brottsförebyggande strategin Barriärer mot brott för att bygga hinder mot kriminalitet innan den får fäste, skapa skydd runt de unga som riskerar att dras in och hjälpa dem som redan hamnat i kriminalitet att lämna den samtidigt som samhället tydligt markerar allvaret i brotten.

Fru talman! Regeringens uppföljning av strategin visar att ett omfattande reformarbete har genomförts på alla nivåer i det brottsförebyggande arbetet. Positionerna för det brottsförebyggande sociala arbetet har flyttats fram. Vi kan konstatera att arbetet inte har stannat vid ord. Det har omsatts i handling. Många åtgärder genomförs redan runt om i landet, andra har nyligen påbörjats eller är under beredning. Skrivelsen omfattar dessutom bara ett urval av åtgärderna.

Den första barriären är det breda förebyggande arbetet. Alla kommuner har nu ett lagstadgat ansvar att arbeta brottsförebyggande. Runt om i landet utvecklas samarbetet mellan kommuner, polis, skola, socialtjänst, civilsamhälle och näringsliv. Informationsutbytet mellan myndigheter har förbättrats genom en ny uppgiftsskyldighet och en sekretessbrytande bestämmelse. Det innebär att myndigheter i större utsträckning kan agera tillsammans innan problem växer sig stora.

Den andra barriären handlar om tidiga och tydliga insatser för barn och unga som riskerar att hamna i kriminalitet. Socialtjänsten har fått bättre verktyg att ingripa innan problemen växer. Den nya socialtjänstlagen innebär att arbetet ska vila på vetenskap och beprövad erfarenhet. Socialtjänsten har fått ett brottsförebyggande ansvar. Föräldraansvaret har stärkts samtidigt som stödet till familjer har förbättrats. Åldersgränsen för öppna insatser utan samtycke har sänkts från 15 till 12 år. Syftet är enkelt: Samhället ska kunna hjälpa barn tidigare och mer träffsäkert.

Den tredje barriären handlar om vägen ut ur kriminalitet. Antalet kommuner som söker statliga medel för avhopparverksamhet har ökat kraftigt de senaste åren. Kriminalvården får ett större ansvar för unga som döms för grov brottslighet. Särskilda enheter för unga byggs upp med starkt fokus på säkerhet, utbildning och återfallsförebyggande insatser.

Det här är viktiga reformer, reformer som tillsammans bygger något större. De bygger hinder mot nyrekryteringen till de kriminella nätverken. De bygger barriärer mellan utsatta unga och de gängkriminella som vill utnyttja dem. De bygger ett starkare samhälle.

Fru talman! Kampen mot den organiserade brottsligheten börjar inte i domstolen. Den börjar i familjen, långt före den första kontakten med ett kriminellt nätverk. Den börjar på skolgården och i klassrummet. När barn får stöd i tid, ungdomar möts av tydliga förväntningar och familjer får hjälp innan problemen växer, då inte bara förebygger vi brott. Vi förändrar livsbanor. Vi ger unga människor möjlighet att välja en positiv framtid framför kriminalitet.

Sverige står i dag bättre rustat än vid förra mandatperiodens början för att förebygga brott, skydda unga människor och bryta nyrekryteringen till de kriminella nätverken. Men låt oss vara ärliga: Mycket arbete återstår. Verktygen måste användas, samverkan fungera och insatserna följas upp. Vi kan inte lova att varje barn väljer rätt väg, men vi kan kräva att samhället gör allt som står i dess makt för att visa vägen och ingripa när någon försöker dra barnet åt fel håll. Vi ska aldrig lämna fältet öppet för de kriminella nätverken.

När brott begås ska samhället reagera, och vi ska både förebygga och bekämpa brott. Det ena utesluter inte det andra – tvärtom. Tidiga insatser måste gå hand i hand med tydliga konsekvenser, ansvarstagande och stöd till den som vill lämna kriminaliteten. Kriminaliteten ska möta motstånd i varje steg: innan den får fäste, när den börjar växa och när någon behöver hjälp att lämna den bakom sig.

Trygghet skapas inte av vackra formuleringar, tillfälliga projekt eller en enskild reform. Den byggs av ansvar, handlingskraft och uthållighet samt av ett samhälle som aldrig accepterar att kriminaliteten får sista ordet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag att lägga skrivelsen till handlingarna.

(Applåder)

Anf. 68 TOBIAS SMEDBERG (V):

Fru talman! Jag skulle vilja beskriva Tidöregeringens kriminalpolitik så här: Den har varit ute och cyklat på en cykel där det ena hjulet är sprängfullt med luft och det andra hjulet har pyspunka på grund av försummelse. Man har nämligen lagt ett ensidigt fokus på den repressiva delen av kriminalpolitiken: att sätta allt fler människor i fängelse under allt längre tid, och helst i allt lägre åldrar. Samtidigt har man inte gjort nog när det handlar om det brottsförebyggande arbetet.

Fru talman! Missförstå mig rätt. Det finns områden där jag också vill se strängare straff. Mäns våld mot

kvinnor, som i dag uppmärksammas på Orange Day, är ett sådant exempel. Vi behöver strängare straff för den grova ekonomiska brottsligheten, det grova vapenvåldet och välfärdsbrottsligheten. Det får dock inte ske på bekostnad av samhällets uppgift att förebygga att brott uppstår.

Den politiker som vill bekämpa den grova organiserade brottsligheten måste också bekämpa den politik som har inneburit nedskärningar på skolorna runt om i våra kommuner. Skolan är nämligen helt avgörande för att människor ska undvika att hamna i brottslighet och för att de ska klara sina studier.

Den politiker som vill bekämpa den grova organiserade brottsligheten måste bekämpa den politik som har inneburit nedskärningar på studieförbunden och som gjort att hundratals replokaler har stängts under den här mandatperioden.

Den som vill bekämpa den grova organiserade brottsligheten måste göra någonting åt den bostadssituation som innebär att många lever i trångboddhet och otrygga boendeområden.

Den som vill bekämpa den grova organiserade brottsligheten måste bekämpa den fattigdom som innebär att många familjer i dag måste välja mellan att antingen ha råd med vinterjackor till barnen eller med terminsavgifterna till barnens fotbollsförening.

Det är i fattigdomen och ojämlikheten som brottsligheten har sin grogrund. Det finns hyllmeter med forskning som visar att jämlika samhällen är överlägsna ojämlika samhällen när det gäller möjligheten att bekämpa brott. Nu ser vi dock, efter fyra år med Tidöregeringen, att ojämlikheten galopperar. Den rikaste eliten blir bara rikare, och det sker på alla andras bekostnad. Detta göder kriminaliteten i samhället.

Fru talman! Jag önskar att vi får en regering som inte bara agerar när brott har begåtts utan som faktiskt agerar för att brott inte ska begås.

Anf. 69 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Jag vet att man egentligen inte ska berömma eller ge positiv uppmärksamhet åt något som man vill bekämpa, men vi måste vara ärliga och säga att den organiserade brottsligheten och gängen har haft landets bästa HR-avdelningar. Deras rekryteringsverksamhet ser de svagheter och styrkor hos barn och unga som matchar verksamhetens behov, och de utnyttjar dessa smart men samtidigt dödligt hänsynslöst.

Barriärer mot brott är en viktig sak som ingår i det arbete vi behöver göra för att som samlat samhälle ha en bättre HR-avdelning än gängen. Vi behöver se till att vi rekryterar barn och unga till det goda samhället och att vi inte låter barnen mötas av ett tomrum när gängens rekrytering startar.

Ett barn som är på väg att rekryteras till ett kriminellt nätverk ska inte behöva vänta på att samhället ska bestämma sig för vem som har ansvaret. Barnet ska inte behöva vänta på att skolan ska kontakta socialtjänsten eller på att socialtjänsten får tag på polisen. Barnet ska inte behöva vänta tills hoten har blivit grövre eller tills ett brott redan har begåtts. Samhället måste vara snabbare än gängen.

Vi behandlar nu uppföljningen av den brottsförebyggande strategi som heter Barriärer mot brott. Centerpartiet välkomnar att arbetet följs upp men konstaterar i likhet med utskottet att mycket arbete återstår. Vi från Centerpartiet ser att samhällets samlade förmåga behöver bli bättre. Det är en fråga om resurser, men det är även en fråga om lagstiftning, ledning, organisation och tillgång till exempelvis teknik och stödsystem.

Centerpartiet har den senaste mandatperioden stått bakom de historiskt stora resursökningarna i rättsväsendet och de verktyg – som förändringar i sekretess – som vi vet underlättar det här arbetet. Centerpartiet vill dock mer. Vi vill skapa barnskyddsteam i vilka skola, socialtjänst, polis och vård ska arbeta tillsammans. Dessa ska kunna dela information och ha ett gemensamt arbetssätt så att hjälpen kommer i tid. Detta fungerar bra på många håll, men på många håll fungerar det sämre.

Vi vill också att barn och unga i högriskzon ska få en ansvarig vuxen som samordnar och följer upp insatserna. Familjen och barnet ska veta vem de ska vända sig till, och barnet ska veta att det finns en vuxen som inte försvinner när mötet är slut. När många verksamheter bara ser sin del av barnets situation behöver vi att någon ser både barnet och helheten.

Fru talman! Vi måste som samhälle också inse att alla föräldrar inte vill väl eller behandlar sina barn väl. Vi vet att våld och övergrepp under ett barns uppväxt – mot barnet eller i barnets hem – tillsammans med en misslyckad skolgång eller utebliven eller försenad vård för psykisk sjukdom eller psykisk ohälsa är faktorer som har starkt samband med risken för att senare begå brott eller utsättas för brott. Vi behöver därför screena alla barn för just våld och trauman för att kunna ge det stöd och den hjälp de behöver. Jag säger det igen: Vi måste hinna före.

Vi vill också införa ett barnens larmnummer, alltså en nationell linje dit barn, föräldrar och andra vuxna kan vända sig när ett barn hotas, pressas eller riskerar att dras in i kriminalitet. När man frågar om detta är det nämligen alltför många som säger att de inte vet vart de ska vända sig. Vi behöver ett larmnummer som snabbt kan leda vidare till polis och barnskyddsteam.

Vi måste också vara tydliga med vilka som bär det tyngsta och största ansvaret. Det är de vuxna och äldre kriminella som lockar, pressar och utnyttjar barn att begå brott. Polisens arbete måste i ännu högre grad riktas mot dem som rekryterar. Därför vill Centerpartiet se en skarpare straffskärpningsgrund för brott mot barn än i dag – i likhet med den som nu finns för organiserad brottslighet. Att begå brott mot barn och att begå brott mot samhället måste likställas.

Vi behöver också ge barn och unga ett alternativ som de kan välja – det är kanske det absolut viktigaste. Barn som placeras i samhällets vård ska också känna sig trygga där. Hjälpen ska göra att kontakten med kriminaliteten bryts, inte förstärks. Stödet får inte heller

upphöra den dag en placering upphör eller ett frihetsberövande tar slut.

Lika viktigt är det att det måste finnas en väg tillbaka för den som redan har dragits in. Därför vill vi i Centerpartiet bygga ut och permanenta avhopparprogram – särskilt de som har insatser för unga.

Fru talman! Det vi behöver är barriärer mot brott som är starka nog att stoppa rekryteringen men samtidigt är mänskliga nog att ge den som hamnat fel en väg tillbaka. Det är så vi kan skydda fler barn, förhindra fler brott och bygga ett tryggare Sverige.

Anf. 70 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Liberalerna ställer sig bakom utskottets ställningstagande när det gäller den brottsförebyggande strategin *Barriärer mot brott*.

Jag har ägnat nästan hela mitt politiska engagemang åt skolpolitiken. Det känns fint när så många kollegor går upp och talar väl om skolan och viktiga skolsatsningar. De glömmer dock bort att skolan är ett kommunalt ansvar. Det var inte Liberalerna som kommunaliserade skolväsendet, utan det gjorde Socialdemokraterna och Vänsterpartiet – tyvärr. Det är det som bidrar till denna ojämlikhet bland Sveriges 290 kommuner. Man prioriterar inte skolan, eller för den delen förskolan, i alla landets kommuner.

Jag hör här att Socialdemokraterna drev på för lagen om brottsförebyggande arbete och att ålägga kommunerna detta arbete. Det stämmer inte, vill jag säga till min kollega i justitieutskottet. Det var Liberalernas motion och ett moderat yrkande som 2017 via konstitutionsutskottet ledde till ett tillkännagivande från riksdagen.

År 2019 stod jag själv här, fru talman, och frågade dåvarande justitieminister Morgan Johansson vart tillkännagivandet om att ålägga kommunerna ett brottsförebyggande ansvar hade tagit vägen. Det var nämligen ett rent lotteri. Det hängde helt och hållet på om den kommunala ledningen tyckte att detta var ett viktigt område att följa upp. Det fanns ingen överblick. Det fanns ingen struktur. Det fanns inga vetenskapliga metoder som man kunde arbeta efter på nationell nivå. Det var en gigantisk experimentverkstad runt om i landet. Precis som min moderata kollega lyfte, fru talman, var det projekt in och projekt ut som saknade långsiktighet.

Därför var det ett oerhört viktigt beslut att införa ett åläggande på landets samtliga kommuner att arbeta brottsförebyggande och att ta fram en årlig lägesbild så att den högsta kommunledningen – kommunstyrelsen och kommunfullmäktige – får svart på vitt: Detta behöver vi göra för att motverka kriminaliteten.

Jag vill särskilt fästa uppmärksamheten på en punkt i dokumentet *Barriärer mot brott*, nämligen rekryteringen av barn och unga. Jag skulle vilja hävda att det är det mest akuta området. Oavsett vilken regering som sitter, oavsett styre i de kommuner som har ansvar för skolan, är detta prio nummer ett.

Jag har suttit i olika skolnämnder i tolv år. Den senaste mandatperioden var första gången en utbildningschef kom till nämnden och inte berättade om betygen utan om rekryteringen av elever till kriminella nätverk. Jag tror att många kollegor, oavsett parti, fick ett litet uppvaknande: Det har hänt någonting på våra skolor, både i högstadiet och i gymnasieskolan. Det är rekrytering på Signal och på Telegram, som är krypterade appar. Man lockas med pengar, märkeskläder och så vidare för att begå väldigt grova brott.

Jag har i denna debatt hört Vänsterpartiet säga, fru talman, att den här regeringen har fokuserat för mycket på straffskalan. Då vill jag veta om Vänsterpartiet är berett att sänka straffskalor när det gäller ungas allvarliga brott. Och tillsammans med vilka partier vill Vänsterpartiet riva upp några av våra rättspolitiska reformer? Är Socialdemokraterna med på dessa uttalanden som deras kollegor i Vänsterpartiet gör? Jag tror att det vore till stor skada.

Vi har nu haft fyra år av fokus på det brottsförebyggande arbetet och sett den grova brottsligheten gå ned. Då ska vi inte riva upp reformerna. Då ska vi fokusera på det brottsförebyggande, fokusera på skolan och stoppa rekryteringen till de kriminella gängen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 12 Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig

Försvarsutskottets betänkande 2026/27:FöU5
Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (prop. 2026/27:5)
föredrogs.

Anf. 71 FILIP REINHAG (S):

Fru talman, åhörare och eventuella tittare! Vi lever i en tid då det säkerhetspolitiska läget i Europa har förändrats i grunden. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har visat även oss att frihet, demokrati och fred aldrig kan tas för givna. Samtidigt ser vi hur cyberangrepp, sabotage, desinformation och hot mot kritisk infrastruktur har blivit en del av vår vardag.

I en sådan tid måste samhället vara rustat. Det gäller staten. Det gäller näringslivet. Men det gäller också våra kommuner och regioner.

Både kommuner och regioner bär ett mycket stort ansvar för verksamheter som människor i det här landet är beroende av varje dag: sjukvård, omsorg, dricksvattenförsörjning, räddningstjänst, kollektivtrafik, skolor, förskolor och många andra samhällsviktiga funktioner.

Om dessa verksamheter inte fungerar under en kris eller vid höjd beredskap drabbas människors trygghet och samhällets motståndskraft direkt. Ska vi klara att bygga ett både robust och redundant samhälle måste alla delar vara redo att göra sin del och ta sitt ansvar. Det är så det svenska totalförsvaret fungerar.

Fru talman! Det är därför välkommet att regeringen nu föreslår en ny lag om kommuners och regioners

grundläggande beredskap. Syftet är att skapa tydligare och modernare krav på planering, förberedelser och uthållighet så att de många viktiga verksamheterna kan upprätthållas även under svåra påfrestningar och i värsta fall krig.

Under många år har beredskapsarbetet bedrivits med varierande förutsättningar runt om i landet. Många kommuner och regioner har gjort betydande insatser, men förutsättningarna har inte varit lika. Det har funnits skillnader i resurser, kompetens och organisatorisk förmåga.

Därför är det viktigt att staten nu ställer tydligare krav. Staten behöver dock även ta sitt ansvar för att ge stöd och långsiktiga förutsättningar.

Vår beredskap kan inte byggas genom tillfälliga projekt eller kortsiktiga satsningar. Beredskap byggs över tid. Den kräver kontinuitet, utbildning, övning och samverkan. Den förmåga vi saknar i fredstid kommer att vara ytterst svår att skapa i krigstid.

Fru talman! Samtidigt vill jag understryka att lagstiftning i sig inte skapar beredskap. Det är människorna i våra verksamheter som gör det.

Det är undersköterskan som fortsätter att ge omsorg när samhället prövas. Det är sjuksköterskan som håller vården igång. Det är räddningstjänstens personal som rycker ut när olyckan är framme. Det är de kommunala och regionala tjänstepersonerna som säkerställer vattenförsörjning, transporter och ledningsförmåga. De behöver tydliga uppdrag, rätt kompetens och tillräckliga resurser för att kunna utföra sitt arbete.

Det är just av den anledningen som vi socialdemokrater i vårt särskilda yttrande pekar på behovet av att den ambition vi sätter upp i Sveriges riksdag också matchas av rätt resurser för att faktiskt utföra uppdraget.

Jag har personligen, som tidigare och till alldeles nyligen ansvarig för sjukvården i en av Sveriges regioner, sett hur fagra ord och högt ställda förväntningar under föregående mandatperiod följdes av ytterligare nedskärningar i de faktiska resurserna för uppdragets utförande. Det är ur ett totalförsvarsperspektiv extra allvarligt, när det är just samhällets samlade förmåga som är avgörande för samhällets robusthet i händelse av kris eller krig.

Det är från en stabil grund vi kan bygga totalförsvarsförmåga också i kommuner och regioner. Det går i dag att med fog ifrågasätta om den grunden är så stabil som vi skulle önska. Vi behöver utifrån det också dra slutsatser om vilka konsekvenser det får för motståndskraften och det svenska totalförsvaret.

Fru talman! Sveriges totalförsvar byggs inte enbart härifrån Sveriges riksdag. Det byggs i våra kommuner och regioner, i våra verksamheter och i våra lokalsamhällen.

När den lokala nivån är stark blir också Sverige starkt. När våra kommuner och regioner har förmåga att hantera kriser ökar också hela landets motståndskraft. Detta är inte bara en fråga om administration eller lagstiftning, utan det är ytterst en fråga om trygghet, säkerhet och tillit. Ytterst handlar det om att människor ska kunna känna sig trygga i att samhället fungerar även när det utsätts för svåra påfrestningar. Ytterst handlar det om att hela samhället ska kunna trygga Sveriges suveränitet.

Med detta, fru talman, ställer jag mig bakom förslagen i betänkandet, men jag ser också fram emot att kunna verka för en ändamålsenlig, förutsägbar och långsiktig finansiering av kommunernas och regionernas ansvarsområden.
(Applåder)

Anf. 72 DANIEL LYCKESTAM (M):

Fru talman! Om det säkerhetspolitiska läget framöver utvecklar sig i en ännu sämre riktning och Sverige ytterst blir inblandat i ett krig, på vårt eget eller en allierads territorium, tror jag att vi i framtiden kommer att blicka tillbaka och säga: Det där såg vi väl ändå komma? Med krig i Ukraina, återkommande cyberangrepp, kränkningar av Natos luftrum, förlupna robotar, drönarincidenter vid flygplatser, lönnmordsförsök i grannländer och en till viss del skadad transatlantisk länk torde riskerna under lång tid ha varit självklara.

I det läge vi befinner oss i nu är det bästa vi kan göra att ge oss själva manöverutrymme och förmåga. Det gör vi genom att förbereda oss, där vi planerar för det värsta men hoppas och verkar för det bästa. Vi vill inte riskera att i framtiden blicka tillbaka på vår nutid med insikten att vi inte förberedde oss tillräckligt. Den som inte är förberedd är, som bekant, oförberedd, och en sådan risk kan vi inte ta med vårt land. Därför är jag tacksam över att regeringen har storsatsat på återuppbyggnaden av såväl det civila som det militära försvaret de gångna åren.

Som jag ser det handlar det i mångt och mycket också om att skapa en medvetandehöjning hos oss medborgare, hos företagare, chefer och medarbetare. Det är inte enkom Försvarsmaktens uppgift att försvara Sverige, utan det är hela samhällets gemensamma uppgift. Och det är här betänkandet och propositionen vi avhandlar i dag blir särskilt viktiga – *Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig*.

Medarbetare inom skola, sjukvård, omsorg, samhällsbyggnad, vattenrening, avfallshantering med mera hanterar funktioner som är avgörande för att vardagen i Sverige ska fungera. Dessa medarbetare har en huvuduppgift som inte går ut på att hantera kris eller krig men vars huvuduppgift samtidigt är avgörande för samhällets förmåga att hantera just kris och krig. Det är detta regeringens proposition tar fasta på.

Förslaget till lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap innebär en ambitionshöjning jämfört med tidigare lagstiftning. Den tidigare lagen togs fram i en annan tid, 2006, den eviga fredens tid om man så vill, medan detta lagförslag tar höjd för ett krigsscenario.

Kommuner och regioner ska ha en robust och likvärdig förmåga att upprätthålla sina samhällsviktiga funktioner även under fredstida kriser och höjd beredskap. De ska bedriva ett arbete där de identifierar sina

egna risker och sårbarheter, tar fram planer och vidtar förberedande åtgärder för att kunna upprätthålla sin samhällsviktiga verksamhet.

Förberedande åtgärder kan innebära att säkerställa reservsystem för el, vatten och värme, reservdelar och reparationsutrustning, personalplanering och utrustning till personalen. Det kan också innebära rent administrativa förberedelser, med uppdaterade delegationsordningar, exempelvis vem som får fatta vilka beslut och när. Eller fastställda dokument med checklistor och rutiner: Om A inträffar, gör det här; om B inträffar, gör så här.

Målsättningen, fru talman, är att kommuner och regioner bör kunna upprätthålla verksamheter som är av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa under minst två veckor, främst med egna resurser. För måltidsverksamheten inom exempelvis skola eller äldreomsorg är ambitionen att uppnå en sådan uthållighet med enbart egna tillgängliga resurser. Där är målet satt till inom fem år.

Fru talman! Sveriges 290 kommuner har väldigt olika förutsättningar. Det är därför rimligt att staten ställer krav på vilken förmåga som ska finnas men ger kommunerna ett utrymme att själva avgöra exakt hur den ska uppnås – eller om man så vill: uppdragstaktik och inte kommandotaktik.

Lagförslaget pekar även ut att såväl kommuner som regioner ska utbilda och öva. Och det sistnämnda är verkligen viktigt. Det är genom att öva som brister visar sig och hål i planeringen uppdagas. Att öva och åter öva är avgörande för att klara nästa steg, som förhoppningsvis aldrig inträffar, nämligen att prövas.

Vidare innebär lagförslaget att det ska finnas en samordningsfunktion och att kommunerna har ett geografiskt områdesansvar där de ska samverka och samordna relevanta aktörer inför och under kris eller krig. Kommuner och regioner blir även skyldiga att informera allmänheten om sådant som är av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa.

Vad gäller kommunerna specifikt ges de även uppgiften att ha tillgång till en eller flera särskilda samlingsplatser som människor ska kunna söka sig till och använda. I tidigare antagen lagstiftning har kommunerna också fått uppdraget att identifiera skyddade utrymmen, som komplement till regelrätta skyddsrum.

Det är regionstyrelserna och kommunstyrelserna som har det övergripande ansvaret för att säkerställa en robust ledning av sina organisationer, och det är de som ska se till att nödvändiga förberedande åtgärder vidtas. Men, fru talman, kommunernas och regionernas faktiska beredskapsförmåga behöver också följas upp. Förslaget är därför att en tillsynsmyndighet, exempelvis länsstyrelserna, från och med januari 2029 ska utöva tillsyn över att kommuner och regioner lever upp till lagens krav. Det innebär en uppbyggnadsfas under två år innan tillsynen påbörjas. Det är snabba ryck, men nöden kräver tyvärr detta.

Fru talman! Det går självklart inte att komma ifrån att en sådan här ambitionshöjning på beredskapsområdet innebär kostnader. Därför är det bra att propositionen är tydlig med att den kommunala finansieringsprincipen ska tillämpas, och det är välkommet.

Samtidigt är det nog uppenbart för alla att reformen kommer att kräva tid och arbetsinsatser som kunde ha lagts på annat. Krig och osäkerhet i närområdet har en undanträngningseffekt. Det är den krassa verkligheten som knyter an till min inledning av anförandet. Försvaret av Sverige är allas uppgift. Till syvende och sist finns det inga andra än vi svenskar som både kan betala för och utföra det arbete som krävs för att vi ska kunna fortsätta leva som vi själva väljer.

Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 73 BJÖRN SÖDER (SD):

Fru talman! Ett samhälles verkliga beredskap avgörs inte den dag en plan skrivs under, utan den avgörs den dag strömmen försvinner, vattenförsörjningen slås ut eller leveranserna till våra äldreboenden och sjukhus uteblir. Det hjälper inte att dokumentationen är i ordning om förmågan att hantera krisen saknas. Detta är utgångspunkten för Sverigedemokraternas syn på det betänkande vi i dag behandlar.

Sveriges säkerhetspolitiska läge har försämrats dramatiskt. Rysslands fullskaliga krig mot Ukraina har påmint oss om vad ett modernt krig innebär för civilbefolkningen. Angrepp riktas inte bara mot militära mål. Även elförsörjning, vatten, kommunikationer och sjukvård slås ut. Och redan i fredstid kan sabotage, cyberangrepp och störningar i försörjningskedjor få allvarliga konsekvenser. Det har vi redan i dag upplevt, och vi kan se hur länder runt om i Europa i dag befinner sig i en sorts hybridkrig.

Kommuner och regioner står i första ledet när sådant inträffar. De ansvarar för mycket av det som måste fungera även när nästan ingenting annat fungerar. Därför välkomnar Sverigedemokraterna regeringens proposition. Den nuvarande lagstiftningen är formad för ett annat säkerhetsläge. Det är riktigt att ersätta den med tydligare krav som omfattar hela hotskalan – från fredstida kriser till höjd beredskap och ytterst krig.

Det är positivt med skärpta krav på risk- och sårbarhetsanalyser, planering, utbildning och övning. Det är positivt med krav på en planerad och bemannad krigsorganisation, särskilda samlingsplatser och bättre samordning. Och det är positivt att det införs tillsyn. Allt detta stärker den svenska beredskapen.

Men, fru talman, en avgörande fråga återstår: Hur länge klarar verksamheterna att faktiskt fortsätta?

En kommun kan ha en välskriven krisplan och ändå sakna tillräckliga livsmedelslager. Ett äldreboende kan ha genomfört sina övningar men sakna fungerande reservkraft. Ett sjukhus kan ha en tydlig krigsorganisation, men vad hjälper den om vatten, läkemedel eller nödvändiga leveranser tar slut? Det är just detta som vi sverigedemokrater lyfter fram i vårt särskilda yttrande.

Vi menar att propositionen lägger alltför stor vikt vid processer som är lätta att mäta och alltför liten vikt vid den operativa förmåga som i praktiken räddar liv. Det betyder inte att planer och analyser saknar värde – tvärtom. Men de är medel, inte mål. Målet måste vara

att samhället fungerar även under långvariga påfrestningar.

I propositionen anger regeringen att på sikt bör kommuner och regioner under minst två veckor kunna upprätthålla verksamheter som är grundläggande för människors liv och hälsa. Det är en viktig ambitionsnivå. Men regeringen väljer samtidigt att inte göra denna tvåveckorsmålsättning till ett uttryckligt lagkrav. Här blir skillnaden mellan ambition och förpliktelse tydlig.

Sverigedemokraterna anser att en veckas krislager ska vara en absolut miniminivå som kommunerna ska klara inom ramen för sina redan lagstadgade uppdrag. En vecka är inte ett slutmål. Det är ett golv att stå på.

Det handlar inte om att varje kommun ska vara självförsörjande i ett långvarigt krig. Det handlar om att det åtminstone måste finnas en grundläggande uthållighet när transporterna uteblir, när elen bryts eller när samhällets försörjningssystem utsätts för angrepp.

Våra 290 kommuner har mycket olika förutsättningar. En storstad, en landsbygdskommun och en kommun i ett strategiskt utsatt område kan behöva organisera sin beredskap på olika sätt. Men äldre människor, barn och sjuka ska inte behöva vara beroende av bostadsorten för att få tillgång till grundläggande trygghet. Kravet på verklig beredskap måste gälla i hela Sverige.

Staten behöver därför inte bara fråga om kommunerna har planer utan också pröva om de har resurser, rutiner och uthållighet för att genomföra dem. Tillsynen måste handla om faktisk förmåga, inte bara om välfyllda pärmar.

Fru talman! Totalförsvaret är starkt först när också de civila samhällsfunktionerna håller. Om vården stannar, om vattnet försvinner och om de mest utsatta lämnas utan mat och värme är beredskapen inte tillräcklig, oavsett hur väl genomarbetade planerna är.

Vi stöder regeringens proposition eftersom den tar viktiga steg i rätt riktning. Men vårt särskilda yttrande påminner om vad nästa steg måste vara: från planer till prövad förmåga, från ambitioner till uthållighet och från papper till verklig trygghet.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till försvarsutskottets förslag.

Anf. 74 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Fru talman! I detta betänkande föreslås riksdagen anta en ny lag som stärker kommunernas och regionernas ansvar för krisberedskap och civilt försvar. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2027. Den ersätter lagen från 2006 och anpassar kraven till dagens allvarliga säkerhetsläge.

Samhället behöver inte minst lokalt ha förutsättningar för att kunna hantera allt från naturkatastrofer till höjd beredskap och krig. Att kriget är nära och kommer allt närmare följer vi varje dag i rapporteringen från Ukraina. Men den senaste veckan har det också hänt saker i Polen och i Finska viken. Våra grannländer berörs, och vi berörs med dem. Säkerhetsläget i vår region tenderar att bli ännu sämre. Då är det angeläget att verkligen få på plats robusthet och ett starkare lokalt uthålligt samhälle.

Centerpartiet välkomnar förslaget till denna nya lag. Den skärper kraven på kommuners och regioners grundläggande beredskap och syftar till att de ska kunna upprätthålla samhällsviktiga verksamheter även vid långvariga kriser, höjd beredskap och krig.

Jag tror att det är viktigt att i det lokala arbetet ta intryck av de lärdomar och erfarenheter som det ukrainska folket har dragit och lever med. Då kan vi verkligen förstå förutsättningarna för ett folk och en bygd och förstå hur oerhört lång sikt vi behöver planera för och snabbt komma igång med åtgärder. Det är omfattande analyser som ska göras utifrån både risk och sårbarhet för att förstå hela hotskalan och vad det kan innebära.

Det handlar om att ta fram planer och göra förberedelser för både fredstida situationer och krigssituationer. Det handlar också om att regelbundet utbilda och öva personal och få till samordningen mellan olika aktörer. Det är inte minst en utmaning att kunna kommunicera fungerande information och beredskap till invånarna vid kriser och höjd beredskap. Det är stora och viktiga uppgifter som är förenade med stora utmaningar.

Ett nytt övergripande krav införs om att kommuner och regioner ska ha en robust och likvärdig förmåga att hålla igång samhällsviktiga verksamheter. Det handlar om vård och omsorg, vattenförsörjning, räddningstjänst, socialtjänst och annan kritisk samhällsservice.

Fru talman! Mot bakgrund av vad som framkommit från en del viktiga remissinstanser om detta arbete anser vi dock att det finns skäl att följa upp om lagförslaget och så småningom lagen är tillfyllest i vissa avseenden. Det lyfter vi fram i vårt särskilda yttrande kopplat till dagens betänkande.

En sådan sak är om kraven på kommunerna och regionerna är tillräckligt konkretiserade i lagen. Vi delar regeringens uppfattning att det måste finnas möjligheter för såväl kommuner som regioner att anpassa sina åtgärder. Men det kan finnas skäl för att så småningom utvärdera lagen för att se om den verkligen fått avsedd och önskad effekt och om kraven varit tillräckligt tydliga eller varit otydliga.

Andra saker som vi ser kan behöva följas upp är kopplade till värdlandsstödet och privata aktörers medverkan i planeringen av det civila försvaret. Det handlar också om tid och att snabbt och snabbare få åtgärder på plats samt om genomförandet kopplat till de tillgängliga resurserna.

Vi vill även understryka vikten av att det finns en hållbar finansiering av de nya krav som nu ställs på kommuner och regioner genom lagförslaget. Vårt parti har argumenterat för att medel ska kunna styras direkt till kommunerna och regionerna – vi har kallat det beredskapspengar – i stället för att man ska ansöka om medel efter att en kostnad har uppstått. Vi kommer därmed att noga följa utvecklingen av den nya lagens tillämpning och, om det finns skäl för det, ta initiativ i andra sammanhang för att åtgärda saker efterhand.

Fru talman! Mycket arbete återstår, och tiden är knapp. Kommuner och regioner är en oerhört viktig resurs och viktiga aktörer för att bygga ett starkare och tillräckligt starkt civilt försvar. Nu behöver de tillräckliga åtgärder som krävs skyndsamt komma på plats. Detta kommer att bidra i det arbetet.

Anf. 75 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi försvarsutskottets betänkande nummer 5 *Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig*.

Låt mig börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet.

Sverige befinner sig i ett kraftigt försämrat säkerhetspolitiskt läge. Vi ser veckovis, ibland dagligen, hur vi prövas, hur vår beredskap prövas och hur Nato prövas. Det gör att det hastar. Det är fara i dröjsmål. Det är viktigt att vi får det militära försvaret på plats fullt ut. Vi har ett bättre försvar i dag än vi hade för några år sedan. Och vi har ett bättre civilt försvar i dag än vi hade för några år sedan. Men vi är inte färdiga.

Vi har ett kraftigt försämrat säkerhetsläge i dag. Men det kan bli värre. Säkerhetstjänster har varnat för att det kan bli ännu värre, fru talman. Därför är det viktigt att vi jobbar också med det civila försvaret.

Krig avgörs naturligtvis vid fronten, men de avgörs också i vattenverket, på vårdcentralen, på äldreboendet och i skolkök som ska laga mat även när strömmen inte fungerar. Det är då motståndskraften prövas. Här är det viktigt att se till att kommuner och regioner fungerar fullt ut.

I dag fattar vi beslut om en ny lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap. Den ersätter en lag från 2006. Den föregående lagen skrevs för saker som förvisso inte är oviktiga, nämligen stormar, översvämningar och it-haverier. Det måste vi också klara av. Men det som nu är viktigt och som svenska folket förväntar sig är att vi också måste klara krig.

Som jag inledde med att säga har vi nu ett helt annat läge. Vi har ett pågående krig i Ukraina. Det har snart varat i fem år. Vi ser dagligen hybrida angrepp, sabotage och påverkansoperationer.

Fru talman! Vi ser också hur man i Ukraina bryter mot krigets lagar. Man ska inte ge sig på vårdcentraler och köpcentrum. Men vi ser det i princip dagligen. Man anfaller kraftverk, vattenförsörjning och sjukhus.

Syftet är naturligtvis att knäcka civilbefolkningens vilja. Det är en väldigt tuff situation i Ukraina, och det gäller inte minst under den vinter som man nu har framför sig. Men vi har också sett att Ukraina har visat en motståndskraft som är fantastisk. Vi ser borgmästare som håller igång sina städer, sjukhus som opererar i källare och skolor som undervisar i skyddsrum. Det är ett samhälle som vägrar att ge upp, fru talman.

Det är den förmågan som vi nu behöver bygga upp. Vi har en stark motståndskraft i Sverige, men vi behöver bygga ut det civila försvaret. Vi ser nu till att kommunerna får en högre ambitionsnivå, där de också ska ta fram risk- och sårbarhetsanalyser. Det som är viktigt är att man ska klara krig. Det måste vara dimensionerande.

Man ska göra riktiga övningar. Det är vid övningar som man ser vad som är toppen, halvbra eller botten. Vilka brister har vi i Jönköpings kommun, i Västerås, i Uppsala, i Ödeshög eller var det nu är någonstans? Det gäller att vi på riktigt kontrollerar hur det är med matförsörjningen och elförsörjningen. Vad klarar vi av, och vad är det som behöver rättas till? Det arbetet har redan kommit igång på många ställen. Nu kommer det också in som lagkrav.

Det borde också vara en självklarhet att det finns samlingsplatser och att kommuner och regioner har en samordningsfunktion. Allt det är viktigt, och det finns många fler punkter. Men det är inte slutpunkten. Vi behöver följa upp och se att det fungerar.

Vi ska ha blicken på hur det ska vara om tio år. Men vi måste också se till att tänka på det som SACEUR, Natos högste befälhavare, nu ofta talar om i Nato: Fight tonight. Det är ett sådant läge att vi måste ha beredskap. Vi måste tänka långsiktigt. Men vi måste också förstå att ett krig, kanske inte ett fullskaligt invasionskrig men ett angrepp, kan komma i närtid.

Därför är det nu så viktigt att lagen kommer på plats. Det är en del i att stärka beredskapen, men vi måste fortsätta.

Anf. 76 WILLHELM SUNDMAN (L):

Fru talman! Hemma i Örebro har jag en dunk med vatten i mitt källarförråd. Den står där nere och delar plats med bland annat filtar, lite kläder, ett stormkök och några burkar Heinz vita bönor i tomatsås. Det är såklart inte mycket för världen, och om man frågar min sambo är det mest i vägen. Men för oss är det en liten personlig beredskap som finns för i varje fall vårt hushåll. Det är för att vi ska kunna klara av en förhoppningsvis kort kris.

Jag är definitivt inte bäst i klassen när det gäller beredskap. Det finns de som har tänkt igenom detta och kan klara av det mesta, medan andra skulle fumla runt i mörkret och leta efter proppskåpet hemma. Själv kanske jag landar någonstans där i mitten.

Även om vi har ett ansvar för vår personliga beredskap är förutsättningarna olika för att kunna ta det ansvaret. Det är inget konstigt med det. I ett fritt samhälle måste det kunna se olika ut i hemmen.

På det offentliga måste vi däremot kunna ställa gemensamma krav. Den som har hemtjänst behöver fortfarande hjälp även om strömmen går. Den som ligger nyopererad på ett sjukhus behöver mat och medicin oavsett vad som händer utanför avdelningen. Den som helt enkelt nu förlitar sig på det offentliga måste kunna göra det vad som än händer.

Fru talman! Regeringens förslag gör det just tydligare vad varje kommun och region ska kunna klara inför kris eller krig. Förutsättningarna ser olika ut i landet, och det måste finnas visst utrymme för kommuner och regioner att lösa uppgiften på olika sätt. Vad människor däremot ska kunna förvänta sig av sin kommun

och sin region behöver vara glasklart. För när krisen eller kriget väl är här har man bara det man har.

Med förslaget ska kommuner och regioner varje mandatperiod anta en plan för hur de samhällsviktiga verksamheterna ska kunna fortsätta vid en kris i fredstid, vid höjd beredskap och ytterst i krig. Av planeringen ska det framgå vilken extra personal och utrustning som behövs. Det ska finnas en planerad och bemannad krigsorganisation. Dessutom ska både förtroendevalda och anställda öva på uppgifter nu när det är fred så att man hinner hitta de brister som finns.

Hur länge behöver då ett sjukhus eller ett äldreboende kunna hålla igång om det värsta händer? Regeringens mål är att kommuner och regioner på sikt ska klara verksamheter som är avgörande för liv och hälsa i minst två veckor, främst med egna resurser. För måltider är målet mer konkret. Inom fem år bör kommuner och regioner med enbart egna resurser kunna servera mat i minst två veckor till bland andra skolelever, äldre på särskilt boende och patienter som ligger inne på sjukhus.

Det innebär att förändringen blir särskilt tydlig för enskilda. Varje kommun ska ha tillgång till en särskild samlingsplats för dem som bor eller vistas i kommunen. Om strömmen varit borta länge och mobilen har laddat ur ska det fortfarande finnas möjlighet att gå någonstans för att få hjälp och besked. Både kommuner och regioner får också ett tydligt ansvar att informera allmänheten om sådant som är avgörande för människors liv och hälsa.

Fru talman! För Liberalerna är lagen efterlängtad. Beredskapsfrågorna har länge hanterats mycket olika runt om i landet efter både förmåga och intresse. Med lagen tydliggör vi vilket ansvar som vilar på varje kommun och region. Det är nu upp till alla Sveriges kommuner och regioner att göra sin del för att stärka landets beredskap.

Fru talman! Hur mycket vatten och burkmat vi har hemma kommer alltid att variera. Som patient på sjukhus eller äldre med hemtjänst ska man däremot kunna lita på att Sverige som land fortsatt kommer att fungera vid kris eller krig. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 13 Riksrevisionens rapport om tandvårdsstödet

Socialutskottets betänkande 2026/27:SoU2
Riksrevisionens rapport om tandvårdsstödet (skr. 2025/26:219)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 14 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2025

Socialutskottets betänkande 2026/27:SoU6
Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2025 (skr. 2025/26:299)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 16.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.59 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 24 november

CU2 Stärkt trygghet i bostadsrätter

Punkt 1
Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Begrepp och kriterier i lagstiftningen)
1. utskottet
2. res. 1 (V, MP)
Votering:
264 för utskottet
48 för res. 1
37 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 88 S, 62 M, 55 SD, 22 C, 20 KD, 17 L
För res. 1: 1 S, 27 V, 20 MP
Frånvarande: 10 S, 8 M, 7 SD, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L
Fredrik Lundh Sammeli (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.
Tony Ring (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 3 (Lagstiftningens framtida utformning i övrigt m.m.)
1. utskottet
2. res. 2 (MP)
Votering:
291 för utskottet
20 för res. 2
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 63 M, 53 SD, 27 V, 22 C, 20 KD, 17 L
För res. 2: 20 MP
Frånvarande: 10 S, 7 M, 9 SD, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L
Linda Lindberg och Terje Skaarnes (båda SD) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

CU3 Några förtydliganden och justeringar i de nya reglerna om bygglov
Kammaren biföll utskottets förslag.

CU4 En ny produktansvarslag
Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU3 Ny politisk inriktning för ett starkare filmland
Punkt 1 (Regeringens förslag)
1. utskottet
2. res. 1 (V)
Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 2 (Framtida finansiering av svensk film)
1. utskottet
2. res. 2 (MP)
Votering:
269 för utskottet
21 för res. 2
23 avstod
36 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 63 M, 55 SD, 3 V, 22 C, 20 KD, 17 L
För res. 2: 1 V, 20 MP
Avstod: 23 V
Frånvarande: 10 S, 7 M, 7 SD, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L
Linnea Bengtsson (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.
Frida Tånghag (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Stödgivning till film)
1. utskottet
2. res. 3 (MP)
Votering:
267 för utskottet
20 för res. 3
26 avstod
36 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 63 M, 55 SD, 1 V, 22 C, 20 KD, 17 L
För res. 3: 20 MP
Avstod: 26 V
Frånvarande: 10 S, 7 M, 7 SD, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 4
Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU4 Stadigvarande vistelse – en definition
Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU5 Förändringar i förfarandet för kupongskatt
Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU6 Skatteavtal mellan Sverige och Nederländerna
Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SoU3 En förändrad abortlag
Punkt 2 (Förtydligande av lagen)
1. utskottet
2. res. 1 (M, SD, KD, L)
Votering:
156 för utskottet
155 för res. 1
2 avstod
36 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 1 SD, 26 V, 22 C, 18 MP
För res. 1: 62 M, 54 SD, 1 V, 20 KD, 1 MP, 17 L
Avstod: 1 M, 1 MP
Frånvarande: 10 S, 7 M, 7 SD, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L
Denice Westerberg (SD) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.
Gurgin Bakircioglu (MP) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.
Nila Vikhe Patil (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 3 (Utländska kvinnors rätt till abort)
1. utskottet
2. res. 2 (M, SD, KD, L)
Votering:
158 för utskottet
155 för res. 2
36 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 27 V, 22 C, 20 MP
För res. 2: 63 M, 55 SD, 20 KD, 17 L
Frånvarande: 10 S, 7 M, 7 SD, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter
Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU9 Ett nytt brott och andra åtgärder mot människohandel
Punkt 1
Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Skydd och stöd till offer för människohandel)
1. utskottet
2. res. 1 (V, MP)
Votering:
266 för utskottet
46 för res. 1
37 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 63 M, 55 SD, 22 C, 20 KD, 17 L
För res. 1: 26 V, 20 MP
Frånvarande: 10 S, 7 M, 7 SD, 4 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 3 (Nationell kontaktpunkt enligt direktivet)
1. utskottet
2. res. 2 (SD)
3. res. 3 (V, MP)
Förberedande votering:
56 för res. 2
46 för res. 3
209 avstod
38 frånvarande
Kammaren antog res. 2.
Åsa Andersson (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.
Julia Algotsson (C) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.
Huvudvotering:
212 för utskottet
54 för res. 2
47 avstod
36 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 63 M, 1 V, 22 C, 20 KD, 17 L
För res. 2: 54 SD
Avstod: 1 SD, 26 V, 20 MP
Frånvarande: 10 S, 7 M, 7 SD, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L
Johan Tireland (SD) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

MJU5 Sveriges tillträde till avtalet inom ramen för FN:s havsrättskonvention om bevarande och hållbar användning av marin biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion
Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU4 En ny lag för ökad motståndskraft hos kritiska verksamhetsutövare
Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU7 Särskilda bestämmelser i systemet för tonnagebeskattning för företag som är föremål för återkrav av statligt stöd
Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU8 Nya förenklingsregler och andra kompletteringar i lagen om tilläggsskatt
Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU6 Uppföljning av den brottsförebyggande strategin Barriärer mot brott
Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU5 Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig
Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU2 Riksrevisionens rapport om tandvårdsstödet
Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU6 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2025
Kammaren biföll utskottets förslag.

Meddelande om julgranständning på Riksplan

Anf. 77 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna om att vi efter den här voteringen har julgranständning, som i dag kommer att skötas av förste vice talmannen Johanna Haraldsson. Missa inte detta tillfälle att tänka på något så trevligt och roligt som julen och få lite fika i Sammanbindningsbanan!

§ 17 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

EU-dokument

COM(2026) 780 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om europeisk standardisering och om upphävande av förordning (EU) nr 1025/2012

COM(2026) 1100 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om främjande av god affärssed gentemot konsumenter på både den fysiska och den digitala inre marknaden och om upphävande av direktiv 2005/29/EG (Förordningen om god affärssed i den digitala miljön)

COM(2026) 1110 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU och 2002/58/EG vad gäller förenkling av vissa konsumentskyddsregler

COM(2026) 1120 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om samarbete mellan nationella myndigheter och kommissionen vid tillsynen av konsumentskyddslagstiftningen i unionen, om ändring av direktiv (EU) 2019/1937 och förordningarna (EG) nr 261/2004, (EG) nr 1107/2006, (EG)

nr 1008/2008, (EU) nr 1177/2010, (EU) nr 181/2011, (EU) nr 1024/2012, (EU) 2018/302 och (EU) 2021/782 och om upphävande av förordning (EU) 2017/2394

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 16.11.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med § 6 anf. 37 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 62 (delvis)
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 13.59 och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll 1
§ 2 Meddelande om återrapportering från Europeiska rådets möte den 26–27 november 1
§ 3 Anmälan om granskningsrapport 1
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott 1
§ 5 En förändrad abortlag 1
Socialutskottets betänkande 2026/27:SoU3 1
Anf. 1 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) 1
Anf. 2 JONAS LINDBERG (V) replik 2
Anf. 3 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik 2
Anf. 4 JONAS LINDBERG (V) replik 3
Anf. 5 FÖRSTE VICE TALMANNEN 3
Anf. 6 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik 3
Anf. 7 LINDA LINDBERG (SD) replik 3
Anf. 8 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik 3
Anf. 9 LINDA LINDBERG (SD) replik 4
Anf. 10 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik 4
Anf. 11 LINDA LINDBERG (SD) 4
Anf. 12 KARIN SUNDIN (S) 6
Anf. 13 MATILDA EKEBLAD (M) 7
Anf. 14 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik 8
Anf. 15 MATILDA EKEBLAD (M) replik 8
Anf. 16 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik 9
Anf. 17 MATILDA EKEBLAD (M) replik 9
Anf. 18 JONAS LINDBERG (V) 9
Anf. 19 CHRISTIAN CARLSSON (KD) 10
Anf. 20 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik 11
Anf. 21 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik 11
Anf. 22 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik 11
Anf. 23 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik 11
Anf. 24 ULRIKA WESTERLUND (MP) 12
Anf. 25 HANNA SCHÖLANDER (L) 13
Anf. 26 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik 14
Anf. 27 HANNA SCHÖLANDER (L) replik 14
Anf. 28 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik 14
Anf. 29 HANNA SCHÖLANDER (L) replik 14
Anf. 30 HELENA VILHELMSSON (C) 14
(Beslut fattades under § 16.) 15
§ 6 Ett nytt brott och andra åtgärder mot människohandel 15
Justitieutskottets betänkande 2026/27:JuU9 15
Anf. 31 SOFIA AMLOH (S) 15
Anf. 32 ROGER HADDAD (L) replik 16
Anf. 33 FÖRSTE VICE TALMANNEN 16
Anf. 34 SOFIA AMLOH (S) replik 16
Anf. 35 ROGER HADDAD (L) replik 16
Anf. 36 SOFIA AMLOH (S) replik 17
Anf. 37 MATS HELLHOFF (SD) 17
Anf. 38 CARINA ÖRGÅRD (V) replik 18
Anf. 39 MATS HELLHOFF (SD) replik 18
Anf. 40 CARINA ÖRGÅRD (V) replik 18
Anf. 41 MATS HELLHOFF (SD) replik 18
Anf. 42 OLLE OLSON (M) 18
Anf. 43 CARINA ÖRGÅRD (V) 19
Anf. 44 HELENA VILHELMSSON (C) 20
Anf. 45 ULRIKA WESTERLUND (MP) 21
Anf. 46 LARRY SÖDER (KD) 22
Anf. 47 HELENA VILHELMSSON (C) replik 23

Anf. 48 LARRY SÖDER (KD) replik 23
Anf. 49 HELENA VILHELMSSON (C) replik....23
Anf. 50 LARRY SÖDER (KD) replik 24
Anf. 51 ROGER HADDAD (L) 24
Anf. 52 CARINA ÖRGÅRD (V) replik 25
Anf. 53 ROGER HADDAD (L) replik 25
Anf. 54 CARINA ÖRGÅRD (V) replik 25
Anf. 55 ROGER HADDAD (L) replik 25
(Beslut fattades under § 16.) 25
§ 7 Sveriges tillträde till avtalet inom ramen för FN:s havsrättskonvention om bevarande och hållbar användning av marin biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion....25
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2026/27:MJU5 25
(Beslut fattades under § 16.) 26
§ 8 En ny lag för ökad motståndskraft hos kritiska verksamhetsutövare 26
Försvarsutskottets betänkande 2026/27:FöU4 26
(Beslut fattades under § 16.) 26
§ 9 Särskilda bestämmelser i systemet för tonnagebeskattning för företag som är föremål för återkrav av statligt stöd 26
Skatteutskottets betänkande 2026/27:SkU7 26
Anf. 56 BORIANA ÅBERG (M) 26
Anf. 57 KALLE OLSSON (S)....27
Anf. 58 ERIC WESTROTH (SD)....27
(Beslut fattades under § 16.) 28
§ 10 Nya förenklingsregler och andra kompletteringar i lagen om tilläggsskatt 28
Skatteutskottets betänkande 2026/27:SkU8 28
Anf. 59 MATHIAS TEGNÉR (S) 28
Anf. 60 ADAM REUTERSKIÖLD (M)....30
Anf. 61 MATHIAS TEGNÉR (S) replik 31
Anf. 62 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik....31
Anf. 63 MATHIAS TEGNÉR (S) replik 31
Anf. 64 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik....32
Anf. 65 GUNILLA GOMÉR (SD) 32
(Beslut fattades under § 16.) 33
§ 11 Uppföljning av den brottsförebyggande strategin Barriärer mot brott 33
Justitieutskottets betänkande 2026/27:JuU6 33
Anf. 66 MATTIAS VEPSÄ (S)....33
Anf. 67 CHARLOTTE NORDSTRÖM (M) 34
Anf. 68 TOBIAS SMEDBERG (V)....34
Anf. 69 ULRIKA LILJEBERG (C)....35
Anf. 70 ROGER HADDAD (L) 36
(Beslut fattades under § 16.) 36
§ 12 Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig....36
Försvarsutskottets betänkande 2026/27:FöU5 36
Anf. 71 FILIP REINHAG (S)....36
Anf. 72 DANIEL LYCKESTAM (M)....37
Anf. 73 BJÖRN SÖDER (SD)....38
Anf. 74 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) 39
Anf. 75 MIKAEL OSCARSSON (KD)....40
Anf. 76 WILLHELM SUNDMAN (L)....40
(Beslut fattades under § 16.) 41
§ 13 Riksrevisionens rapport om tandvårdsstödet....41
Socialutskottets betänkande 2026/27:SoU2....41
(Beslut fattades under § 16.) 41

§ 14 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2025 41
Socialutskottets betänkande 2026/27:SoU6 41
(Beslut fattades under § 16.) 41
Ajournering 41
Återupptaget sammanträde 41
§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 24 november 41
CU2 Stärkt trygghet i bostadsrätter 41
CU3 Några förtydliganden och justeringar i de nya reglerna om bygglov 42
CU4 En ny produktansvarslag 42
KrU3 Ny politisk inriktning för ett starkare filmland 42
SkU4 Stadigvarande vistelse – en definition 42
SkU5 Förändringar i förfarandet för kupongskatt 42
SkU6 Skatteavtal mellan Sverige och Nederländerna 42
§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde 42
SoU3 En förändrad abortlag 42
JuU9 Ett nytt brott och andra åtgärder mot människohandel 43
MJU5 Sveriges tillträde till avtalet inom ramen för FN:s havsrättskonvention om bevarande och hållbar användning av marin biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion 43
FöU4 En ny lag för ökad motståndskraft hos kritiska verksamhetsutövare 43
SkU7 Särskilda bestämmelser i systemet för tonnagebeskattning för företag som är föremål för återkrav av statligt stöd 43
SkU8 Nya förenklingsregler och andra kompletteringar i lagen om tilläggsskatt 43
JuU6 Uppföljning av den brottsförebyggande strategin Barriärer mot brott 43
FöU5 Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig 43
SoU2 Riksrevisionens rapport om tandvårdsstödet 43
SoU6 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2025 43
Meddelande om julgranständning på Riksplan 43
Anf. 77 ANDRE VICE TALMANNEN 43
§ 17 Bordläggning 43
§ 18 Kammaren åtskildes kl. 16.11. **..... 44**